Programmabegroting 2027-2030

"Krachtig verder voor Borne"

Gemeente **Borne**

Inhoudsopgave

1 Inleiding ... 3
2 Leeswijzer ... 6
3 Financiële hoofdlijnen ... 8
4 Keuzes 2027 ... 12
Deel A: Beleidsbegroting ... 16
1 Programma's ... 17
1.1 Dienstverlening en samenwerking ... 18
1.2 Leefomgeving en veiligheid ... 25
1.3 Wonen en ondernemen ... 34
1.4 Cultuur, sport en onderwijs ... 39
1.5 Jeugd, ondersteuning en bestaanszekerheid ... 42
2 Paragrafen ... 48
2.1 Lokale heffingen ... 49
2.2 Weerstandsvermogen en risicobeheersing ... 55
2.3 Onderhoud kapitaalgoederen ... 61
2.4 Financiering ... 65
2.5 Bedrijfsvoering ... 68
2.6 Verbonden partijen ... 71
2.7 Grondbeleid ... 88
2.8 Openbaarheid ... 91
Deel B: Financiële begroting ... 92
1 Overzicht van baten en lasten per programma ... 93
1.1 Dienstverlening en samenwerking ... 97
1.2 Leefomgeving en veiligheid ... 98
1.3 Wonen en ondernemen ... 99
1.4 Cultuur, sport en onderwijs ... 100
1.5 Jeugd, ondersteuning en bestaanszekerheid ... 101
2 Uiteenzetting van de financiële positie ... 103
2.1 Prognose meerjarenbalans ... 104
2.2 EMU-saldo ... 105
2.3 Arbeidskosten gerelateerde verplichtingen ... 106
2.4 Investerings- en financieringsoverzicht ... 107
2.5 Reserves en voorzieningen ... 109
2.6 Incidentele baten en lasten ... 113
3 Baten en lasten per taakveld ... 116
Deel C: Bijlagen ... 118
1 Verplichte beleidsindicatoren ... 119
2 Lijst van afkortingen ... 120
3 Overzicht bouwstenen en ombuigingen ... 124

1 Inleiding

Krachtig verder voor Borne
Voor u ligt de programmabegroting 2027–2030 van de gemeente Borne. Het is de eerste programmabegroting waarin ambities uit het coalitieakkoord Krachtig verder! zijn vertaald naar beleid, activiteiten en financiële keuzes. Hiermee zetten we de koers uit voor 2027 en verder. Daarbij kijken we vooruit naar de ontwikkelingen en opgaven voor de komende jaren.

Borne is een aantrekkelijke gemeente met vitale wijken en dorpen, betrokken inwoners, actieve verenigingen en ondernemende bedrijven. Die kracht vormt het vertrekpunt voor gemeentelijk beleid. Tegelijkertijd verandert de samenleving steeds sneller. De vraag naar woningen blijft groot, de bevolking groeit en vergrijst, de druk op zorg en ondersteuning neemt toe en de gevolgen van klimaatverandering worden steeds zichtbaarder. Ook vragen (cyber-) veiligheid, bereikbaarheid, bestaanszekerheid en de kwaliteit van onze voorzieningen blijvend aandacht. Daarnaast hebben gemeenten te maken met financiële onzekerheden en teruglopende rijksbijdragen.

Binnen die context kiezen we ervoor om gericht en verantwoord te blijven investeren in de toekomst van Borne. We bouwen voort op wat goed gaat, pakken urgente opgaven aan en maken duidelijke keuzes over wat noodzakelijk, haalbaar en betaalbaar is. Daarbij zoeken we steeds de samenwerking met inwoners, ondernemers, maatschappelijke organisaties en regionale partners. De gemeente kan en wil deze opgaven immers niet alleen het hoofd bieden.

Van coalitieakkoord naar resultaten
Het coalitieakkoord vormt het politieke vertrekpunt van deze programmabegroting. De daarin opgenomen ambities zijn uitgewerkt binnen vijf nieuwe programma's:

1. Dienstverlening en samenwerking;
2. Leefomgeving en veiligheid;
3. Wonen en ondernemen;
4. Cultuur, sport en onderwijs;
5. Jeugd, ondersteuning en bestaanszekerheid.

We willen een betrouwbare, toegankelijke en benaderbare gemeente zijn. Inwoners, ondernemers en organisaties moeten de gemeentelijke besluitvorming kunnen begrijpen en erop kunnen vertrouwen dat de gemeente zorgvuldig en duidelijk handelt. Daarom investeren we onder meer in participatie, begrijpelijke communicatie, datagedragen werken en een veilige en toekomstbestendige informatievoorziening met behulp van AI (Artificial Intelligence). Wij hebben, in deze onzekere tijden, aandacht voor het versterken van de weerbaarheid van onze samenleving en organisatie. Tegelijkertijd behartigen we de belangen van Borne actief binnen Twente, Overijssel en andere relevante samenwerkingsverbanden.

Een veilige, duurzame en aantrekkelijke leefomgeving is belangrijk om prettig te kunnen wonen, werken en recreëren. We werken aan verkeersveiligheid en bereikbaarheid, bijvoorbeeld door de F35 af te ronden. Ook zetten we stappen op het gebied van een klimaatadaptieve openbare ruimte, veiligheid en de energietransitie. Daarbij bereiden we onze infrastructuur en voorzieningen voor op de verdere groei van Borne. We verwachten ook van de netbeheerders dat ze dit doen op het gebied van netcongestie.

Borne wil groeien naar minimaal 30.000 inwoners en een blijvende bijdrage leveren aan de regionale woningbehoefte. Daarom werken we aan de toevoeging van minimaal 3.000 woningen tot 2040. De nadruk ligt op voldoende levensloopbestendige en duurzame woningen voor verschillende doelgroepen. Ons richtpunt is dat 70% van deze woningen betaalbaar is.
Een aantrekkelijk vestigingsklimaat, ruimte voor ondernemerschap en een goede balans tussen wonen, werken, voorzieningen en het landelijk gebied zijn daarbij onmisbaar.

Goed onderwijs, sport, kunst en cultuur dragen bij aan ontwikkeling, ontmoeting en verbondenheid. We investeren daarom in toekomstbestendige onderwijshuisvesting, versterken de samenwerking tussen onderwijs, kinderopvang en maatschappelijke partners en stimuleren dat zoveel mogelijk inwoners kunnen deelnemen aan sport, kunst en cultuur. Onze moderne accommodaties en voorzieningen moeten daarbij aansluiten op de behoeften van een groeiende en veranderende bevolking. Daarom exploiteert de gemeente een groot deel van deze voorzieningen.

We willen bovendien dat iedereen in Borne kan meedoen. Daarom versterken we de sociale basis en zetten we in op preventie en vroegsignalering. Ondersteuning organiseren we bij voorkeur dichtbij, toegankelijk en in samenhang. Via het Sociaal Hus en de samenwerking met maatschappelijke partners helpen we inwoners tijdig en passend. Bijzondere aandacht gaat uit naar jeugdigen en gezinnen, ouderen, mantelzorgers, inwoners met gezondheidsproblemen en mensen die te maken hebben met armoede of schulden. Door de toegang voor jeugdhulp en Wmo strakker in te richten, blijft specialistische ondersteuning beschikbaar voor wie die daadwerkelijk nodig heeft.

Ambities en financiële mogelijkheden in balans
Deze programmabegroting vraagt om een zorgvuldige afweging tussen onze ambities en de beperkt beschikbare financiële ruimte. Het voorlopige financiële perspectief laat een wisselend beeld zien. Voor 2027 resteert op dit moment een beperkt positief saldo van afgerond € 99.000. Voor 2028 en 2029 worden tekorten voorzien. In 2030 ontstaat naar verwachting weer een positief saldo van ongeveer € 429.000. Zie ook onderstaande tabel (bedragen x 1.000).

Financieel perspectief (bedragen x 1.000)	2027	2028	2029	2030
Saldo Programmabegroting 2026-2029	1.113	415	1.248	1.248
Na decembercirculaire 2025	**962**	**338**	**944**	**944**
Autonome ontwikkelingen	-243	-599	-808	17
Bouwstenen met structurele component	-1.267	-1.595	-1.629	-1.835
Ombuigingen	647	852	1.203	1.303
Actueel perspectief	**99**	**-1.004**	**-290**	**429**

Een negatief bedrag betekent een nadeel. In deze tabel zijn naast de autonome ontwikkelingen ook de gekozen bouwstenen en ombuigingsmaatregelen verwerkt.

Toelichting op de tabel
Autonome ontwikkelingen is hier een containerbegrip: naast autonome ontwikkelingen zijn in deze bedragen bijvoorbeeld ook de uitkomsten van de meicirculaire en de halfjaarrapportage verwerkt. De bouwstenen met een incidenteel karakter zijn niet in bovenstaand overzicht verwerkt. Deze worden immers gedekt via de reserve beleidsontwikkeling. Voor meer informatie wordt verwezen naar het hoofdstuk Financiële hoofdlijnen.

Beleidskeuze: geen voorstellen tot ombuigingen die reeds eerder zijn voorgelegd
Bij het opstellen van opeenvolgende begrotingen houden we rekening met de keuzes die de gemeenteraad eerder heeft gemaakt. Wanneer een ombuigingsmaatregel in twee opeenvolgende begrotingsrondes aan de gemeenteraad is voorgelegd en de raad er beide keren voor heeft gekozen deze maatregel niet in de begroting op te nemen, wordt de maatregel bij de daaropvolgende begrotingsronde niet opnieuw voorgesteld. Hiermee voorkomen we dat voorstellen waarover de raad herhaaldelijk een duidelijke afweging heeft gemaakt, zonder nieuwe aanleiding opnieuw op de keuzelijst verschijnen.

Financiën onder druk
Het financiële beeld is voorlopig en blijft gevoelig voor ontwikkelingen waarop de gemeente slechts beperkt invloed heeft. Rijksbeleid, teruglopende bijdragen uit het gemeentefonds, stijgende lonen, prijzen en rentes en

de toenemende vraag naar zorg en ondersteuning zetten de begroting structureel onder druk. Daarom blijven we de financiële ontwikkelingen nauwgezet volgen en sturen we waar nodig bij. Enkele voorbeelden van deze bijsturing zijn de rente, taakstelling sport en bouwleges.

Toelichting op de negatieve saldi jaarschijven 2028 en 2029
De reserve beleidsontwikkeling biedt ruimte om incidentele uitgaven op te vangen en investeringen mogelijk te maken. Na de voorziene onttrekkingen bedraagt deze reserve naar verwachting circa € 3,4 miljoen in 2027 en circa € 2,2 miljoen in 2030. Deze reserve is echter geen structurele oplossing voor structurele tekorten. Uitgangspunt blijft daarom een reëel en structureel sluitende begroting, met voldoende weerstandsvermogen om risico's en tegenvallers te kunnen opvangen.
De jaarschijf 2028 kent een groot tekort, hetgeen doorwerkt naar 2029. Dit komt doordat de uitkering uit het gemeentefonds fors lager is. Dit komt door:

1. Tijdelijke rijkscompensatie voor onder meer verzachting jeugdzorg is niet opgenomen in het gemeentefonds na 2027, in afwachting van nadere besluitvorming door het Rijk.
2. De groei van het Gemeentefonds is gebaseerd op de ontwikkeling van het bruto binnenlands product. Deze systematiek biedt meer stabiliteit, maar compenseert niet automatisch alle kostenstijgingen waarmee gemeenten te maken hebben, zoals onder meer de loon- en prijsinflatie en stijgende rentes.

Woonlasten
Bij het maken van financiële keuzes houden we rekening met de betaalbaarheid voor onze inwoners. In het voorgaande jaar is de stijging van de woonlasten bewust onder de prijs- en loonontwikkeling gehouden. Gelet op de stijgende kosten en het belang van structureel gezonde gemeentefinanciën kiest het college ervoor om in 2027 de ontwikkeling van de woonlasten volgens de bestendige gedragslijn aan te laten sluiten bij de gehanteerde prijs- en loonindex.

Met deze keuze zoekt het college een verantwoorde balans tussen betaalbare woonlasten, het op peil houden van gemeentelijke voorzieningen en een gezonde financiële positie. Daarbij blijft het uitgangspunt dat de afvalstoffen- en rioolheffing zich ontwikkelen in de richting van kostendekkende tarieven.

Samen verantwoordelijkheid nemen
Deze begroting laat zien dat de gemeente Borne ambitieus is, maar ook realistisch moet zijn. Niet alles kan tegelijkertijd en niet iedere wens kan worden gehonoreerd. We maken daarom keuzes die bijdragen aan de maatschappelijke opgaven, uitvoerbaar zijn voor de gemeentelijke organisatie en passen binnen een financieel gezonde ontwikkeling.

Daarbij kiezen we voor een open en transparante werkwijze. We maken duidelijk wat we willen bereiken, welke activiteiten we uitvoeren en welke middelen daarvoor beschikbaar zijn. Door gedurende het jaar de voortgang en resultaten te volgen, kunnen gemeenteraad en college tijdig het gesprek voeren en waar nodig bijsturen.

Samen met inwoners, ondernemers, maatschappelijke organisaties en regionale partners willen we krachtig verder bouwen aan Borne: een gemeente die groeit met behoud van haar eigen karakter, die ondersteuning biedt waar dat nodig is en die investeert in een veilige, duurzame en leefbare toekomst.

2 Leeswijzer

Inleiding
Overeenkomstig artikel 190 van de Gemeentewet biedt het college de gemeenteraad een meerjarenbegroting aan. Voor de gemeenteraad dient de begroting als kader om beleidskeuzes te maken en te sturen op prioriteiten voor deze raadsperiode. Deze begroting is ook bedoeld om de gemeenteraad en de Bornse samenleving inzicht te geven in de verwachte inkomsten en uitgaven van de gemeente. Hiermee kunnen zij zich een oordeel vormen over de financiële positie en de beleidskeuzes van de gemeente. Voor het college is de begroting het beleidsmatig en financieel kader voor de jaarschijf 2027.

Integrale afweging bij programmabegroting
In tegenstelling tot voorgaande jaren is deze begroting niet gebaseerd op een kadernota. De reden hiervan is gelegen in het feit dat er dit voorjaar gemeenteraadsverkiezingen zijn geweest. Dit betekent dat met de behandeling van deze programmabegroting een integrale afweging plaatsvindt tussen ambities en beschikbare middelen.

Nieuwe programma-indeling
De nieuwe gemeenteraad heeft ervoor gekozen om een nieuwe programma-indeling vast te stellen. Er wordt vanaf nu gewerkt met vijf nieuwe programma's. De nieuwe indeling is bedoeld als toekomstbestendige programma-indeling. Een programma-indeling die meerdere raadsperiodes kan beslaan. Ook maakt deze indeling de begroting overzichtelijker, verbetert op financieel gebied de vergelijkbaarheid met andere gemeenten en versterkt de sturende en controlerende rol van de gemeenteraad.

Daarnaast is binnen de nieuwe programma's aangesloten op de notitie werkwijze Sturen en verantwoorden. De thema-structuur is losgelaten en vervangen door het weergeven van ambities die een antwoord formuleren op de maatschappelijke en bestuurlijke opgaven. Daarbij hanteren wij nu één eenduidige methodiek om doelen concreter te formuleren. Hierbij lossen wij een toezegging in, die is gedaan bij de vorige programmabegroting. De methodiek die wij hanteren is de OGSM-methodiek (OGSM: Objectives, Goals, Strategy and Measures).

Daarnaast is de financiële opbouw van de programma's gebaseerd op de taakvelden zoals de BBV deze hanteert. Dit betekent dat per programma op programmaniveau de baten en lasten worden gepresenteerd. Daarnaast worden per taakveld binnen dat programma de baten en lasten gepresenteerd. Hiermee wordt het inzicht in de financiën voor de gemeenteraad vergroot en het verhoogt de mogelijkheid om met andere gemeenten vergeleken te kunnen worden.

Opbouw begroting
De inleiding is bedoeld als de inhoudelijke kern van de programmabegroting en geeft de accenten aan waarop het college extra wil inzetten.

In hoofdstuk 3 volgt een toelichting op de financiële hoofdlijnen.

In deze programmabegroting is een extra hoofdstuk toegevoegd. De reden is gelegen in het feit dat er voorafgaand aan deze begroting geen kadernota door de gemeenteraad is behandeld. Daarom wordt in hoofdstuk 4 een overzicht gegeven van de keuzes die voor de begroting gemaakt zijn. Omdat deze keuzes in de begroting verwerkt zijn, is dit hoofdstuk specifiek voor dit jaar toegevoegd om de keuzes te kunnen tonen.

In hoofdstuk 5 worden de programma's beschreven. De nieuwe begrotingsindeling bestaat uit vijf programma’s en verschillende programma-onderdelen gekoppeld aan ambities. De beschrijving per programma is telkens opgebouwd vanuit de drie W-vragen:

1. Wat willen we bereiken?
2. Wat gaan we daarvoor doen?
3. Wat gaat het kosten?

Ook worden in dit onderdeel bouwstenen benoemd, en in het derde onderdeel ombuigingsmaatregelen. Bouwstenen zijn voorstellen die leiden tot een uitzetting van de begroting, hetzij structureel, hetzij incidenteel. Het gaat hierbij om onderwerpen variërend van intensivering van bestaand beleid, voortzetting van beleid dat meerjarig (incidenteel) is gedekt, inzet op projecten die in ontwikkeling zijn en beleid waarop ingezet moet worden op basis van rijksregelgeving. Ombuigingsmaatregelen zijn maatregelen die erop gericht zijn om de begroting reëel en structureel sluitend te maken en te houden. Hierbij gaat het om maatregelen gericht op:

1. Verlagen van de kosten (door anders organiseren);
2. Verlagen van het kwaliteitsniveau;
3. Verhogen van de inkomsten; of
4. Stoppen met een taak.

Volledigheidshalve is in de bijlage een overzicht van alle in deze programmabegroting opgenomen bouwstenen en ombuigingsmaatregelen toegevoegd.

Bij het derde onderdeel worden alle verschillen groter dan € 100.000 op taakveldniveau ten opzichte van de begroting 2026 verklaard. Voor de vergelijking hebben wij de jaarrekeningcijfers van 2025 opgenomen in de meerjarenoverzichten met baten en lasten per programmaonderdeel.

In hoofdstuk 6 zijn de verplichte paragrafen opgenomen. Het doel van de paragrafen is om onderwerpen die programma-overstijgend zijn inzichtelijk te maken. Een wijziging ten opzichte van de voorgaande begroting is dat in de paragraaf Weerstandsvermogen het overzicht van de top tien risico's is opgenomen. Gekozen is voor deze werkwijze uit oogpunt van transparantie. Het totaaloverzicht van alle risico's ligt ter inzage bij de griffie.

Hoofdstuk 7 gaat in op de financiële begroting. Dit betreft veelal financiële overzichten. Dit zijn onder andere de verplichte overzichten overeenkomstig het Besluit Begroting en Verantwoording waar wij over moeten rapporteren. Tot slot komen in hoofdstuk 7 de bijlagen aan bod. Hierin staan onder andere de uitgangspunten van deze begroting, de verdeling van baten en lasten per taakveld en een overzicht van alle bouwstenen en ombuigingsmaatregelen.

Wellicht ten overvloede: alle tabellen waarin getallen zijn opgenomen zijn uitgedrukt in duizendtallen (euro's), tenzij anders is vermeld.

Bij het opstellen van de documenten die bij deze programmabegroting horen, is kunstmatige intelligentie (AI) een hulpmiddel gebleken. Daarbij zijn ethische overwegingen betrokken, zoals de bescherming van persoonsgegevens, de betrouwbaarheid van informatie en de menselijke verantwoordelijkheid voor de uiteindelijke inhoud.

3 Financiële hoofdlijnen

3.1 Uitgangspunten meerjarenbegroting

3.1.1 Uitgangspunten begroting

Het college van B en W heeft de volgende uitgangspunten gehanteerd bij het opstellen van de programmabegroting 2027–2030:

1. De begroting voldoet aan het Besluit begroting en verantwoording.
2. De begroting leidt tot een begroting met repressief toezicht door de provincie.
3. De laatste circulaire van het gemeentefonds die wordt meegenomen in de meerjarenbegroting 2027-2030 is de meicirculaire 2026.
4. De te hanteren rente voor nieuwe investeringen is 3% (waarvan 1% risico-opslag).
5. Bedragen worden afgerond op eenheden van € 1.000, tenzij anders vermeld.
6. Peildatum voor meerjarenbegroting 2027-2030 is 2 juli 2026.
7. Voor toekomstige inwoneraantallen gelden de aannames op peildatum 1 januari van het desbetreffende jaar.
8. Het uitgangspunt van alle lokale heffingen, leges en belastingen is een gelijkblijvende opbrengst gecompenseerd met de indexatie.
9. De totale woonlasten (het totaal van ozb, afvalstoffenheffing en rioolheffing voor een meerpersoonshuishouden in een gemiddelde koopwoning) zullen in 2027 met maximaal de inflatie stijgen.
10. De ozb voor niet-woningen zal in 2027 met maximaal de inflatie stijgen.
11. Voor de afvalstoffenheffing en de rioolheffing geldt dat de hoogte van deze heffingen gerelateerd is aan de te verwachten uitgaven (gesloten systeem).
12. Bij leges en overige heffingen streven we naar kostendekkendheid.
13. Loon- en prijsontwikkeling zijn verwerkt in deze begroting, omdat de bijstelling van het gemeentefonds in de meicirculaire plaatsvond.
14. De loonontwikkelingen na afloop van de op dit moment geldende cao worden centraal geraamd binnen het programma Financieel gezond op de stelpost looncompensatie. Bron is de indicator 'loonvoet' sector overheid uit de macro-economische verkenningen 2026. Bij het sluiten van een nieuwe cao wordt deze verwerkt.
15. Het prijspeil dat wordt gehanteerd ligt daar waar mogelijk op 2027. Meerjarige prijsontwikkelingen vanaf 2028 worden centraal geraamd binnen het programma Financieel gezond op de stelpost prijscompensatie. Bron is de indicator 'index over materiële overheidsconsumptie (IMOC)' uit de macro-economische verkenningen 2026. Bij prijsontwikkelingen worden ook de bijstellingen van indexberekeningen over de jaren voorafgaand aan het begrotingsjaar verwerkt. Dit leidt tot de volgende index:

Prijsindexatie	Percentage
Inhaal indexatie	2,40%
2027	2,20%
Totale indexatie 2027	**4,60%**
2028	2,10%
2029	2,10%
2030	2,10%

3.1.2 Uitgangspunten reserves

1. De Algemene reserve, de algemene reserve grondexploitatie en de reserve beleidsontwikkeling zijn weerstandsreserves. Dit kan herijkt worden in een nota reserves en voorzieningen, niet door een product uit de P & C-cyclus.
2. Uitgaven worden niet gedekt uit weerstandsreserves.
3. Incidentele uitgaven kunnen worden gedekt uit de reserve beleidsontwikkeling door overheveling naar een bestemmingsreserve.
4. Bestemmingsreserves worden enkel ingezet voor de bestemming waarvoor ze zijn ingesteld en zijn hiermee niet vrij beschikbaar.

3.2 Financieel perspectief

Hieronder staat het verloop van het perspectief van de jaren 2027–2030 zoals gepresenteerd in de programmabegroting 2026, de memo septembercirculaire en met inbegrip van overige aangenomen begrotingswijzigingen het perspectief na de verwerking van de decembercirculaire 2025.

Financieel perspectief (bedragen x 1.000)	2027	2028	2029	2030
Saldo Programmabegroting 2026-2029	1.113	415	1.248	1.248
Saldo na septembercirculaire 2025	1.000	196	944	944
Overige begrotingswijzigingen (IHP)	-38	142	-	-
Perspectief na decembercirculaire 2025	**962**	**338**	**944**	**944**
Nieuw perspectief	**99**	**-1.004**	**-290**	**429**
Te verklaren verschil	**-863**	**-1.342**	**-1.234**	**-515**

Verschilverklaring (bedragen x 1.000)	2027	2028	2029	2030
Meicirculaire 2026	596	263	133	911
Halfjaarrapportage 2026	-1.111	-936	-922	-922
Overige financiële effecten	272	74	-18	28
Gekozen bouwstenen (structurele component)	-1.267	-1.595	-1.629	-1.835
Gekozen ombuigingen	647	852	1.202	1.303
Verklaard verschil	**-863**	**-1.342**	**-1.234**	**-515**

Het verschil tussen het perspectief zoals geschetst na verwerking van de decembercirculaire 2025 en het perspectief van de begroting 2026 is op hoofdlijnen als volgt te verklaren:

1. De gemeenteraad is middels een raadsmemo op de hoogte gebracht van de effecten van de meicirculaire 2026.
2. De structurele effecten van de Halfjaarrapportage 2026 zijn opgenomen in de begroting.
3. De overige financiële effecten bestaan uit zeer veel diverse voor- en nadelen aan zowel de baten- als lastenkant. Enkele voorbeelden zijn de herrekening van kapitaallasten, wijziging lokale heffingen en de verwerking van de personeelsbegroting.
4. Het totaalbedrag van structurele effecten van de door het college gekozen bouwstenen en ombuigingen is verwerkt in de begroting.

Meerjarenbegroting (bedragen x 1.000)	Jaarrek. 2025	Begroting (act.) 2026	Begroting 2027	MJR 2028	MJR 2029	MJR 2030
Lasten:						
PR1 Dienstverlening en samenwerking	23.756	21.938	17.371	18.430	19.380	20.989
PR2 Leefomgeving en veiligheid	18.923	18.481	17.685	17.533	17.037	17.334
PR3 Wonen en ondernemen	15.491	12.485	16.757	15.058	9.744	8.404
PR4 Cultuur, sport en onderwijs	9.426	9.688	10.243	10.104	10.102	10.117
PR5 Jeugd, ondersteuning en bestaanszekerheid	42.340	43.793	43.817	38.091	36.686	36.555
Totaal lasten	**109.936**	**106.384**	**105.873**	**99.217**	**92.950**	**93.399**
Baten:						
PR1 Dienstverlening en samenwerking	72.351	69.823	68.290	67.052	66.492	68.843
PR2 Leefomgeving en veiligheid	8.530	8.898	6.742	6.780	6.865	6.865
PR3 Wonen en ondernemen	13.214	12.382	15.709	14.054	8.891	7.579
PR4 Cultuur, sport en onderwijs	1.707	1.791	2.153	2.201	2.200	2.200
PR5 Jeugd, ondersteuning en bestaanszekerheid	13.802	13.491	13.078	8.125	8.212	8.341
Totaal baten	**109.605**	**106.384**	**105.971**	**98.213**	**92.660**	**93.828**
Saldo	**-331 N**	**0 -**	**99 V**	**-1.004 N**	**-290 N**	**429 V**

Bovenstaand saldo is ook het structurele saldo omdat de incidentele baten en lasten via de reserve beleidsontwikkeling budgetneutraal zijn verwerkt.

4 Keuzes 2027

Hieronder wordt een overzicht gegeven van de keuzes die voor de Begroting gemaakt zijn. Normaal gesproken is dat verwerkt in de kadernota. Omdat het nu in de begroting verwerkt wordt is dit hoofdstuk specifiek voor dit jaar toegevoegd om de keuzes te kunnen tonen. In afwijking van de andere tabellen in deze begroting is gekozen voor het opnemen van de bedragen in euro's. Hieronder wordt de tabel weergegeven die ook in de inleiding is opgenomen:

Financieel perspectief (bedragen in euro's)	2027	2028	2029	2030
Saldo Programmabegroting 2026-2029	1.113.000	415.000	1.248.000	1.248.000
Na decembercirculaire 2025	**962.000**	**338.000**	**944.000**	**944.000**
Autonome ontwikkelingen	-243.000	-599.000	-808.000	17.000
Bouwstenen met structurele component	-1.267.000	-1.595.000	-1.629.000	-1.835.000
Ombuigingen	647.000	852.000	1.203.000	1.303.000
Actueel perspectief	**99.000**	**-1.004.000**	**-290.000**	**429.000**

Bovenstaande tabel bestaat uit drie onderdelen. In de tabellen die volgen worden deze bedragen uitgesplitst. De eerste tabel is de tabel met autonome ontwikkelingen:

Autonome ontwikkelingen (bedragen in euro's)	2027	2028	2029	2030
Personeelsbegroting	-75.000	-62.190	-57.000	-57.000
Meicirculaire 2026	1.238.000	1.060.000	997.000	3.161.000
Meicirculaire 2026 loon en prijs	-663.020	-1.028.620	-1.378.151	-3.056.095
Meicirculaire 2026 achterblijvende inkomsten	21.143	231.653	513.335	806.187
Dividend		-110.000	-135.000	-135.000
Realisatiestimulans	525.000	525.000	525.000	525.000
Halfjaarrapportage 2026	-1.111.000	-936.000	-922.000	-922.000
Rente	-450.000	-450.000	-500.000	-550.000
Overige financiële effecten	271.690	171.063	149.051	244.885
Totaal autonome ontwikkelingen	**-243.187**	**-599.094**	**-807.765**	**16.977**

Toelichting bij de autonome ontwikkelingen:

1. De personeelsbegroting is geactualiseerd. Dat levert een klein nadeel op.
2. De meicirculaire 2026 is in drie componenten opgenomen. Allereerst de regel met het voordeel. Dat is de bijstelling van de middelen die we krijgen en levert een voordeel op. Daarnaast hebben we gekeken naar de loon- en prijsontwikkeling. Dat levert een nadeel op. We zien dat de kosten stijgen. Ook hebben we de eigen inkomsten zoals de OZB en de heffingen verhoogd met het indexpercentage. Dat levert een voordeel op.
3. We zien dat de dividenden die we krijgen van onze deelnemingen zoals Cogas en de BNG teruglopen. Vandaar dat we een afname van de inkomst begroten.
4. De inkomsten van het Rijk met betrekking tot de realisatiestimulans hebben we opgenomen. De kostenkant komt terug bij de gekozen bouwstenen.
5. De structurele effecten die voortkomen uit de Halfjaarrapportage 2026 zijn ook in de begroting opgenomen.

6. Anders dan de aanname dat de rente de komende jaren niet zal stijgen of zelfs zal dalen is de verwachting nu dat de rente wel zal gaan stijgen. Daarom wordt er een hoger bedrag aan te betalen rente begroot.
7. De overige financiële effecten bestaan uit het doorrekenen van de riool- en afvalstoffenheffing en diverse andere correcties door de hele begroting heen.

De door het college gekozen bouwstenen en ombuigingen worden hieronder getoond:

Nr.	Gekozen bouwstenen (bedragen in euro's)	2027	2028	2029	2030	I/S
1	Wet digitale overheid (Wdo)	60.000	10.000	10.000	10.000	I/S
2	Inhuur (C)ISO coördinator/projectleider informatiebeveiliging	140.000	140.000	95.000	48.000	I
3	Versterking procesmanagement	165.000	168.000	168.000	168.000	I/S
4	Overstap naar API-standaarden	50.000	10.000	10.000	10.000	I/S
5	Inrichting verplichte account-, contract-, en leveranciersmanagement	84.167	101.000	101.000	101.000	S
6	Artificial Intelligence (AI) *	-	50.000	50.000	50.000	S
7	Gestandaardiseerde ontsluiting gemeentelijke gegevens	55.000	30.000	30.000	30.000	I/S
8	Tijdelijke HR-consulent met 1 jaar verlengen	90.000	-	-	-	I
9	Continuiteit en weerbaarheid - bedrijfscontinuiteit	410.000	410.000	10.000	10.000	I/S
10	Continuiteit en weerbaarheid - samenleving & crisis	140.000	140.000			
11	Gebouw automatiserings- en controlesysteem (GACS)	25.000	-	-	-	I
12	MJOP-vastgoed scenario B	60.000	60.000	97.000	121.000	S
13	MJOP openbare ruimte	36.000	64.000	93.000	122.000	S
14	Programma Externe veiligheid	25.000	-	-	-	I
15	Fontein Dorsetplein	8.000	10.500	10.500	10.500	S
16	0,5 fte BOA structureel maken	37.000	37.000	37.000	37.000	S
17	Aanleg F35	-	-	-	70.000	S
18	Realisatiestimulans (kostenkant)	315.000	315.000	315.000	315.000	S
19	Starterslening	24.500	24.500	24.500	-4.000	I
20	Nota omgevingskwaliteit	45.000	-	-	-	I
21	Exploitatie nieuw sportcentrum	339.000	495.000	463.000	546.000	S
22	Maatschappelijke bijdrage de Veste	40.000	40.000	40.000	40.000	S
23	Verduurzaming verlichting De Veste	-	11.200	11.200	11.200	S
24	Jurist sociaal domein	95.833	115.000	115.000	115.000	S
25	Doorontwikkeling Sociaal Hus	56.667	68.000	68.000	68.000	S
26	Sociale Basis strategische ontwikkelingen	100.000	-	-	-	I
27	Sociale Basis korte termijn	85.000	-	-	-	I
	Totaal bouwstenen	**2.486.167**	**2.299.200**	**1.748.200**	**1.878.700**	
	Waarvan incidenteel	1.219.500	704.500	119.500	44.000	
	Totaal bouwstenen met structurele component	**1.266.667**	**1.594.700**	**1.628.700**	**1.834.700**	

Nr.	Gekozen ombuigingen (bedragen in euro's)	2027	2028	2029	2030	I/S
28	Versoberen budget Piek en Ziek	-100.000	-100.000	-100.000	-100.000	S
29	Budget motiemarkt halveren	-15.000	-15.000	-15.000	-15.000	S
30	Stelposten afschaffen en versoberen	-196.500	-296.500	-522.500	-522.500	S
31	Afschrijftermijn verlengen en rekenen met restwaarde Sportcentrum Borne	-148.000	-148.000	-148.000	-148.000	S
32	Aanpassen dotatie reserve kapitaalgoederen	-50.000	-50.000	-50.000	-50.000	S
33	Stoppen waarderingssubsidies cultuur	-19.000	-19.000	-19.000	-19.000	S
34	Strakkere toegang Jeugd	-50.000	-125.000	-200.000	-250.000	S
35	Slimmer organiseren inzet POH Jeugd en lokale teams	-10.000	-10.000	-10.000	-10.000	S
36	Stopzetten trajecten Humanitas	-38.000	-38.000	-38.000	-38.000	S
37	Strakkere toegang Wmo	-20.000	-50.000	-100.000	-150.000	S
	Totaal ombuigingen	**-646.500**	**-851.500**	**-1.202.500**	**-1.302.500**	

* Bij bouwsteen 6 is het bedrag voor 2027 van € 50.000 gedekt uit de personeelsbegroting.

De **niet** door het college gekozen bouwstenen en ombuigingen worden in onderstaande tabel gepresenteerd:

Nr.	Niet gekozen bouwstenen (bedragen in euro's)	2027	2028	2029	2030	I/S
1	Actualisatie/optimalisatie beheer Documentair StructuurPlan	61.000	46.000	46.000	46.000	S
2	Structureel maken tijdelijk budget Participatie	-	30.000	30.000	30.000	S
3	Nieuwslab/redacteur standaardbrieven	91.000	91.000	91.000		I
4	Werkbudget dienstverlening	87.000	57.000	57.000	158.000	I/S
5	Digitaal ondertekenen	30.000	30.000	35.000	35.000	S
6	Continuiteit en weerbaarheid - openbare ruimte & vitale infrastructuur	150.000	135.000	-	-	I
7	MJOP vastgoed scenario A	140.000	140.000	177.000	200.000	S
8	Rotonde Azelosestraat - Letterveldweg	-	-	26.000	26.000	S
9	Rotonde Bornsche Beeklaan - Deurningerweg	-	-	26.000	26.000	S
10	Uitvoering motie programma mobiliteit	45.000	-	-	-	I
11	Gedragsinterventies	40.000	40.000	40.000	-	I
12	Activiteiten en evenementen	50.000	50.000	50.000	50.000	S
13	Open sportpark	61.000	61.000	61.000	-	I
14	Reguliere peuterplekken	18.500	18.500	18.500	18.500	S
15	Leerlingenvervoer	33.000	33.000	33.000	33.000	S
16	Vroeg- en voorschoolse educatie	42.000	42.000	42.000	42.000	S
17	Collectieve opvoedondersteuning LOES	20.000	20.000	20.000	20.000	S
18	Jeugdregisseur interprofessioneel werken	101.000	101.000	101.000	101.000	S
		969.500	**894.500**	**853.500**	**785.500**	

Nr.	Niet gekozen ombuigingen (bedragen in euro's)	2027	2028	2029	2030	I/S
19	Afschaffen budget beleidscoordinatie	-27.000	-58.000	-58.000	-58.000	S
20	Niet bijdragen en aan investeringsprogramma	-	-	-273.000	-273.000	S
21	Opzeggen lidmaatschap VNG	-	-203.000	-203.000	-203.000	S
22	Versoberen organisatiebudgetten	-345.000	-345.000	-345.000	-345.000	S
23	Schrappen budget bevorderen taal- en schrijfvaardigheid	-	-40.000	-40.000	-40.000	S
24	Ramen onderuitputting loonkosten en kapitaallasten	-460.000	-470.000	-470.000	-480.000	S
25	Stelposten prijs anders organiseren	-1.406.000	-1.447.000	-1.488.000	-1.529.000	S
26	B.34 Onderzoek beperkte invulling rekenkamer	PM	PM	PM	PM	S
27	B.35 Schrappen werkbudgetten participatie en communicatie	-52.500	-22.500	-22.500	-22.500	S
28	OZB 5% woningen	-292.000	-292.000	-292.000	-292.000	S
29	OZB 5% niet-woningen	-157.000	-157.000	-157.000	-157.000	S
30	Niet aanleggen spoorkruisingen	-	-	-	-88.000	S
31	Niet bijdragen aan Vloedbeltverbinding	-	-	-	-	S
32	Heroverweging projecten 't Wooldrik en Floraschool	-	-16.000	-183.000	-183.000	S
33	B.36 Schrappen uitvoeringsbudget veiligheid	-26.000	-26.000	-26.000	-26.000	S
34	B.15 Invoeren van betaald parkeren	-	-200.000	-200.000	-200.000	S
35	B.16 Versoberen budgetten mobiliteit	-45.000	-45.000	-45.000	-45.000	S
36	B.17 Beperken aantal speelplekken	-25.000	-25.000	-25.000	-25.000	S
37	B.18 Stoppen bekostiging dierenparken	-25.000	-25.000	-25.000	-25.000	S
38	Verminderen of stoppen subsidies evenementen	-	-10.000	-20.000	-30.000	S
39	Bijdrage sportgala stopzetten	-2.000	-2.000	-2.000	-2.000	S
40	Afbouwen subsidie Bussemakerhuis	-	-16.000	-32.500	-48.500	S
41	Bezuiniging op theater- en culturele programmering kulturhus	-37.500	-75.000	-112.500	-150.000	S
42	Stoppen subsidie muziekschool kulturhus	-	-2.500	-5.000	-7.500	S
43	Onderzoeken versoberen taken bibliotheek	-100.000	-100.000	-100.000	-100.000	S
44	Sluiten zwembad	-	-600.000	-600.000	-600.000	S
45	Verhogen tarieven binnensport	-17.000	-17.000	-17.000	-17.000	S
46	Verhogen tarieven buitensport	-11.000	-11.000	-11.000	-11.000	S
47	Privatisering sportvelden	-130.000	-130.000	-130.000	-130.000	S
48	Schrappen arrangementensubsidies maatschappelijke voorzieningen	-	-20.750	-41.500	-62.250	S
49	Kostendekkend maken leges GPK	-8.000	-8.000	-8.000	-8.000	S
50	Versoberen minimabeleid 110%	-432.000	-432.000	-432.000	-432.000	S
51	Mantelzorgcompliment anders vormgeven of stoppen	-7.000	-7.000	-7.000	-7.000	S
52	Stoppen arrangementsubsidie slachtofferhulp	-5.000	-5.000	-5.000	-5.000	S
53	Stopzetten of instellen plafond Sociaal Medische Indicatie	-300.000	-300.000	-300.000	-300.000	S
54	B.30 Versoberen re-integratiebudget	-	-68.000	-68.000	-68.000	S
		-3.910.000	**-5.175.750**	**-5.744.000**	**-5.969.750**	

A. Beleidsbegroting

1. Programma's

1.1 Dienstverlening en samenwerking

Inleiding

Dit programma gaat over de manier waarop gemeente Borne bestuurt, samenwerkt en haar organisatie inricht om maatschappelijke opgaven goed uit te voeren. We werken aan goede dienstverlening, een betrouwbaar en benaderbaar bestuur, sterke samenwerking, duidelijke communicatie en participatie, een toekomstbestendige datagedragen en digitale ondersteuning, een wendbare organisatie en duurzaam gezonde financiën.

Ambitie 1.1 - Inwoners en ondernemers kunnen rekenen op toegankelijke, duidelijke en betrouwbare dienstverlening die aansluit bij hun behoeften en situatie

Wat willen we bereiken?
We bieden passende dienstverlening via digitale en persoonlijke kanalen en zorgen ervoor dat inwoners en ondernemers zich goed geholpen voelen.

- We maken duidelijk wat inwoners en ondernemers van de gemeentelijke dienstverlening mogen verwachten en maken dit aantoonbaar waar met servicenormen.
- Inwoners en ondernemers ervaren samenhangende dienstverlening via digitale en persoonlijke kanalen.
- Medewerkers kunnen inwoners op basis van relevante informatie beter en efficiënter helpen en adviseren.
- Inwoners en ondernemers voelen zich goed geholpen.

Wat gaan we daarvoor doen?

- We actualiseren de visie en bepalen kernwaarden en speerpunten en daaraan gekoppelde servicenormen. De uitkomsten en aanbevelingen van het Rekenkamerrapport over dienstverlening uit 2025 worden hierbij nadrukkelijk meegenomen.
- We vertalen deze naar een dienstverleningsconcept.
- We zetten in op monitoring van de dienstverlening met behulp van datagedragen werken.
- We onderzoeken de mogelijkheden voor een informatievoorziening om de basis op orde te maken, waaronder de keuze voor CRM/zaakgericht werken. Voor het daadwerkelijk invoeren van de uitkomsten van het onderzoek zijn aanvullende middelen nodig, die niet voorzien zijn in deze programmabegroting.
- We verbinden digitale dienstverlening met persoonlijk contact en de functie van het Huis van Borne. Eventuele middelen hiervoor zijn niet voorzien in deze programmabegroting.

Ambitie 1.2 - Borne wil een betrouwbaar en benaderbaar bestuur zijn

Wat willen we bereiken?
Inwoners, ondernemers en organisaties kunnen de besluitvorming volgen en begrijpen. De gemeente is zichtbaar in de samenleving en geeft verschillende groepen, waaronder jongeren, ruimte om hun stem te laten horen.

- De gemeente is zichtbaar en dichtbij voor verschillende groepen inwoners.
- Kinderen en jongeren krijgen een stem en maatschappelijke inzet van jongeren krijgt erkenning.
- Inwoners kunnen bestuursvoorstellen en de gemeentelijke besluitvorming goed begrijpen en volgen.

Wat gaan we daarvoor doen?

- In 2026/2027 benoemen we de derde kinderburgemeester. Daarmee geven we kinderen een stem in de gemeente.
- We hebben het jeugdlintje ingevoerd voor jongeren die iets bijzonders doen voor anderen of voor de samenleving. We versterken de positie van deze onderscheiding op basis van evaluatie van de eerste uitreiking. Zo maken we de inzet van jongeren zichtbaar en stimuleren we die inzet.
- We verbeteren de kwaliteit en voorspelbaarheid van bestuurlijke advisering en besluitvorming.
- We gaan door met het helder en duidelijk schrijven van bestuursvoorstellen.

Ambitie 1.3 - Inwoners, ondernemers, partners en maatschappelijke organisaties worden op een duidelijke en passende manier betrokken bij plannen en besluiten die hen raken.

Wat willen we bereiken?
De kennis en ervaringen vanuit de samenleving dragen bij aan betere plannen, beter beleid en zorgvuldige besluitvorming. We borgen participatie structureel in de gemeentelijke organisatie, zodat voor deelnemers duidelijk is hoe zij kunnen bijdragen.

- Participatie wordt op een gestructureerde en herkenbare manier toegepast binnen maatschappelijke opgaven.
- De organisatie beschikt over praktische middelen en kennis voor goede participatieprocessen.
- Inwonersinitiatieven worden ondersteund met duidelijke subsidievoorwaarden.
- BornePraat wordt doelgerichter ingezet om meer respons en deelnemers te bereiken.
- De gemeentelijke werkwijze voldoet aan de wettelijke verplichtingen voor participatie.

Wat gaan we daarvoor doen?

- We voeren het uitvoeringsprogramma participatie uit dat in 2026 is opgesteld.
- We ontwikkelen een Bornse werkwijze voor participatie, met praktische middelen en een leergang voor de organisatie. De participatieverordening is hierbij het uitgangspunt. We houden hierbij nadrukkelijk rekening met de beperkte beschikbare middelen na 2027.
- We verduidelijken de subsidievoorwaarden voor inwonersinitiatieven.
- We zetten BornePraat doelgerichter in en versnellen het interne proces om het responspercentage en het totale aantal deelnemers te verhogen.

Ambitie 1.4 - Gemeente Borne positioneert zich als het hart van Twente, met een sterke en zichtbare belangenbehartiging voor inwoners en ondernemers

Wat willen we bereiken?
Bestuurlijke samenwerking draagt aantoonbaar bij aan de leefbaarheid, economische ontwikkeling en bestuurskracht van de gemeente, waarbij Borne grip houdt en gericht keuzes maakt. Er wordt ingezet op effectieve, doelgerichte en democratisch gelegitimeerde samenwerking met regiogemeenten en partners.

- Borne heeft een sterke en zichtbare positie binnen Twente, Overijssel en relevante nationale en internationale netwerken.
- Samenwerking met gemeenten en andere partners levert aantoonbare meerwaarde op voor inwoners, ondernemers en de gemeentelijke organisatie.
- Borne maakt gerichte keuzes, werkt vanuit duidelijke inhoudelijke kaders en houdt regie op de eigen belangen.
- Het Huis van Borne heeft een herkenbare positie als ontmoetingsplek voor regionale samenwerking en bestuurlijke overleggen.

Wat gaan we daarvoor doen?

- Het college van burgemeester en wethouders neemt actief en zichtbaar deel aan regionale en provinciale samenwerkingsverbanden en aan verbonden partijen.
- In 2027 stellen we een overzicht op van bestuurlijke samenwerkingen zodat college en gemeenteraad beter kunnen sturen op maatschappelijke meerwaarde en de democratische legitimatie kunnen borgen.
- We zoeken regionale samenwerking actief op wanneer die aantoonbare meerwaarde heeft. Daarbij werken we met duidelijke inhoudelijke kaders en prioriteiten.
- We behartigen de belangen van Borne op regionaal, provinciaal, landelijk en Europees niveau.
- We zetten de samenwerking binnen de stedenband met Rheine en de Euregio voort.
- We positioneren het Huis van Borne als locatie voor regionale bestuurlijke en ambtelijke overleggen en bijeenkomsten in Twente.

Ambitie 1.5 - Toegankelijke, heldere en relevante communicatie vanuit de gemeente is waar we voor staan als gemeente Borne

Wat willen we bereiken?
We communiceren tijdig over maatschappelijke en bestuurlijke onderwerpen die Inwoners, ondernemers en organisaties raken. Daarbij kiezen we de contactvorm en het communicatiekanaal die passen bij de doelgroep.

- De communicatie sluit aan op maatschappelijke en bestuurlijke opgaven die gevolgen hebben voor inwoners, organisaties en ondernemers.
- Gemeentelijke informatie is helder en begrijpelijk in brieven, e-mails, op de website en via sociale media.
- We bereiken verschillende doelgroepen op een passende manier en hebben daarbij ook aandacht voor jongeren.

Wat gaan we daarvoor doen?
We bouwen voort op Direct Duidelijk van Gebruiker Centraal en de afgeronde schrijftrainingen voor medewerkers.

- We schrijven 50% van de brieven en e-mails in begrijpelijke taal.
- We herstructureren de website en herschrijven de teksten. Dit is een langdurig proces; in 2027 zijn de eerste resultaten zichtbaar.
- Via de inwonerpeiling op BornePraat, die iedere twee jaar wordt gehouden, volgen we de tevredenheid over de duidelijkheid en transparantie van de gemeente.

Ambitie 1.6 - We willen als gemeente Borne beter sturen, werken en verantwoorden op basis van betrouwbare informatie

Wat willen we bereiken?
Datagedragen werken helpt ons om ontwikkelingen eerder te zien, keuzes beter te onderbouwen en onze dienstverlening, beleidssturing en bedrijfsvoering gericht te verbeteren. De nadruk ligt eerst op het op orde brengen van de basis.

- Een betrouwbare informatiebasis: gegevens zijn actueel, juist, vindbaar en bruikbaar voor beleid, uitvoering en verantwoording.
- Medewerkers begrijpen wat datagedragen werken betekent en kunnen data passend gebruiken in hun werk.
- Betere sturing en verantwoording: data helpen om keuzes te onderbouwen, voortgang te volgen en resultaten inzichtelijk te maken.

- We gebruiken data om maatschappelijke opgaven beter te begrijpen en gerichter te handelen.
- AI passen we alleen toe binnen duidelijke kaders, met aandacht voor datakwaliteit, privacy, transparantie en informatieveiligheid.
- Inzichten uit gegevens ondersteunen dienstverlening, communicatie en participatie, zodat we inwoners gerichter kunnen bedienen, informeren en betrekken

Wat gaan we daarvoor doen?
In 2026 hebben we een nulmeting uitgevoerd naar de huidige stand van datagedragen werken binnen de organisatie. De uitkomsten gebruiken we om prioriteiten te bepalen en vervolgstappen uit te werken.

- We stellen een strategie voor datagedragen werken en AI op.
- We zetten de AI-pilot om naar structurele inbedding (bouwsteen A.6).
- We verbeteren de datakwaliteit en maken afspraken over eigenaarschap, definities en gebruik van gegevens.
- We brengen in beeld welke gegevens belangrijk zijn voor sturing, dienstverlening en bedrijfsvoering.
- We vergroten de datageletterdheid van medewerkers, zodat zij data beter kunnen lezen, begrijpen en toepassen.
- We starten met praktijkprojecten op verschillende beleidsterreinen om ervaring op te doen en zichtbaar te maken waar datagedragen werken waarde toevoegt.
- We sluiten daarbij aan op landelijke ontwikkelingen zoals Common Ground, GEMMA en het Gemeentelijk Gegevensmodel, zodat gegevens onafhankelijk van applicaties beschikbaar kunnen worden gemaakt.
- We werken toe naar een gestandaardiseerde ontsluiting van gemeentelijke gegevens, zodat informatie uit verschillende systemen eenvoudiger kan worden gecombineerd, hergebruikt en geanalyseerd (bouwsteen A.7) om besluitvorming beter te ondersteunen.

Ambitie 1.7 - Gemeente Borne investeert in een toekomstbestendige informatievoorziening die veilig, betrouwbaar en toegankelijk is

Wat willen we bereiken?
Zo versterken we de dienstverlening voor inwoners en ondernemers, ondersteunen we medewerkers in hun werk en zorgen we voor een wendbare en beheersbare organisatie.

- Een veilige, toegankelijke en betrouwbare digitale dienstverlening voor inwoners en ondernemers.
- Een informatievoorziening die medewerkers ondersteunt bij hun dagelijkse werk.
- Betere digitale processen, zodat aanvragen, documenten en besluiten efficiënter kunnen worden afgehandeld.
- Een informatiehuishouding waarin informatie goed wordt vastgelegd, beheerd en beschermd.
- Meer grip op ICT-leveranciers, contracten, serviceniveaus en digitale continuïteit, zodat risico's voor de digitale dienstverlening worden beperkt.
- Aantoonbare naleving van wet- en regelgeving op het gebied van informatieveiligheid, waaronder de Cyberbeveiligingswet en BIO 2.0.
- Een digitale basis waarmee informatie veilig, betrouwbaar en bruikbaar beschikbaar is voor dienstverlening, bedrijfsvoering en beleidssturing.

Wat gaan we daarvoor doen?

- We versterken de digitale basis van de organisatie en zorgen dat systemen, processen, leveranciers en beveiliging beter op orde zijn.
- We moderniseren de gegevensuitwisseling door aan te sluiten op landelijke API-standaarden (bouwsteen A.4) en maken gegevens uit eigen systemen via gestandaardiseerde API's toegankelijk

(bouwsteen A.7). Hierdoor kunnen gegevens eenvoudiger worden uitgewisseld, gecombineerd en hergebruikt voor dienstverlening, procesondersteuning, rapportages en informatieanalyse.

- We zorgen dat digitale kanalen voldoen aan eisen voor toegankelijkheid, betrouwbaarheid en digitale identificatie (bouwsteen A.1).
- We werken organisatiebreed toe naar aantoonbare naleving van de Cyberbeveiligingswet en BIO 2.0 door risico's periodiek in beeld te brengen en verbetermaatregelen uit te voeren (bouwsteen A.2).
- We zetten de komende jaren stappen om naar de volgende volwassenheidsfases van BIO 2.0 te groeien.
- We richten account-, contract- en leveranciersmanagement structureel in, mede vanuit de eisen van BIO 2.0 (bouwsteen A.5).

Ambitie 1.8 - We werken aan een toekomstbestendige, wendbare en resultaatgerichte gemeentelijke organisatie

Wat willen we bereiken?
Deze organisatie voert haar taken professioneel uit, staat in verbinding met de Bornse samenleving en kan inspelen op veranderende opgaven, wet- en regelgeving. Zo realiseren we maatschappelijke en bestuurlijke doelen effectief en zetten we beschikbare capaciteit en middelen gericht in.

Organisatieontwikkeling en sturing

- We zijn een sterke en lerende organisatie, met medewerkers die eigenaarschap tonen, strategisch adviseren en verantwoordelijkheid nemen voor resultaten.
- We brengen focus aan door bestuurlijke doelen, organisatiedoelen, capaciteit en uitvoering duidelijk met elkaar te verbinden.
- Organisatie, college en gemeenteraad werken effectief samen vanuit duidelijke rollen, wederzijds begrip en een goede informatiepositie.
- De organisatie-inrichting is robuust en sluit aan op de verbrede opgaven, waaronder de integratie van het zwembad.
- We zorgen voor een goede balans tussen instroom, doorstroom en het behoud van kennis wanneer medewerkers uitstromen.
- We zijn minder afhankelijk van externe inhuur door de eigen organisatie, interne kennis en vaardigheden en procesgericht werken te versterken.

Procesmanagement

- Onze processen zijn sneller, efficiënter en beter voorspelbaar en dragen bij aan professionele en eenduidige dienstverlening aan inwoners, bedrijven en partners.

Wat gaan we daarvoor doen?
We verbinden organisatieontwikkeling, vakmanschap en leiderschap aan betere processen, informatie en bestuurlijke samenwerking. Daarbij brengen we focus aan in de uitvoering en volgen we de kwaliteit en voortgang waar de brontekst daarvoor al een basis biedt.

Organisatieontwikkeling en sturing

- We verankeren het zwembad stevig in de gemeentelijke organisatie, zodat het optimaal kan bijdragen aan de maatschappelijke doelen van de gemeente.
- We versterken de sturing op organisatiedoelen door bestuurlijke prioriteiten, beschikbare capaciteit en uitvoering expliciet met elkaar te verbinden.
- We prioriteren werkzaamheden en projecten actief, zodat beschikbare capaciteit effectief wordt ingezet en de uitvoering voldoende focus houdt.
- We versterken de verbinding tussen de gemeentelijke organisatie en de gemeenteraad.

- We zetten de leergangen voor medewerkers voort, gericht op feedback, eigenaarschap, prioritering en strategisch adviseren.
- We geven aandacht aan hybride werken en zetten dit effectief in voor samenwerking, productiviteit en resultaat.
- We versterken de onboarding van nieuwe medewerkers, zodat zij sneller en beter hun plek vinden in de organisatie.
- We pakken de verbeterpunten uit het Medewerker Betrokkenheidsonderzoek van 2026 op.
- We verminderen de afhankelijkheid van externe inhuur door interne kennis en vaardigheden te versterken en processen beter te borgen.

Procesmanagement

- We versterken het procesmanagement, zodat processen sneller, efficiënter en voorspelbaarder verlopen (bouwsteen A3).
- We digitaliseren werkprocessen en verbeteren de informatievoorziening als basis voor efficiënter werken en betere sturing.
- We verbeteren management- en stuurinformatie, zodat beter kan worden gestuurd op prestaties, capaciteit en resultaten.

Ambitie 1.9 - We willen de financiële positie van gemeente Borne duurzaam gezond houden

Wat willen we bereiken?
Een solide financiële basis stelt ons in staat om ook op langere termijn te investeren in een veilige, leefbare en aantrekkelijke gemeente voor inwoners, ondernemers en maatschappelijke organisaties.

- De programmabegroting en meerjarenraming blijven structureel en reëel sluitend, in de eerste en laatste jaarschijf.
- De weerstandsratio blijft ten minste op het niveau voldoende.
- De financiële kengetallen blijven binnen de gestelde signaleringswaarden en ontwikkelen zich niet richting een financieel risicovol profiel.
- Financiële risico's zijn actueel in beeld en voor de belangrijkste risico's zijn beheersmaatregelen vastgesteld.
- In balans brengen van de financiële positie in relatie tot de uitkering uit het Gemeentefonds en de eigen inkomsten (OZB, riool- en afvalheffing).

Wat gaan we daarvoor doen?

- We maken integrale keuzes, bewaken de financiële ontwikkeling en sturen tijdig bij.
- We wegen bij de kadernota ambities, taken en beschikbare middelen integraal af.
- We bewaken de structurele balans tussen lasten en baten.
- We actualiseren twee keer per jaar de risicoanalyse en brengen de belangrijkste financiële risico's en beheersmaatregelen in beeld.
- We volgen de netto schuldquote, solvabiliteitsratio en overige verplichte financiële kengetallen en betrekken deze bij de bestuurlijke besluitvorming.
- Via de halfjaarrapportage rapporteren we over de voortgang van de financiële doelen en de ontwikkeling van de financiële positie.
- We brengen de realiteit van een teruglopend gemeentefonds in relatie tot het in Borne gewenste voorzieningenniveau en onze eigen inkomsten in balans. Het gesprek hierover voeren we bij de Kadernota 2028.

Wat mag het kosten?

Ombuigingsmaatregelen programma Dienstverlening en samenwerking:

Versoberen organisatiebudget Piek en Ziek (A.28)
De ambtelijke organisatie beschikt momenteel over een jaarlijks piek- en ziekbudget van € 300.000, bedoeld om tijdelijke capaciteitsproblemen als gevolg van ziekte of piekbelasting op te vangen. Uit de praktijk blijkt dat dit budget ieder jaar in ruime mate wordt benut.
Op basis van diverse ontwikkelingen op het gebied van onze interne informatievoorziening en de tussentijdse monitoring van het salarisbudget, stellen wij voor om het piek- en ziekbudget met ingang van het begrotingsjaar 2027 met € 100.000 te verlagen naar € 200.000 structureel. Deze maatregel kan gevolgen hebben voor de dienstverlening; in voorkomende gevallen zullen werkzaamheden gefaseerd uitgevoerd worden, later worden uitgevoerd of worden uitgesteld.

Budget motiemarkt halveren (A.29)
Bij de kadernota 2026 – 2029 is door de gemeenteraad een amendement (A3, Motiemarkt en uitvoeringsbudget) aangenomen. Dit amendement gaat over het beschikbaar stellen van middelen om jaarlijks een motiemarkt te organiseren. Voorgesteld wordt om het uitvoeringsbudget te halveren. Voorgesteld wordt om het uitvoeringsbudget met € 15.000 te verlagen.

Stelposten afschaffen en versoberen (A.30)
In de begroting is een aantal stelposten opgenomen. Bij een aantal van deze stelposten stellen wij voor om deze in zijn geheel of gedeeltelijk op te heffen. Het gaat om vier onderdelen:

1. Autonome ontwikkelingen: deze post wordt geheel naar 0 gebracht. Besparing voor de 4 jaarschijven is achtereenvolgens: € 100.000, € 150.000, € 200.000 en € 200.000.
2. Structurele beleidsontwikkeling: deze post wordt in zijn geheel opgeheven. Besparing voor de 4 jaarschijven zijn achtereenvolgens: € 30.000, € 130.000, € 99.000 en € 99.000.
3. Vervangingsinvesteringen: deze post wordt constant op € 50.000 gehouden. Dit levert een besparing op van € 50.000 vanaf 2028.
4. Onvoorzien: deze wordt structureel met € 14.000 met ingang van 2027 teruggebracht naar € 1.000.

PR1 Dienstverlening en samenwerking (bedragen x 1.000)	Jaarrek. 2025	Begroting (act.) 2026	Begroting 2027	MJR 2028	MJR 2029	MJR 2030
Totaal lasten	**23.756**	**21.938**	**17.371**	**18.430**	**19.380**	**20.989**
Totaal baten	**72.351**	**69.823**	**68.290**	**67.052**	**66.492**	**68.843**
Saldo	**48.595 V**	**47.885 V**	**50.919 V**	**48.622 V**	**47.113 V**	**47.854 V**

1.2 Leefomgeving en veiligheid

Inleiding

Dit programma richt zich op een veilige, bereikbare, duurzame en goed onderhouden leefomgeving. We werken aan toekomstbestendige mobiliteit en openbare ruimte, duurzaamheid en circulariteit, een vitaal buitengebied, veiligheid en weerbaarheid, zorgvuldige vergunningverlening en goed beheerd gemeentelijk vastgoed.

Ambitie 2.1 - Borne blijft bereikbaar, veilig en leefbaar voor inwoners, bezoekers en ondernemers

Wat willen we bereiken?
We geven volgens het STOMP-principe prioriteit aan lopen, fietsen en openbaar vervoer, met bijzondere aandacht voor kinderen, ouderen en reizigers met een ondersteuningsbehoefte. Tegelijk houden we rekening met de bereikbaarheid per auto en een passende spreiding van parkeerplaatsen.

We bereiden de infrastructuur voor op de groei naar 30.000 inwoners. Daarbij werken we aan veilige schoolroutes, betere fietsverbindingen, grotere spoorveiligheid en een goede aansluiting op het regionale wegennet. Deze ambitie sluit aan bij de prioriteit voor veilige routes voor kwetsbare verkeersdeelnemers en een bereikbaar centrum.

- Meer kinderen lopen of fietsen zelfstandig en veilig naar school, sport en andere voorzieningen.
- Inwoners, bezoekers, werkgevers en werknemers maken bewuster de afweging of en hoe zij reizen en benutten vaker lopen, fietsen, openbaar vervoer en deelmobiliteit.
- Het gebruik van FlexRRReis neemt in 2027 met 15% toe ten opzichte van 2026, met bijzondere aandacht voor inwoners van 65 jaar en ouder en inwoners met een indicatie.
- De gemeente beschikt over een onderbouwde visie op de gevolgen van de groei naar 30.000 inwoners voor verkeer, vervoer, parkeren en voorzieningen.
- De gemeentelijke en regionale infrastructuur wordt veiliger en toekomstbestendiger, onder meer rond het spoor, de N743, de N744, de Vloedbeltverbinding en de F35.
- Parkeerbeleid, parkeervoorzieningen en laadinfrastructuur sluiten beter aan op mobiliteitstrends, ruimtelijke ontwikkelingen en gebruiksbehoeften.

Wat gaan we daarvoor doen?
Duurzame en toegankelijke mobiliteit

- We starten in 2027 samen met vijf scholen en twee sportverenigingen ten minste twee bewustwordingscampagnes die kinderen stimuleren om vaker te lopen of te fietsen. Minimaal 500 leerlingen nemen actief deel. Met een voor- en nameting volgen we de vervoerswijze van de leerlingen.
- We blijven met scholen in gesprek over het verbeteren van verkeerseducatieprojecten en stemmen deze af met de provincie Overijssel. We stimuleren scholen om aan de projecten mee te doen.
- We sluiten waar mogelijk aan bij de provinciale uitrol van de campagne ‘Da’s zo gefietst’ en de bijbehorende app.
- We ondersteunen de provincie Overijssel, Arriva en de buurtbusvereniging met de verdere uitrol van FlexRRReis. Naast studenten en forensen richten we ons in het bijzonder op ouderen en reizigers met een ondersteuningsbehoefte. We volgen ieder kwartaal het aantal ritten en gebruikers per doelgroep.
- We breiden de laadinfrastructuur verder uit en actualiseren de plankaart.

Mobiliteit en regionale infrastructuur

- We bereiden in 2027 de ontbrekende schakel van de fietssnelweg F35 tussen de Oonksweg en de gemeente Almelo voor. De beoogde aanleg is, gelijktijdig met Almelo, in 2029. Daarmee is de F35 binnen Borne compleet (bouwsteen A.17).
- We blijven deelnemen aan de projectgroep voor de Vloedbeltverbinding. Het Provinciaal Inpassingsplan wordt naar verwachting begin 2027 door de Raad van State behandeld. We werken mee aan een bestuursovereenkomst over de gronden die aan de gemeente worden overgedragen en pakken de gemeentelijke werkzaamheden aan kabels en leidingen op.
- Doordat er vertraging is opgelopen bij de Vloedbeltverbinding maken we een pas op de plaats bij de planvorming voor de herontwikkeling van de N743/N744. De benodigde onderzoeken en het opstellen van het Masterplan starten we eind 2027.

Verkeers- en spoorveiligheid

- De onderdoorgang bij de Bornerbroeksestraat wordt een veilige fietsroute. ProRail biedt de onderdoorgang Bornerbroeksestraat aan de tunnelalliantie aan. We volgen de voortgang via het overdrachtsdossier en de projectplanning, waaronder het koersen op de uitvoering in 2029 en 2030.
- We werken het ontwerp voor de Oonksweg en de overweg verder uit. De overweg wordt veiliger door de aanleg van een vrijliggend fietspad, als onderdeel van de herinrichting van de 50-kilometerweg Prins Bernhardlaan-Oonksweg.
- We stellen een programma externe veiligheid op om in voorkomende gevallen conform consistent beleid hiermee om te gaan (bouwsteen A.14).

Parkeren en openbare ruimte

- Nadat de parkeernormen zijn vastgesteld, actualiseren we in 2027 het parkeerbeleid. We betrekken daarbij nieuwe mobiliteitstrends, autobezit, ruimtelijke ontwikkelingen en gebruiksbehoeften. Het beoogde resultaat is vaststelling van het nieuwe parkeerbeleid in het vierde kwartaal van 2027, na afronding van het participatietraject.
- We maken een integraal ontwerp voor de herinrichting van De Haven met de openbare ruimte rond het Huis van Borne en het beoogd parkeerterrein aan de Bekenhorst. De uitvoering zal gefaseerd plaatsvinden.
- We verplaatsen een deel van het parkeren bij De Haven naar het nieuwe parkeerterrein aan de Bekenhorst en voegen daar ook extra parkeren toe. De geplande oplevering is in het vierde kwartaal van 2027.
- We richten de bestaande asfaltparkeerplaats bij sportcentrum Borne klimaatadaptief en duurzaam in. Zo ontstaat in samenhang met de vergroende parkeerplaats aan de Azelosestraat en de fietsvriendelijke herinrichting van de Twickelerblokweg een aantrekkelijke en functionele openbare ruimte tussen de Bornerbroeksestraat en de Azelosestraat.

Ambitie 2.2 - We willen dat Borne schoon, heel, veilig en aantrekkelijk blijft

Wat willen we bereiken?
Daarom werken we aan een duurzame, klimaatbestendige en toekomstbestendige openbare ruimte. Door data gedreven en integraal te werken zetten we beschikbare middelen doelmatig in en voorkomen we kapitaalvernietiging. De openbare ruimte beheren we volgens kwaliteitsniveau B, met kwaliteitsniveau A voor het centrum, stationsgebied en beeldbepalende locaties.

We streven daarbij naar:

- Een openbare ruimte die voldoet aan de vastgestelde kwaliteitsniveaus en veilig, aantrekkelijk en toegankelijk is voor inwoners en bezoekers;
- Behoud en versterking van groenstructuren en boomkroonvolume, met aandacht voor biodiversiteit, klimaatadaptatie en de Basiskwaliteit Natuur;

- Een toekomstbestendige openbare ruimte waarin onderhoud, vervanging en wijkvernieuwing waar mogelijk integraal worden uitgevoerd en afgestemd op maatschappelijke opgaven;
- Een duurzaam beheer van de beheerdomeinen, waarbij levensduurverlenging en het voorkomen van achterstallig onderhoud centraal staan (bouwsteen A.13);
- Een klimaatbestendige inrichting van de openbare ruimte met meer aandacht voor waterberging, vergroening en hittebestendigheid;
- Verdere professionalisering van datagedragen beheer, zodat onderhoud en investeringen beter kunnen worden geprioriteerd en gestuurd op kwaliteit en inwonerstevredenheid.

Wat gaan we daarvoor doen?
We voeren het beheer planmatig en integraal uit en combineren onderhoud waar mogelijk met verduurzaming, klimaatadaptatie en wijkvernieuwing.

Planmatig en veilig beheer

- We voeren boomveiligheidscontroles en snoeiwerk uit, verbeteren groeiplaatsen en vervangen bomen die niet veilig of duurzaam behouden kunnen blijven. Daarmee pakken we ook wortelopdruk aan.
- We inspecteren en onderhouden bruggen, duikers, steigers en andere civiele kunstwerken. Op basis van de inspecties stellen we een meerjarig onderhoudsplan op en actualiseren we de beheergegevens in GBI.
- We voeren planmatig onderhoud uit aan asfalt- en elementenverhardingen en pakken kwaliteitsachterstanden aan.
- We inspecteren, reinigen en onderhouden de openbare verlichting en handelen storingen af. In 2027 start een nieuw onderhoudscontract.
- We onderhouden verkeersborden, markeringen en verkeersregelinstallaties, actualiseren de beheergegevens en vervangen beschadigde of verouderde voorzieningen.

Groen, water en klimaat

- We onderhouden plantsoenen, bermen, bosplantsoen en gazons volgens de vastgestelde kwaliteitsniveaus. In 2027 voeren we een nulmeting voor de Basiskwaliteit Natuur uit.
- Op locaties met extensief beheer monitoren we flora en fauna. Ook vernieuwen we verouderd groen en werken we verder aan een klimaatbestendige en natuurinclusieve openbare ruimte
- We inspecteren, reinigen en onderhouden riolering, kolken, gemalen en drainage.
- We onderhouden watergangen, vijvers, duikers en wadi's en brengen het gemeentelijke watersysteem verder in beeld. Daarbij werken we aan een klimaatbestendig en ecologisch waardevol watersysteem.
- In de openbare ruimte tegenover het station ligt de spiegelvijver. Ten aanzien van deze spiegelvijver maken we de heldere keuze om deze niet te verwijderen. Het huidig beheer waarbij het twee keer per jaar gereinigd wordt houden we in stand.

Gebruik en inrichting

- We inspecteren en onderhouden speelvoorzieningen en renoveren of vervangen deze waar nodig.
- We onderhouden en vervangen afvalbakken, banken, paaltjes en ander straatmeubilair met duurzame en onderhoudsarme oplossingen.
- In 2027 onderzoeken we de locaties van afvalbakken en verbeteren we de spreiding. Ook repareren we de fontein aan het Dorsetplein (bouwsteen A.15).

Wijkvernieuwing

- We zetten de integrale vernieuwing van bestaande woonwijken voort. We vernieuwen wegen, riolering, groen, bomen, speelvoorzieningen en andere onderdelen in samenhang, met aandacht voor klimaatadaptatie, biodiversiteit en leefbaarheid.
- In 2027 start de uitvoering in Wensink-Zuid, deelgebied 2, en werken we verder aan de plannen voor de overige deelgebieden.

Ambitie 2.3 - Borne werkt toe naar een klimaatneutrale samenleving in 2050

Wat willen we bereiken?
We benaderen duurzaamheid integraal en verbinden energietransitie, klimaatadaptatie en circulaire economie met andere maatschappelijke opgaven. Keuzes moeten haalbaar, betaalbaar en uitvoerbaar zijn voor inwoners en ondernemers.

- In 2030 is de uitstoot van CO_2 en andere schadelijke broeikasgassen met 49% verminderd ten opzichte van 1990.
- Duurzaam handelen is de norm in gemeentelijke plannen, projecten en processen.
- Inwoners, ondernemers, verenigingen, instellingen en de woningcorporatie kunnen actief bijdragen aan het verduurzamen van hun bezit en leefomgeving.
- De inzet op duurzaamheid sluit aan op opgaven in het fysieke en sociale domein en in de gemeentelijke bedrijfsvoering.

Wat gaan we daarvoor doen?
De gemeente ondersteunt, stimuleert en verbindt initiatieven en geeft zelf het goede voorbeeld.

- We ondersteunen inwoners en ondernemers bij het verduurzamen, met nadruk op betaalbare en uitvoerbare oplossingen.
- We kiezen per euro voor de meest duurzame oplossing en passen dit uitgangspunt ook toe in onze eigen organisatie.
- We stellen voor 2027 opnieuw een uitvoeringsplan duurzaamheid op.
- In 2027 heroverwegen we het Programmaplan Duurzaamheid 2024-2027 en besluiten we over een mogelijk vervolg.
- We blijven in overleg met de netbeheerders om de gevolgen van de netcongestie te verminderen.

Ambitie 2.4 - We willen dat Borne in 2050 een volledig circulaire economie heeft

Wat willen we bereiken?

- Borne werkt toe naar een volledig circulaire economie in 2050, waarin grondstoffen, goederen en materialen zo efficiënt mogelijk worden gebruikt en zo min mogelijk waarde verloren gaat. Grondstoffen en materialen keren zoveel mogelijk terug in producten of diensten met dezelfde functie.
- In 2030 is de hoeveelheid restafval teruggebracht tot 50 kilogram per inwoner per jaar, waarbij minimaal 50% wordt gerecycled tot opnieuw inzetbare grondstoffen.
- Afvalstromen zijn schoner en worden beter gescheiden, zodat meer grondstoffen kunnen worden hergebruikt.

Wat gaan we daarvoor doen?

- We verankeren circulaire economie in verschillende gemeentelijke vakgebieden. Via Maatschappelijk Verantwoord Opdrachtgeven en Inkopen (MVOI) wegen we bij iedere aanbesteding af welke duurzaamheidscriteria, waaronder circulariteit, kunnen worden toegepast.
- We werken samen met de veertien Twentse gemeenten, delen kennis en voeren gezamenlijk projecten uit en leren daarbij van elkaars ervaringen.
- We blijven inzetten op minder restafval en schonere afvalstromen. De hoeveelheid restafval per inwoner per jaar is daarbij de meetindicator; in 2025 bedroeg deze 81 kilogram.
- We willen samen met Twente Milieu de kwaliteit van het verpakkingsafval van huishoudens met minicontainers verbeteren, zodat meer materiaal kan worden gerecycled.
- We geven in 2027 opvolging aan de uitkomsten van de evaluatie over papierinzameling. We willen voorkomen dat papier bij het restafval terechtkomt.
- We informeren inwoners via campagnes over afvalscheiding en stimuleren daarmee gewenst scheidingsgedrag.
- Wij zetten ons in voor een schone leefomgeving. Hiervoor zetten we de aanpak van illegale afvalbijplaatsing voort. In 2027 passen we de derde en vierde aangewezen hotspot fysiek aan. Twee locaties zijn in 2026 al aangepast.

Ambitie 2.5 - We willen de Groene Poort blijven ontwikkelen als een toekomstbestendig buitengebied

Wat willen we bereiken?
Het buitengebied van Borne (De Groene Poort) krijgt veel aandacht in de omgevingsvisie Samen Borne. De agrarische sector blijft beeldbepalend en krijgt binnen wet- en regelgeving ruimte voor transitie, verduurzaming of om over te schakelen naar passende andere bedrijvigheid. Ontwikkelingen moeten bijdragen aan de kwaliteit van het landschap en mogen niet leiden tot verslechtering van gezondheid, milieu of waterkwaliteit.

- De landbouw ontwikkelt zich waar mogelijk naar een minder intensieve en meer natuurinclusieve vorm met aandacht voor toekomstbestendige bedrijfsvoering.
- Transitie, verduurzaming en passende omschakeling van agrarische bedrijven krijgen ruimte binnen de geldende kaders.
- De kwaliteit van natuur, water, milieu en de leefomgeving blijft behouden en wordt waar mogelijk verbeterd.
- De opgaven in het buitengebied worden zoveel mogelijk in samenhang aangepakt.

Wat gaan we daarvoor doen?
We werken samen met de provincie, omliggende gemeenten (Zuidoost Twente) en betrokken partijen aan een samenhangende aanpak voor de opgaven in het buitengebied.

- We sluiten bij de aanpak van klimaatverandering, verdroging, waterkwaliteit, biodiversiteitsverlies, energie, landbouwherstructurering en stikstof zoveel mogelijk aan bij het beleid van Rijk en provincie.
- We vragen voor de vervolgfase van dit gebiedsproces een provinciale subsidie aan (verkenningsfase) en indien deze wordt verkregen voeren we in 2027, samen met betrokken partijen, de verkenningsfase uit. Daarbij brengen we in beeld welke ontwikkelingen in het gebied haalbaar zijn.
- We werken binnen Zuidoost Twente samen aan een gebieds- en uitvoeringsagenda voor toekomstbestendige landbouw, een goed sociaaleconomisch perspectief en herstel van natuur, watersysteem en klimaat.
- We werken binnen Zuidoost Twente aan zoveel mogelijk gezamenlijk beleid voor erftransities en andere ruimtelijke ontwikkelingen in het buitengebied.

Ambitie 2.6 - Borne, Hertme en Zenderen blijven leefbare kernen waarin inwoners zich veilig voelen

Wat willen we bereiken?
We leggen meer nadruk op preventie en vroegsignalering, zodat risico's eerder in beeld komen en veiligheidsproblemen minder vaak escaleren. Daarbij hebben we aandacht voor zichtbare én minder zichtbare risico's, zoals ondermijning, digitale criminaliteit en nieuwe typen crises.

We streven ernaar dat men zich veilig voelt in de gemeente Borne.

- We versterken de veiligheid en leefbaarheid in wijken door preventief en wijkgericht te werken.
- We signaleren risico's, spanningen en zorg- en veiligheidsproblemen zo vroeg mogelijk.
- We zetten in op preventie en bestrijding van ondermijnende criminaliteit.
- We vergroten de voorbereiding op crises en versterken de weerbaarheid van inwoners en de gemeentelijke organisatie.
- We versterken de digitale veiligheid van inwoners, ondernemers en de gemeentelijke organisatie.
- We verbinden veiligheid met de inrichting en kwaliteit van de openbare ruimte, met bijzondere aandacht voor de veiligheidsbeleving van vrouwen.

Wat gaan we daarvoor doen?
Vanaf 2027 geven we uitvoering aan het geactualiseerde Integraal Veiligheidsbeleid. Op basis daarvan bepalen we de verdere prioriteiten en samenhang binnen de veiligheidsaanpak.

Veilige en leefbare wijken en buurten

- We werken wijkgericht en preventief aan leefbaarheid, jeugdoverlast en sociale veiligheid. Daarbij werken we samen met politie, boa's, wijkteams, jeugdwerk, zorgpartners en maatschappelijke organisaties.
- We betrekken inwoners bij het signaleren en oplossen van veiligheidsproblemen en zetten in op zichtbaarheid, voorlichting en duidelijke communicatie.
- We besteden aandacht aan een veilige openbare ruimte en investeren in kwetsbare locaties door te investeren in verlichting, groen- en speelvoorzieningen. Als het nodig en mogelijk is, zetten we camera's in om de openbare orde te bewaken.

Ondermijning

- We voeren het programma Aanpak ondermijning 2025-2028 uit. We versterken het herkennen en delen van signalen binnen de organisatie en vergroten de meldingsbereidheid van inwoners en ondernemers.
- We werken samen met regionale partners, waaronder het RIEC en IVZ Twente, en zetten in op preventie en bewustwording.
- Waar nodig gebruiken we bestuurlijke instrumenten, waaronder de Wet Bibob.

Crisisbeheersing en weerbaarheid

- We houden crisisplannen en procedures actueel en trainen medewerkers en bestuur.
- Samen met de Veiligheidsregio Twente werken we aan de zelfredzaamheid en weerbaarheid van inwoners en bereiden we ons voor op nieuwe en gecombineerde risico's, zoals digitale verstoringen en extreme weersomstandigheden.

Digitale veiligheid

- We zetten in op bewustwording en preventie bij inwoners, met bijzondere aandacht voor ouderen, en bij het lokale midden- en kleinbedrijf.
- We maken digitale veiligheid een structureel onderdeel van het veiligheidsbeleid en wijkgericht werken.
- We werken samen met regionale en landelijke partners en versterken de digitale weerbaarheid van de gemeentelijke organisatie.

Ambitie 2.7 - We willen dat de gemeentelijke organisatie en de samenleving beter voorbereid zijn op grootschalige crises en langdurige verstoringen

Wat willen we bereiken?
We zorgen ervoor dat bij grootschalige crises en langdurige verstoringen kritieke gemeentelijke dienstverlening zo goed mogelijk beschikbaar blijft, dat inwoners en maatschappelijke partners beter zelf en samen kunnen handelen en dat maatschappelijke ontwrichting en schade zoveel mogelijk worden beperkt. De twee bouwstenen (Bedrijfscontinuïteitsmanagement en Samenleving & Crisis) dragen ieder vanuit een eigen invalshoek bij aan deze ambitie.

Vanuit Bedrijfscontinuïteitsmanagement zijn eind 2028 alle kritieke gemeentelijke processen bekend en voorbereid op uitval, zodat kritieke dienstverlening kan doorgaan of binnen een vooraf bepaalde termijn kan herstellen.

Vanuit de werklijn Samenleving & crisis weten inwoners beter wat zij kunnen doen, kennen maatschappelijke partners hun rol en is ondersteuning voor beperkt zelfredzame inwoners voorbereid.

Eind 2028 zijn de relevante afspraken, maatregelen en handelingsperspectieven uitgewerkt en zijn de structurele taken belegd.

Wat gaan we daarvoor doen?
We werken vanuit twee samenhangende werklijnen voor de gemeentelijke organisatie en de samenleving; de uitvoering wordt ingericht vanuit een projectorganisatie, aangestuurd door een algemeen projectleider. Middelen om de continuïteit en weerbaarheid van de gemeentelijke openbare ruimte en vitale infrastructuur te vergroten zijn niet in deze begroting opgenomen.

Gemeentelijke organisatie – bedrijfscontinuïteitsmanagement (bouwsteen A.9)

- We richten in 2027 de projectorganisatie en het gemeentebrede bedrijfscontinuïteitsmanagement (BCM) in. We identificeren de kritieke processen, voeren de eerste impact- en risicoanalyses uit en stellen de eerste continuïteitsplannen op.
- In 2027 leiden we proceseigenaren op en voeren we de eerste organisatiebrede BCM-oefening uit.
- In 2028 ronden we de continuïteitsplannen af, voeren we verbetermaatregelen uit, actualiseren we de plannen en voeren we een tweede organisatiebrede oefening uit.
- Eind 2028 is 100% van de kritieke processen geïdentificeerd en voorzien van een impact- en risicoanalyse en continuïteitsplan. Voor 100% zijn de maximale uitvalduur, herstelprioriteit en kritieke afhankelijkheden vastgesteld en is 100% van de betrokken proceseigenaren geïnstrueerd of getraind.
- Vanaf 2029 beheren en actualiseren we BCM in de reguliere organisatie, oefenen we jaarlijks minimaal één keer organisatiebreed en borgen we BCM in de reguliere P&C- en risicomanagementcyclus.

Samenleving en crisis (bouwsteen A.10)

- We richten in 2027 het deelproject in en we sluiten aan op landelijke en regionale ontwikkelingen. We brengen prioritaire crisisscenario's, kwetsbare groepen, maatschappelijke partners en beschikbare voorzieningen in beeld.
- In 2027 bouwen we een lokaal netwerk op, stellen we een uitvoeringsplan vast en bepalen we de functies, locaties en randvoorwaarden voor noodsteunpunten.
- In 2027 informeren we inwoners gemeentebreed over risico's en handelingsperspectieven bij crises en langdurige verstoringen.
- In 2028 leggen we werkafspraken met kernpartners vast, voeren we maatregelen uit en zorgen we voor inzetbare handelingsperspectieven en communicatieproducten.
- In 2028 werken we de aanpak voor beperkt zelfredzame inwoners en de noodsteunpunten verder uit. De noodsteunpunten worden operationeel voorbereid voor zover landelijke en regionale kaders dit toelaten.
- Uiterlijk eind 2028 voeren we minimaal één integrale praktijksimulatie uit, evalueren we de aanpak en beleggen we de structurele taken.

Ambitie 2.8 - Wij willen een betrouwbare, zorgvuldige en uitlegbare uitvoering van vergunningverlening, toezicht en handhaving

Wat willen we bereiken?
Inwoners moeten erop kunnen vertrouwen dat wij grip hebben op onze werkvoorraad en de voortgang bewaken. Dit geldt voor procedures op grond van het omgevingsplan, de Omgevingswet en de APV, en voor het toezicht en de handhaving door onze boa’s en bouwtoezichthouders.

Wij streven naar de volgende resultaten:

- Vergunningaanvragen, meldingen, klachten en handhavingsverzoeken worden zorgvuldig opgepakt en gevolgd.
- Ten minste 95% van de aanvragen, meldingen, klachten en handhavingsverzoeken wordt binnen de wettelijke termijn afgehandeld.
- De werkvoorraad, doorlooptijden en prioriteiten zijn inzichtelijk, zodat tijdig kan worden bijgestuurd.
- De uitvoering van toezicht en handhaving is transparant, consistent en navolgbaar.

Wat gaan we daarvoor doen?
Wij professionaliseren de vergunningverlening, het toezicht en de handhaving verder. Daarbij zetten wij in op datagedragen werken, eenduidige processen, deskundige en weerbare medewerkers en structurele samenwerking met ketenpartners.

- We voeren actuele dashboards in voor inzicht in de werkvoorraad en doorlooptijden. Op basis daarvan verdelen en prioriteren we het werk gerichter.
- We standaardiseren ongeveer 80 tot 90% van de werkprocessen, zodat deze eenduidig en overdraagbaar zijn.
- Alle medewerkers in toezicht en handhaving volgen een training over veilig werken en omgaan met agressie.
- We borgen structurele samenwerking en afstemming met ketenpartners, zoals de politie en de veiligheidsregio.
- We geven een vervolg aan de incidentele extra inzet van 0,5 fte boa-capaciteit door dit structureel te maken (bouwsteen A.16). We stellen grenzen en we spreken onze inwoners aan op hun verantwoordelijkheid en we handhaven waar nodig is. Samen werken we aan een veilige en prettige omgeving voor iedereen.

Met deze inzet spelen we in op veranderingen in wet- en regelgeving en op de toenemende complexiteit van het werk. Tegelijk versterken we de deskundigheid en weerbaarheid van medewerkers en maken we onze uitvoering beter navolgbaar en uitlegbaar.

Ambitie 2.9 - We willen een toekomstbestendige, duurzame gemeentelijke vastgoedportefeuille

Wat willen we bereiken?
Daarbij zorgen we voor eenduidige huurafspraken, planmatig beheer en inzicht in de verduurzamingsopgave.

- Commerciële huurprijzen en kostprijsdekkende huurtarieven worden eenduidig en transparant toegepast.
- Nieuw gemeentelijk vastgoed wordt zo circulair en energiezuinig mogelijk gerealiseerd.
- Bestaand gemeentelijk vastgoed wordt stapsgewijs verduurzaamd richting de landelijke doelstelling voor 2050.
- Beheer, onderhoud en vervanging van installaties zijn gebaseerd op actuele beheerplannen en de staat van het vastgoed.

Wat gaan we daarvoor doen?
We actualiseren huurafspraken, verduurzamingsplannen en beheerinformatie en volgen concrete resultaten.

- We maken bestaande huurovereenkomsten in de periode 2026-2028 kostprijsdekkend. In 2027 sluiten we minimaal drie kostprijsdekkende huurovereenkomsten.
- We ronden in 2027 de actualisatie van de duurzame routekaart af, zodat duidelijk is welke stappen nog nodig zijn richting 2050.
- We onderzoeken welke verplichtingen voor gebouwautomatiserings- en controlesystemen gelden. Eind 2027 is dit voor de gemeentelijke panden in beeld (bouwsteen A.11).
- We baseren planmatig onderhoud en vervanging op actuele meerjarenonderhoudsplannen en beoordelen wanneer onderhoud verantwoord kan worden verschoven of juist naar voren moet worden gehaald. We kiezen voor een scenario m de reserve op niveau te krijgen conform de wettelijke vereisten (bouwsteen A.12).

Wat mag het kosten?

Ombuigingsmaatregelen programma Leefomgeving en veiligheid:

Verlengen afschrijvingstermijnen en toepassen restwaarde (Sportcentrum Borne. A.31)
Op basis van onderzoek is het mogelijk om de afschrijving van het pand Sportcentrum Borne, te verlengen van 40 naar 60 jaar. Het toepassen van de restwaarde levert een structurele besparing op van € 148.000.

Aanpassen dotaties reserve kapitaalgoederen (A.32)
Het beoogde voorbereidings- en uitvoeringsritme voor de uitvoering van de wijkvernieuwingen is nog niet volledig behaald. Hierdoor schuift ook het moment waarop de investeringen worden geactiveerd en bijbehorende kapitaallasten naar achteren. Dit levert een structureel voordeel op van € 50.000.

PR2 Leefomgeving en veiligheid (bedragen x 1.000)	Jaarrek. 2025	Begroting (act.) 2026	Begroting 2027	MJR 2028	MJR 2029	MJR 2030
Totaal lasten	**18.923**	**18.481**	**17.685**	**17.533**	**17.037**	**17.334**
Totaal baten	**8.530**	**8.898**	**6.742**	**6.780**	**6.865**	**6.865**
Saldo	**-10.393 N**	**-9.583 N**	**-10.943 N**	**-10.753 N**	**-10.173 N**	**-10.469 N**

1.3 Wonen en ondernemen

Inleiding

Dit programma gaat over de ruimtelijke en economische ontwikkeling van Borne. Vanuit de Omgevingsvisie Samen Borne werken we aan voldoende en passende woningen, een toekomstbestendige fysieke leefomgeving, een sterk ondernemersklimaat en vrijetijdseconomie en een grondportefeuille die maatschappelijke en ruimtelijke opgaven ondersteunt.

Ambitie 3.1 - We willen dat Borne groeit naar minimaal 30.000 inwoners en een blijvende regionale functie vervult voor de huidige en toekomstige woonbehoefte

Wat willen we bereiken?
Daarom werken we aan een voldoende grote, betaalbare, beschikbare en toekomstbestendige woningvoorraad voor alle inwoners.

We streven daarbij naar:

- Toevoeging van minimaal 3.000 woningen tot 2040, met een gemiddeld bouwtempo van circa 200 woningen per jaar;
- Een evenwichtige verdeling van het woningbouwprogramma: 30% sociale huur, 40% middenhuur en betaalbare koop en 30% vrije sector;
- Meer levensloopbestendige en geclusterde woningen;
- Een woningvoorraad die aansluit op de verschillende woonbehoeften van huidige en toekomstige inwoners.

Wat gaan we daarvoor doen?
We zetten in op duidelijke volkshuisvestelijke kaders, ondersteuning van inwoners en voortgang van woningbouwprojecten in Borne, Hertme en Zenderen.

Kaders, samenwerking en ondersteuning

- We starten met het opstellen van een volkshuisvestingsprogramma in aansluiting op de Wet versterking regie op de volkshuisvesting.
- We werken samen met de Twentse gemeenten aan het opstellen en invoeren van een urgentieverordening.
- We faciliteren aanvragen om de bestaande woonomgeving beter te benutten. Denk hierbij aan het splitsen van woningen, toevoegen van mantelzorgunits, etc. Daarbij passen we een vastgesteld kader toe.
- We zetten de Starterslening voort om de aankoop van een woning voor starters beter betaalbaar te maken (bouwsteen A.19).
- We zetten de Duurzaam Wonen Lening voort. Hiermee kunnen woningeigenaren maatregelen financieren om hun woning levensloopbestendiger en energiezuiniger te maken.
- We zetten strakker in op de zelfbewoningsplicht die we vastgelegd hebben bij de verkoop van woningen via onze algemene voorwaarden. Indien mensen niet voldoen, ondernemen we stappen door de daarvoor vastgelegde boetes op te leggen.

Woningbouwlocaties

- We zetten de woningbouwontwikkeling in de Bornsche Maten voort. We bouwen verder in De Maten en Eschwonen, starten met de bouw in De Horsten en vervolgen de planontwikkeling voor de vierde fase. In de Bornsche Maten leveren we gemiddeld 100 nieuwe woningen per jaar op, waarvan een groot deel in het betaalbare segment.
- We zetten de ontwikkeling van de locaties Bornerbroeksestraat en het Jonge Poerink-terrein voort. Of de bouw kan starten, hangt af van de ruimtelijke procedures. We ronden de ruimtelijke procedure voor de locatie Steenbakkersweg af. De initiatiefnemers zijn in deze procedures leidend.
- We nemen in de eerste helft van 2027 een besluit over de woningbouwstrategie en concrete ontwikkellocatie(s) in Zenderen. Daarna kan verder worden gewerkt aan een omgevingsplan.
- In Hertme bereiden we Roskam Landen 2 voor op de realisatie van negen woningen. De start van het bouwrijp maken is afhankelijk van de lopende procedure bij de Raad van State.

Realisatiestimulans (bouwsteen A.18)
De gemeente ontvangt € 7.000 voor iedere betaalbare woning en sociale huurwoning waarvan de bouw start. Volgens de financiële uitgangspunten worden incidentele inkomsten toegevoegd aan de algemene middelen. Wij stellen voor om een deel (60%) te reserveren voor het ondersteunen van woningbouwontwikkelingen in het betaalbare segment. Dit doen we alleen als een ontwikkeling voor betaalbare woningbouw te maken krijgt mijn extra kosten zoals bodemvervuiling, mobiliteitsproblematiek, extra kwaliteitsopgaven en daardoor een onrendabele top veroorzaken. Deze ontwikkelingen komen anders zonder aanvullende stimulans niet tot ontwikkeling. De overige middelen worden toegevoegd aan het begrotingssaldo (40%). Eventuele gemeentelijke investeringen voor de bredere woningbouwopgave kunnen via de reguliere P&C-cyclus worden afgewogen.

Monitoring
Om de startbouw en realisatie van woningbouw beter te kunnen monitoren richten we een systeem in zodat we de werkelijke start bouw kunnen monitoren.

Ambitie 3.2 - We willen een duurzaam en toekomstbestendig stelsel voor de fysieke leefomgeving

Wat willen we bereiken?
Beleid, regels, processen en digitale voorzieningen moeten goed op elkaar aansluiten, zodat inwoners, bedrijven en partners duidelijkheid krijgen over ruimtelijke ontwikkelingen.

- De Omgevingswet is duurzaam ingebed in de gemeentelijke organisatie en werkprocessen.
- De Omgevingsvisie, omgevingsprogramma's en wijzigingen van het Omgevingsplan vormen een samenhangend geheel.
- Uiterlijk 1 januari 2032 beschikt Borne over een gebiedsdekkend gemeentelijk Omgevingsplan.
- Ruimtelijke ontwikkelingen dragen bij aan de Omgevingsvisie Samen Borne en de Regionale ontwikkelstrategie Twente.

Wat gaan we daarvoor doen?
We bouwen het stelsel van de Omgevingswet verder op en begeleiden lokale en regionale ontwikkelingen.

Omgevingswet

- We richten de benodigde software en werkprocessen verder in en werken door aan de juridische en technische uitvoering van de Omgevingswet.
- We werken met de Omgevingsvisie en stellen waar nodig omgevingsprogramma's en wijzigingen van het Omgevingsplan op, onder meer voor volkshuisvesting, water en riool, buitengebied en mobiliteit.
- We bouwen het gebiedsdekkende Omgevingsplan gefaseerd op en zorgen voor samenhang met beleid, programma's, geometrie en de Regelbibliotheek.

- We stellen toepasbare en noodzakelijke regels op in begrijpelijke taal, zodat inwoners en bedrijven deze via het Omgevingsloket kunnen raadplegen.
- We brengen structurele taken en rollen in beeld en vergroten de kennis en ervaring van de betrokken vakdisciplines met de nieuwe software en werkwijze.
- We zetten in 2027 externe expertise in voor de implementatie van de Omgevingswet en de groeiende woningbouwopgave, omdat de beschikbare vacatures nog niet zijn ingevuld.
- We actualiseren de verouderde Welstandsnota door een Nota omgevingskwaliteit op te stellen. Deze kan daarna verankerd worden in het omgevingsplan (bouwsteen A.20).

Ruimtelijke projecten en regionale samenwerking

- We werken met de Twentse gemeenten en andere partners verder aan de Regionale ontwikkelstrategie Twente.
- We blijven samenwerken met de gemeenten in Zuidoost Twente aan een intergemeentelijk omgevingsprogramma "Transformatie agrarische bebouwing, erven en gronden".
- We blijven betrokken bij ruimtelijke procedures en projecten, waaronder de Vloedbeltverbinding, Roskam Landen 2, Rheineplein 1, Bornerbroeksestraat en de Bornsche Maten.
- We faciliteren andere initiatieven die bijdragen aan de Omgevingsvisie, zoals woningbouw, bedrijfsmatige functies, ontwikkelingen in het buitengebied en initiatieven in de openbare ruimte.

Ambitie 3.3 - We willen een aantrekkelijk en vitaal ondernemers- en vestigingsklimaat

Wat willen we bereiken?
Het centrum van Borne, de kerkdorpen en het buitengebied blijven economisch sterk en levendig en nodigen uit om te verblijven, te ondernemen en te investeren.

- Het winkel- en voorzieningenniveau blijft aantrekkelijk en vitaal.
- Leegstand blijft beperkt.
- De lokale economie en het vestigingsklimaat worden versterkt.
- Het centrum, de bedrijventerreinen en de openbare ruimte zijn van goede kwaliteit.

Wat gaan we daarvoor doen?
We werken lokaal en regionaal samen met ondernemers en partners.

- We ondersteunen economische en toeristische initiatieven die bijdragen aan een aantrekkelijk vestigingsklimaat.
- We investeren in de kwaliteit van het centrum, de bedrijventerreinen en de openbare ruimte.
- We werken in regionaal verband aan voldoende bedrijventerreinen om Twente economisch sterk te houden.

Ambitie 3.4 - We streven naar een aantrekkelijke en herkenbare vrijetijdseconomie die bijdraagt aan de levendigheid van Borne, Hertme en Zenderen

Wat willen we bereiken?
Daarbij benutten we de eigen identiteit, het erfgoed, het landschap en het evenementenaanbod van de gemeente.

- We versterken de zichtbaarheid van Borne door gerichte marketing van onder meer het textielverleden, Oud Borne, het Openluchttheater Hertme, folklore, evenementen en de Groene Poort.
- We versterken de dag- en verblijfsrecreatie en de horecasector, in het bijzonder in en rond het centrum.

- We benutten Oud Borne, monumenten en ander erfgoed voor passende recreatieve ontwikkelingen.
- We verbeteren de verbinding tussen het centrum en Oud Borne en bieden ruimte aan activiteiten die passen bij het beschermde dorpsgezicht.
- We benutten de Groene Poort voor passende recreatie, met behoud en versterking van het landschap en aantrekkelijke fiets- en wandelroutes.
- We houden het evenementenaanbod op peil en versterken waar mogelijk evenementen die passen bij de identiteit van Borne.

Wat gaan we daarvoor doen?
Voor de uitvoering sluiten we aan bij de omgevingsvisie Samen Borne en het uitvoeringsprogramma vrijetijdseconomie 2022-2032. We werken daarbij samen met ondernemers en andere betrokken organisaties.

- We gebruiken het uitvoeringsprogramma vrijetijdseconomie als basis voor de uitvoering van het toeristisch-recreatieve beleid.
- We maken jaarlijks prestatieafspraken met Stichting Beleef Boeiend Borne (VisitBorne) over onder meer marketing en promotie.
- We onderzoeken samen met betrokken partners of één nieuwe organisatie voor citymarketing, dorpsmanagement en evenementensubsidies haalbaar is.
- We zetten in 2027 in op een betere en transparantere werkwijze rond de reclamebelasting en het ondernemersfonds.
- We benutten het ruimtelijke beleid om dagrecreatie, verblijfsrecreatie en horeca in het centrum te versterken.

Ambitie 3.5 - We willen een strategische en maatschappelijke grondportefeuille die aansluit op ruimtelijke ontwikkelingen en maatschappelijke opgaven

Wat willen we bereiken?
Het grondbedrijf ondersteunt deze opgaven en werkt daarbij maatschappelijk en financieel zo goed mogelijk.

- Eschwonen De Maten I is in 2027 woonrijp gemaakt en de grondexploitatie wordt eind 2027 positief afgesloten.
- De woningbouw in Eschwonen De Maten II en De Horsten kan de komende jaren doorgaan.
- Fase 4 De Marken biedt vanaf 2029 ruimte aan ongeveer 367 woningen.

Wat gaan we daarvoor doen?
We zetten de grondportefeuille gericht in voor de woningbouwopgave en de ontwikkeling van de Bornsche Maten.

- We maken Eschwonen De Maten I woonrijp en sluiten de grondexploitatie eind 2027 af.
- We geven kavels uit voor de woningbouw in Eschwonen De Maten II en De Horsten.
- We ontwikkelen fase 4 De Marken aan de oostelijke buitenrand van de Bornsche Maten verder voor woningbouw vanaf 2029.

Wat mag het kosten?

Ombuigingsmaatregelen programma Wonen en ondernemen:
Binnen dit programma zijn geen ombuigingsmaatregelen opgenomen.

PR3 Wonen en ondernemen (bedragen x 1.000)	Jaarrek. 2025	Begroting (act.) 2026	Begroting 2027	MJR 2028	MJR 2029	MJR 2030
Totaal lasten	**15.491**	**12.485**	**16.757**	**15.058**	**9.744**	**8.404**
Totaal baten	**13.214**	**12.382**	**15.709**	**14.054**	**8.891**	**7.579**
Saldo	**-2.277 N**	**-104 N**	**-1.047 N**	**-1.004 N**	**-854 N**	**-825 N**

1.4 Cultuur, sport en onderwijs

Inleiding

Dit programma richt zich op de ontwikkeling, ontmoeting en gezondheid van inwoners via cultuur, sport en onderwijs. We investeren in toegankelijke kunst en cultuur, een breed, veilig en duurzaam sport- en beweegaanbod en toekomstbestendige onderwijsvoorzieningen.

Ambitie 4.1 - We behouden de bestaande culturele voorzieningen in Borne en willen dat zoveel mogelijk inwoners korte of langere tijd kunnen deelnemen aan Kunst en Cultuur

Wat willen we bereiken?
We verbinden kunst en cultuur sterker met andere domeinen en beheren gemeentelijke informatie en historische collecties duurzaam, betrouwbaar en toegankelijk.

- Meer inwoners kunnen deelnemen aan kunst en cultuur.
- Kunst en cultuur zijn sterker verbonden met andere beleidsterreinen.
- Historische beeldcollecties blijven behouden en zijn digitaal toegankelijk.
- Het subsidiebeleid biedt aanvragers meer duidelijkheid en ondersteunt sturing op maatschappelijke effecten.
- Inwoners kunnen rekenen op passende ondersteuning bij geletterdheid en digitale vaardigheden.
- Lokale mediaberichtgeving blijft herkenbaar en dichtbij inwoners, ook binnen een regionale mediastructuur.

Wat gaan we daarvoor doen?
We verbeteren het digitale informatiebeheer en ronden de herziening van het subsidiebeleid af.

- We brengen in 2027 de beeldcollecties van het gemeentearchief en de heemkundevereniging samen in een contentmanagementsysteem en koppelen dit aan de websites van de gemeenten en het Borns Archief.
- Vrijwilligers van de heemkundevereniging beschrijven en registreren de afbeeldingen onder begeleiding van het archief.
- We ronden in 2027 de herziening van het subsidiebeleid af en stellen subsidieregelingen per categorie vast.
- We bereiden de Bibliotheekzorgplicht voor en stellen samen met de Bibliotheek een meerjarenplan op. We werken aan een integrale aanpak van geletterdheid en digitale vaardigheden
- We volgen actief de landelijke ontwikkelingen rondom de vorming van streekomroepen en behartigen daarbij de belangen van Borne

Ambitie 4.2 - Wij willen een toegankelijk en toekomstbestendig sportaanbod voor alle inwoners

Wat willen we bereiken?
Sport en bewegen dragen bij aan gezondheid, mentale veerkracht, ontmoeting en deelname aan de samenleving. Sportpark 't Wooldrik vormt het sportieve en maatschappelijke hart van de gemeente.

In 2027 richten wij ons op:

- Een optimale benutting en duurzame exploitatie van Sportcentrum Borne.
- Een zorgvuldige overgang naar gemeentelijke exploitatie van het zwembad, met behoud van een passend en toegankelijk zwemaanbod.
- De verdere ontwikkeling van Sportpark ’t Wooldrik als centrale sport- en ontmoetingslocatie.
- Vitale, veilige en samenwerkende sportverenigingen.
- Een brede inzet van sport en bewegen voor gezondheid, welzijn en sociale verbinding.

Wat gaan we daarvoor doen?
We verbeteren het gebruik en beheer van de sportaccommodaties, ondersteunen sportverenigingen en verbinden sport nadrukkelijker met gezondheid, welzijn en ontmoeting.

Sportcentrum en zwembad

- We optimaliseren in 2027 het beheer en de exploitatie van Sportcentrum Borne (bouwsteen A.21). We zetten in op een hogere bezetting, doelmatig gebruik, goed ingeregelde installaties en kwalitatief goed beheer.
- We voeren waar nodig verbeteringen door op basis van de ervaringen met het gebruik van het sportcentrum.
- Per 1 januari 2027 nemen we de exploitatie van het zwembad over en wordt het zwembadpersoneel onderdeel van de gemeentelijke organisatie.
- We volgen de exploitatie van het zwembad gedurende het eerste jaar. Zo ontstaat een realistisch beeld van de structurele ontwikkeling.
- We zorgen dat inwoners toegang houden tot een passend en toegankelijk zwemaanbod.

Sportpark ’t Wooldrik en sportverenigingen

- We ronden in 2027 het project Sportcentrum Borne af. We realiseren de buitenruimte, parkeerfaciliteiten en beachvelden.
- We ontwikkelen Sportpark ’t Wooldrik verder als één toegankelijk en samenhangend sportpark met een breed sport- en beweegaanbod voor jong en oud.
- We versterken de samenwerking tussen binnen- en buitensportverenigingen en de gemeente.
- We ondersteunen verenigingen bij het toepassen van de vier landelijke richtlijnen voor een veilig sportklimaat: een gedragscode, een vertrouwenscontactpersoon, een Verklaring Omtrent het Gedrag en vakkundig geschoolde trainers.
- We stimuleren sportverenigingen om vitaal, veilig en toekomstbestendig te blijven.

Sport, gezondheid en welzijn

- We stimuleren samen met partners uit onderwijs, zorg en welzijn de deelname aan sport- en beweegactiviteiten.
- We zetten sport en bewegen in om gezondheid, mentale veerkracht, ontmoeting en sociale verbinding te versterken en eenzaamheid en gezondheidsproblemen te helpen voorkomen.

Toekomst sportaccommodaties

- We vervangen in 2027 de bestaande verlichting in De Veste door ledverlichting met aanwezigheidsdetectie. Hiermee wordt jaarlijks 57.000 kWh elektriciteit bespaard (bouwsteen A.23).
- Sporthal de Veste voldoet niet aan de geluidseisen die worden gesteld. Omwonenden ondervinden daardoor overlast als de sporthal gebruikt wordt, met name tijdens de publiektrekkende wedstrijden. We onderzoeken welke maatregelen aan het dak, de wanden en de nooddeur nodig en haalbaar zijn om de geluidsbelasting van De Veste te verminderen.

- We investeren in een aanvullende maatschappelijke bijdrage voor Stichting Sporthal De Veste. Zij huurt, gebruikt, exploiteert en doet het dagelijks onderhoud van sporthal De Veste en het bijbehorende sportcafé sinds juni 2015. Voor de werkzaamheden die zij verrichten ontvangen zij een maatschappelijke bijdrage. De afgelopen jaren stegen een aantal kosten voor de stichting fors terwijl de maatschappelijke bijdrage alleen maar toe nam met de CPI-prijsindex. Door nu een aanvullende bijdrage te leveren blijft de stichting gezond (bouwsteen A.22).

Ambitie 4.3 - We zetten in op toekomstbestendig onderwijs en optimale ontwikkelkansen voor alle kinderen in Borne

Wat willen we bereiken?
Kinderen in Borne krijgen de kans zich optimaal te ontwikkelen in een veilige, stimulerende en toekomstbestendige leeromgeving.

- Schoolgebouwen zijn passend en toekomstbestendig, in lijn met het Integraal Huisvestingsplan 2025.
- Onderwijs, kinderopvang, zorg en maatschappelijke organisaties werken goed samen.
- De uitvoering van de Leerplichtwet is effectief en biedt de gemeente voldoende grip op prioriteiten en inzet.

Wat gaan we daarvoor doen?
We voeren het huisvestingsplan en de Lokale Educatieve Agenda uit en onderzoeken hoe de leerplichtfunctie het beste kan worden georganiseerd.

- We werken in 2027 met stichting Brigantijn aan de planontwikkeling en voorbereiding van nieuwbouw of renovatie van basisschool Flora, op basis van het haalbaarheidsonderzoek uit 2026.
- We voeren het jaarplan 2026-2027 van de Lokale Educatieve Agenda uit en werken de afgesproken onderwerpen gezamenlijk verder uit.
- We onderzoeken of Borne de handhaving van de Leerplichtwet zelf kan uitvoeren, zodat meer grip ontstaat op effectiviteit, prioritering en inzet.
- We voeren in 2027 de haalbaarheidsonderzoeken uit voor de St. Stephanusschool en de St. Aegidiusschool. We beoordelen in 2027 de quickscan, die 2026 is uitgevoerd voor de Optimist.

Wat mag het kosten?

Ombuigingsmaatregelen programma Cultuur, sport en onderwijs

Stoppen waarderingssubsidies cultuur (A.33)
Jaarlijks stelt de gemeente € 19.000 beschikbaar voor cultuur. De subsidies zijn bedoeld voor eenmalige activiteiten en projecten, nieuwe of vernieuwende initiatieven en kleinschalige evenementen. Het schrappen van deze subsidie levert in totaal € 19.000 structureel op met ingang van 2027.

PR4 Cultuur, sport en onderwijs (bedragen x 1.000)	Jaarrek. 2025	Begroting (act.) 2026	Begroting 2027	MJR 2028	MJR 2029	MJR 2030
Totaal lasten	9.426	9.688	10.243	10.104	10.102	10.117
Totaal baten	1.707	1.791	2.153	2.201	2.200	2.200
Saldo	-7.719 N	-7.897 N	-8.090 N	-7.903 N	-7.902 N	-7.917 N

1.5 Jeugd, ondersteuning en bestaanszekerheid

Inleiding

Dit programma gaat over ondersteuning en bestaanszekerheid voor inwoners die dat nodig hebben. We versterken de sociale basis en gezondheid, ondersteunen ouderen en kwetsbare inwoners, bieden passende opvang en inburgering, werken aan kansrijk opgroeien voor jeugdigen en helpen inwoners richting werk en financiële zelfstandigheid.

Ambitie 5.1 - We willen dat jeugdigen in Borne veilig, gezond en kansrijk kunnen opgroeien

Wat willen we bereiken?
Ondersteuning is tijdig, dichtbij en passend, zodat problemen vroeg worden aangepakt en specialistische hulp beschikbaar blijft voor wie die nodig heeft.

- Jeugdigen en gezinnen krijgen zo vroeg en zo licht mogelijk passende ondersteuning in hun eigen leefomgeving.
- Preventie, vroegsignalering en een sterke sociale basis helpen zwaardere jeugdhulp waar mogelijk te voorkomen.
- Jeugdhulp is toegankelijk, van goede kwaliteit en financieel beheersbaar.
- Jeugdhulp, onderwijs en het sociaal domein bieden samenhangende ondersteuning.
- Specialistische jeugdhulp blijft tijdig beschikbaar als deze noodzakelijk is.

Wat gaan we daarvoor doen?
We voeren de ingezette koers uit de Hervormingsagenda Jeugd voort en werken lokaal en regionaal aan betere ondersteuning en sturing.

- We versterken de sociale basis, het voorliggende aanbod, preventie en vroegsignalering en verbeteren de toegang tot jeugdhulp.
- We verbeteren de aansluiting tussen onderwijs, algemene ondersteuning en specialistische jeugdhulp, waaronder dyslexiezorg.
- We bevorderen samenhang tussen jeugdhulp, onderwijs en het sociaal domein en benutten waar mogelijk passende alternatieven voor zwaardere hulp.
- We volgen het gebruik en de kosten van dyslexiezorg, zorggebruik, verwijzingen en jeugdhulpkosten en sturen waar nodig bij.
- We werken regionaal aan een goed zorglandschap, passende inkoopafspraken, tarieven, beschikbaarheid en sturingsmogelijkheden en voeren de Wet verbetering beschikbaarheid jeugdzorg uit.
- We werken regionaal aan de afbouw van gesloten jeugdzorg en het terugdringen van uithuisplaatsingen, met blijvende aandacht voor passende ondersteuning.

Ambitie 5.2 - We willen toegankelijke, samenhangende en toekomstbestendige ondersteuning voor ouderen en kwetsbare inwoners

Wat willen we bereiken?
Ouderen en kwetsbare inwoners kunnen langer zelfstandig leven en deelnemen aan de samenleving.

- Mantelzorgers kunnen gebruikmaken van passende ondersteuning en ontlasting.

- Inwoners krijgen sneller passende maatschappelijke ondersteuning door goede samenwerking tussen betrokken professionals.
- Ondersteuning en dagbesteding worden waar mogelijk dichtbij en in de eigen leefomgeving georganiseerd.
- Lokale werkprocessen sluiten tijdig aan op nieuwe wetgeving voor de eigen bijdrage.
- Regionale ketenaanpakken dragen eraan bij dat zorg toegankelijk blijft en ouderen langer zelfstandig kunnen functioneren.

Wat gaan we daarvoor doen?
We werken lokaal en regionaal aan passende voorzieningen, betere samenwerking en voorbereiding op nieuwe wetgeving.

- We bereiden met de veertien Twentse gemeenten de gezamenlijke inkoop voor om logeerzorg structureel te borgen.
- We blijven de werkwijze Samen Indiceren met casemanagers dementie volgen en onderzoeken met betrokkenen of deze ook voor andere vormen van Wmo-maatwerk bruikbaar is.
- We denken mee met Carintreggeland, Wijkracht en Welbions over een lokale voorziening waarin een algemene dagvoorziening en geïndiceerde dagbesteding worden gecombineerd.
- We starten de lokale voorbereiding op de inkomens- en vermogensafhankelijke eigen bijdrage zodra de wetgeving is vastgesteld. Het betreft hier de wijzigingen in de Wmo die al meerdere keren is uitgesteld.
- We werken aan regionale ketenaanpakken, waaronder valpreventie, en ontwikkelen nieuwe ketenaanpakken, waaronder dementie, in regionaal verband.

Ambitie 5.3 - We willen een sterke, toegankelijke, inclusieve en preventieve sociale basis waarin inwoners mee kunnen doen, elkaar ondersteunen en tijdig passende hulp vinden

Wat willen we bereiken?
Ondersteuning organiseren we dichtbij en in samenwerking met inwoners, vrijwilligers, maatschappelijke organisaties en professionele partners.

- Inwoners vinden tijdig passende hulp en kunnen zo lang mogelijk zelfstandig en naar vermogen deelnemen aan de samenleving.
- Algemene voorzieningen, vrijwilligersinitiatieven en professionele ondersteuning vormen een samenhangend aanbod.
- Het Sociaal Hus is een herkenbare en toegankelijke ingang voor inwoners.

Wat gaan we daarvoor doen?
We bouwen voort op het onderzoek naar de sociale basis en versterken toegang, samenwerking en vaardigheden.

- We ontwikkelen het Sociaal Hus verder (bouwsteen A25). Het Sociaal Hus bereikt 10% meer inwoners via de website en toegang.
- We versterken Kansrijke Start. De coalitie organiseert drie bijeenkomsten en een netwerkbijeenkomst voor minimaal 25 professionals.
- We organiseren minimaal twee netwerkbijeenkomsten voor partners uit zorg, welzijn, cultuur en sport.
- We vertalen de uitkomsten van het onderzoek naar de sociale basis in een uitvoeringsgerichte vervolgaanpak (bouwsteen A.26).
- We verbeteren de vindbaarheid en toegankelijkheid van voorzieningen en versterken de samenwerking binnen de sociale basis.(bouwsteen A.27)

Ambitie 5.4 – We willen dat inwoners gezond en veilig kunnen opgroeien, meedoen en ouder worden

Wat willen we bereiken?
Door lokaal en regionaal in te zetten op preventie, vroegsignalering en samenwerking houden we zorg en ondersteuning zo toegankelijk, betaalbaar en nabij mogelijk.

- Inwoners kunnen zo zelfstandig mogelijk deelnemen aan een inclusieve en veerkrachtige samenleving.
- Preventie en samenwerking tussen zorg en het sociaal domein helpen om zware zorgvragen en onnodig zorggebruik te voorkomen.
- Ketenaanpakken en basisfunctionaliteiten sluiten aan op actuele maatschappelijke ontwikkelingen, behoeften van inwoners en behaalde resultaten.
- De mentale gezondheid en veerkracht van inwoners worden versterkt en passende ondersteuning is dichtbij beschikbaar.
- Geweld in afhankelijkheidsrelaties, waaronder huiselijk geweld en kindermishandeling, wordt zoveel mogelijk voorkomen en vroeg gesignaleerd.
- Gezondheid is een herkenbaar onderdeel bij de uitwerking van de Omgevingsvisie en de bijbehorende omgevingsplannen.

Wat gaan we daarvoor doen?
We voeren landelijke en regionale afspraken lokaal uit en gebruiken beschikbare gegevens om de aanpak te verbeteren.

Publieke gezondheid en AZWA

- We brengen de ketenaanpakken uit het Gezond en Actief Leven Akkoord (GALA)onder in de basisfunctionaliteiten van het Aanvullend Zorg- en Welzijnsakkoord (AZWA).
- We voeren deze aanpak uit met ketenpartners, waaronder huisartsen, fysiotherapeuten en de jeugdgezondheidszorg.
- We ontwikkelen Valpreventie, Kansrijke Start en Welzijn op Recept datagedragen verder.
- We werken het AZWA in 2027 uit met aandacht voor preventie, ketenaanpakken, basisfunctionaliteiten en gelijke kansen. We volgen onder meer deelname, tevredenheid, de Twentse Gezondheidsmonitor en lokale gegevens.
- We zetten de regionale preventie-infrastructuur van Twente Koers in de nieuwe vorm voort en sluiten aan op de koers van SamenTwente: gezonde, veilige en vitale inwoners van Twente
- De GGD Twente blijft de gemeentelijke taken uit de Wet publieke gezondheid uitvoeren, waaronder de consultatiebureaus en gezondheidsmonitors.

Mentale gezondheid en veiligheid

- We vertalen het regionale plan Mentaal Gezond Twente naar een lokaal actieplan. Het regionale doel is in 2027 437 minder cliënten op de wachtlijsten van Tactus, Dimence en Mediant dan bij de nulmeting van 1 juli 2025.
- We actualiseren in 2027 het plan voor mensen met onbegrepen gedrag, met nadruk op vroegsignalering, herstel en samenwerking tussen domeinen.
- We versterken suïcidepreventie door vroegsignalering, passende doorverwijzing, bewustwording en het tegengaan van stigma.
- We actualiseren in 2027 regionaal de visie op huiselijk geweld en kindermishandeling naar een visie op geweld in afhankelijkheidsrelaties, met nadruk op preventie en vroegsignalering.

Gezonde en weerbare leefomgeving

- We verwerken gezondheid in de omgevingsplannen als uitwerking van de Omgevingsvisie met aandacht voor onder meer luchtkwaliteit en hittestress.
- We sluiten aan op de regionale inzet voor een weerbare en gezonde samenleving.

Ambitie 5.5 - We willen de bestaanszekerheid van inwoners versterken en hun mogelijkheden vergroten om mee te doen in de samenleving en op de arbeidsmarkt

Wat willen we bereiken?
Inwoners moeten zo veel mogelijk zelfstandig in hun inkomen kunnen voorzien. Wie daarbij ondersteuning nodig heeft, krijgt passende hulp bij het vinden van werk, energiearmoede en schulden.

- Inwoners van Borne kunnen rondkomen en meedoen.
- We ondersteunen inwoners naar werk als dat kan en bieden inkomensondersteuning als dat nodig is.
- We willen dat meer inwoners die recht hebben op minimaregelingen daar ook gebruik van maken.
- Meer Oekraïense ontheemden, vooral degenen die nog niet werken, vinden passend werk.
- Minder inwoners ervaren problemen door energiearmoede.
- Jongeren met schulden krijgen perspectief op een financieel zelfstandige toekomst.

Wat gaan we daarvoor doen?
Bestaanszekerheid

- We laten de verordening maatschappelijke participatie vaststellen op basis van het al vastgestelde beleidskader bestaanszekerheid.
- We vergroten het bereik van minimaregelingen door inwoners actief te informeren en samen te werken met organisaties die inwoners ondersteunen.
- We ondersteunen inwoners die kunnen werken bij het vinden en behouden van werk.
- We bieden ondersteuning aan inwoners voor wie werk (nog) niet mogelijk is, gericht op participatie en ontwikkeling.
- We zetten in op vroegsignalering om financiële problemen en schulden zo veel mogelijk te voorkomen.

Oekraïense ontheemden aan het werk

- We brengen in beeld welke Oekraïense ontheemden werken, welke nog niet werken en welke ondersteuning zij nodig hebben om aan het werk te gaan;
- We bieden gerichte begeleiding naar passend werk, met bijzondere aandacht voor Oekraïense ontheemden die nog niet werken;
- We volgen het resultaat aan de hand van het aantal Oekraïense ontheemden dat uitstroomt naar werk.

Energiearmoede aanpakken

- We zetten de beschikbare middelen gericht in om inwoners te ondersteunen die moeite hebben met het betalen van hun energierekening;
- We onderzoeken hoe we met de maatregelen meer inwoners kunnen bereiken;
- We volgen het bereik van de maatregelen tegen energiearmoede.

Jongeren met schulden bieden we perspectief

- We zetten het Jongeren Perspectief Fonds voort om jongeren te ondersteunen bij het aanpakken van hun schulden en het werken aan een zelfstandige toekomst;
- We volgen het aantal jongeren dat deelneemt aan het Jongeren Perspectief Fonds.

Ambitie 5.6 - We willen Oekraïense ontheemden en statushouders een passende woonomgeving bieden waarin zij zich kunnen ontwikkelen en deelnemen aan de samenleving

Wat willen we bereiken?
De opvang en huisvesting zijn veilig en verantwoord en houden rekening met de leefbaarheid van de omgeving.

- Oekraïense ontheemden verblijven in een veilige en leefbare woonomgeving.
- Opvang en begeleiding ondersteunen deelname aan de samenleving via werk, onderwijs, taal, zorg en integratie.
- De overgang naar de situatie na de Richtlijn Tijdelijke Bescherming wordt zorgvuldig voorbereid.
- Statushouders worden binnen de geldende wettelijke normen gehuisvest.

Wat gaan we daarvoor doen?
We zetten de bestaande opvang en begeleiding voort en bereiden veranderingen in verblijf en huisvesting voor. De bekostigingssystematiek van een normbedrag per opvangplek is per 1 juni 2026 gewijzigd. De consequenties is dat we waarschijnlijk minder middelen over houden dan in voorgaand jaren.

Oekraïense ontheemden

- We blijven bijdragen aan de opvang van Oekraïense ontheemden en organiseren deze passend, veilig en verantwoord.
- We bereiden ons voor op de status die Oekraïense ontheemden krijgen na afloop van de Richtlijn Tijdelijke Bescherming (RTB).
- We normaliseren het voorzieningenniveau waar mogelijk.
- We verbinden opvang en begeleiding aan participatie, werk, onderwijs, taalondersteuning, zorg en integratie.
- We werken met het Rijk, gemeenten en woningcorporaties aan de overgang van gemeentelijke opvang naar reguliere huisvesting, voor zover dit praktisch en juridisch haalbaar is.
- We ontwikkelen de veilige en leefbare woonomgevingen verder volgens de ‘Uitgangspunten wonen in opvang en doorstroomlocatie vanaf 2026’.

Huisvesting statushouders

- We huisvesten statushouders binnen de geldende wettelijke normen.

Wat mag het kosten?

Ombuigingsmaatregelen programma Jeugd, ondersteuning en bestaanszekerheid:

Strakkere toegang jeugd (A.34)
Door middel van het strakker sturen op wat wel en niet onder jeugdhulp valt en hoelang jeugdhulp duurt, kan een besparing worden gerealiseerd van € 50.000 in 2027, oplopend naar € 250.000 in 2030. Deze maatregel is onderdeel van een bredere verandering in het sociaal domein.

Concreet gaan we:

1. Het maximaal aantal minuten per verwijzing vaststellen;
2. Vaktherapie beperken;
3. Vaker groepsaanbod gebruiken in plaats van individuele hulp en
4. Een maximale behandelduur hanteren.

Ook versterken we de regie door het meer inzetten op lichtere vormen van hulp en we werken nauwer samen met huisartsen.

Slimmer organiseren inzet POH Jeugd en lokale teams (A.35)
Door zelf en slimmer de praktijkondersteuning bij huisartsen te organiseren wordt een structurele besparing behaald van € 10.000. Concreet betekent dit dat we de huidige inzet (0,7 fte) combineren met werk in het lokale team (max. 0,3 fte) in één functie van 32–36 uur. Deze medewerker werkt deels bij huisartsen en deels als jeugdregisseur in het lokale team. Daarbij hanteren we één werkwijze en zorgen we voor betere afstemming tussen huisartsen, gemeente en aanbieders.

Stopzetten trajecten Humanitas (A.36)
De gemeente heeft een dienstverleningsovereenkomst met Humanitas afgesloten voor 15 trajecten op jaarbasis. Het stopzetten van deze trajecten levert een structurele besparing op van € 38.000 met ingang van 2027.

Concreet betekent dit dat de volgende activiteiten wegvallen.

Ondersteuning voor volwassenen:

1. Hulp bij sociale contacten en het verminderen van eenzaamheid.
2. Ondersteuning voor mensen met een migratieachtergrond.
3. Begeleiding bij scheiden.

Ondersteuning voor gezinnen:

1. Begeleide omgang (BOR).
2. Hulp bij opvoeding en gezinsproblemen (Home-Start, Wel Thuis).

Jongeren:

1. Ondersteuning bij zelfvertrouwen en sociale contacten (Match).

Een alternatief is dat een groot deel kan worden opgevangen door Wijkracht. Ook de gezinsondersteuners in Borne kunnen hierin iets betekenen. Dit kan leiden tot een verschuiving van kosten.

Strakkere toegang Wmo (A.37)
Met deze maatregel wordt de Wmo strakker uitgevoerd en anders georganiseerd. Passende ondersteuning van inwoners is uitgangspunt, maar zo licht en dichtbij mogelijk. We verwachten in 2027 een besparing te realiseren van € 20.000, oplopend naar € 150.000 in 2030.

PR5 Jeugd, ondersteuning en bestaanszekerheid (bedragen x 1.000)	Jaarrek. 2025	Begroting (act.) 2026	Begroting 2027	MJR 2028	MJR 2029	MJR 2030
Totaal lasten	**42.340**	**43.793**	**43.817**	**38.091**	**36.686**	**36.555**
Totaal baten	**13.802**	**13.491**	**13.078**	**8.125**	**8.212**	**8.341**
Saldo	**-28.537 N**	**-30.302 N**	**-30.739 N**	**-29.966 N**	**-28.474 N**	**-28.214 N**

2. Paragrafen

2.1 Lokale heffingen

Met lokale belastingen en heffingen betaalt Borne een deel van de gemeentelijke taken en diensten. Deze paragraaf beschrijft de verwachte inkomsten, het beleid, de kosten en de woonlasten in 2027.

2.1.1 Inkomsten

We ramen de inkomsten uit lokale heffingen in 2027 op € 17,2 miljoen. De tabel vergelijkt deze raming met de uitgaven over 2025 en de actuele begroting 2026. Bedragen zijn × € 1.000. Een minteken betekent een opbrengst.

Type belasting (bedragen x 1.000)	Werkelijk 2025	Begroot 2026	Begroot 2027
OZB	-8.656	-9.369	-9.873
Reclamebelasting	-232	-240	-235
Toeristenbelasting	-14	-15	-25
Totaal algemene belastingen	**-8.902**	**-9.624**	**-10.133**
Afvalstoffenheffing	-2.417	-2.952	-3.065
Rioolheffing	-2.568	-2.307	-2.439
Totaal bestemmingsbelastingen	**-4.985**	**-5.259**	**-5.504**
Begraafplaatsrechten	-169	-177	-190
Leges burgerzaken	-295	-287	-304
Leges omgevingsvergunning	-602	-981	-1.072
Leges overig	-42	-89	-89
Marktgelden	-29	-46	-48
Totaal leges en rechten	**-1.137**	**-1.580**	**-1.703**
Dekkingspercentage	**-15.024**	**-16.463**	**-17.340**

2.1.2 Beleid

Het beleid staat in de belastingverordeningen, het coalitieakkoord Krachtig verder 2026–2030 en de landelijke regels. De gemeenteraad stelt de tarieven vast. Algemene belastingen kunnen we voor verschillende gemeentelijke taken gebruiken. Voor heffingen waarmee we kosten terugvragen, mogen de geraamde opbrengsten niet hoger zijn dan de kosten die we mogen doorberekenen. Daarbij tellen de directe kosten mee en het toegestane deel van bijvoorbeeld ondersteuning en huisvesting (overhead), btw en kwijtschelding.

Kwijtscheldingsbeleid
De gemeente moet bij het vaststellen van kwijtschelding landelijke regels toepassen. Binnen deze mogelijkheden zijn de volgende eigen beleidskeuzes gemaakt:

1. Voor onroerendzaakbelasting (ozb), riool- en afvalstoffenheffing is kwijtschelding mogelijk. Hierdoor betalen minima minder of geen woonlasten;
2. Voor de afvalstoffenheffing kan kwijtschelding worden verleend voor het vaste bedrag en voor een gedeelte van het variabele deel (ledigingen en medisch afval);
3. Inwoners met een Wajong-uitkering, die vóór 2024 in aanmerking kwamen voor kwijtschelding van gemeentelijke belastingen worden ook in 2027 vrijgesteld van betaling van deze belastingen.
4. Voor rioolheffing wordt alleen kwijtschelding verleend voor een grondslag < 500m3;
5. Bij normkosten van bestaan wordt uitgegaan van 100% van de bijstandsnorm;

6. Kosten voor kinderopvang worden in aanmerking genomen als uitgaven bij de berekening van de betalingscapaciteit;
7. Uitgangspunt voor normkosten van bestaan voor AOW'ers is 100% van de netto AOW-norm.

2.1.3 Rioolheffing

Met de rioolheffing betalen we de gemeentelijke taken op het gebied van het watertakenplan. Het uitgangspunt is dat de heffing de kosten dekt. Het gaat onder meer om beheer, onderhoud, personeel en de jaarlijkse rente en afschrijving op investeringen. Een gemeentelijk rioleringsplan is sinds de Omgevingswet niet meer verplicht, maar de zorgplicht die gemeenten hebben in het kader van waterbeheer verdwijnt niet. Het watertakenplan 2022-2026 van gemeente Borne is nog niet geactualiseerd. De cijfers in de huidige programmabegroting 2027 zijn nog gebaseerd op het watertakenplan 2022-2026. De raad is in het voorjaar geïnformeerd dat, met de vaststelling van de omgevingsvisie, de invoering van het omgevingsprogramma "Water en Riool" vertraging oploopt. De actualisatie van het huidige watertakenplan naar een OWR staat gepland voor 2027. Financiële keuzes worden meegenomen bij de kadernota 2028.

Rioolheffing (bedragen x 1.000)	Begroot 2027
Lasten taakvelden	1.725
Inkomsten taakvelden (excl. heffingen)	-50
Netto lasten taakveld	1.675
Toe te rekenen lasten:	
Overhead	260
BTW	183
Kwijtschelding	65
Straatreiniging	240
Totale lasten	**2.423**
Opbrengst heffingen	2.439
Storting in voorziening	-17
Totale baten	**2.422**
Dekkingspercentage	**100,0%**

2.1.4 Afvalstoffenheffing

Voor de inzameling en verwerking van huishoudelijk afval brengt de gemeente een afvalstoffenheffing in rekening. De wettelijke grondslag hiervoor is vastgelegd in artikel 15.33 van de Wet milieubeheer. Op basis van deze wet is de gemeente verantwoordelijk voor het inzamelen van afvalstoffen afkomstig van particuliere huishoudens. De kosten die gepaard gaan met zowel de inzameling als de verwerking van afval worden volledig gedekt uit de opbrengsten van de afvalstoffenheffing. De afvalstoffenheffing mag niet meer dan 100% kostendekkend zijn.

In 2026 werd de voorziening op de afvalstoffenheffing toegepast voor een totaalbedrag van € 99.000. Dit werd gedaan om een te snelle stijging van de heffing te vermijden. Hierbij is ook nog gerekend met een inzet van de voorziening van € 79.000 in 2027. Vanaf 2028 vervalt deze inzet. Dit betekent dat de afvalstoffenheffing in 2027 geen 100% maar 97% kostendekkend is.

In 2025 heeft de gemeenteraad als ombuigingsmaatregel tot de GFT-winterinzameling besloten. Vanaf de winter 2026/2027 halen wij met een lagere frequentie GFT-minicontainers op. Hiermee besparen wij kosten. Oorspronkelijk ging het om de maanden november tot en met februari. Nadere inzichten hebben geleid tot een wijziging zodat GFT alleen van december tot en met februari met lage frequentie opgehaald wordt. De beoogde

kostenbesparing is verwerkt in de tarieven voor 2027.

De mogelijke kosten van een andere papierinzameling en de vergoeding voor het inzamelen van zwerfafval zijn nog niet verwerkt. De bedragen zijn nog niet bekend en ten aanzien van papierinzameling moet er nog besluitvorming plaatsvinden naar aanleiding van de uitkomsten van de evaluatie.

De berekening van de afvalstoffenheffing is als volgt:

Afvalstoffenheffing (bedragen x 1.000)	Begroot 2027
Lasten taakvelden	2.668
Inkomsten taakvelden (excl. heffingen)	-202
Netto lasten taakveld	2.466
Toe te rekenen lasten:	
Overhead	122
BCF-BTW	491
Kwijtschelding	65
Totale lasten	**3.144**
Opbrengst heffingen	3.065
Totale baten	**3.065**
Dekkingspercentage	**97%**

2.1.5 Onroerendezaakbelasting

Inwoners betalen onroerendezaakbelasting (ozb) als zij op 1 januari van een belastingjaar eigenaar zijn van een woning of gebruiker en/of eigenaar van een niet-woning. De ozb is gebaseerd op de WOZ-waarde op 1 januari van het voorgaande jaar, in dit geval dus 1 januari 2026. De gemeente bepaalt de ozb-aanslag op basis van de getaxeerde waarde van de onroerende zaak (de WOZ-waarde). Deze waarderingsgrondslag wordt jaarlijks middels hertaxatie vastgesteld, dit gebeurt volgens de regels in de Wet Waardering Onroerende Zaken (Wet WOZ).

De OZB-opbrengst wordt niet beïnvloed door de hertaxaties van het onroerend goed. Met andere woorden: als de totale waarde van het onroerend goed stijgt, als gevolg van hogere taxatiewaarden, zullen de ozb-tarieven dalen zodat de totale opbrengst gelijk blijft (het omgekeerde geldt uiteraard ook). Voor 2027 is dit beleidsuitgangspunt gehanteerd, net als in eerdere jaren. In de begroting 2027 is rekening gehouden met een indexering van de ozb-opbrengsten met 4,6%.

OZB	Percentage 2026	Percentage 2027
Gebruikersbelasting	0,3496%	0,3403%
Eigenarenbelasting woning	0,1299%	0,1234%
Eigenarenbelasting niet-woning	0,4686%	0,4509%

2.1.6 Reclamebelasting

In overleg met ondernemers heffen we reclamebelasting voor openbare reclame die vanaf de openbare weg zichtbaar is, zoals gevelreclame en uithangborden. Na aftrek van de uitvoeringskosten wordt de reclamebelasting uitgegeven op basis van advies van stichting reclameheffing.

2.1.7 Toeristenbelasting

Borne heft sinds 2025 toeristenbelasting voor betaalde overnachtingen door toeristen (mensen die niet in de gemeente staan ingeschreven). De toeristische ondernemer die de overnachting aanbiedt, draagt de belasting af maar kan deze belasting doorberekenen aan de gast. De inning van de belasting vindt achteraf plaats. De eerste inning over het jaar 2025 vond dus plaats in het voorjaar van 2026. Hierbij is gebleken dat de opbrengst lager was dan in 2024 was ingeschat. Dit heeft verschillende oorzaken waaronder het feit dat er destijds niet is gekozen voor de hoogste tarieven. Maar ook is de bezettingsgraad van de verschillende locaties lager geweest dan ingeschat. Desondanks is er sprake van een significante opbrengst die hoger wordt bij nieuwe ontwikkelingen op het gebied van de verblijfsrecreatie. Enkele ontwikkelingen zijn in al in gang gezet.

2.1.8 Leges en rechten

Leges zijn bedragen die inwoners, maatschappelijke organisaties en ondernemers betalen voor een gemeentelijke dienst, zoals een paspoort of vergunning. De tarieventabel kent drie onderdelen: algemene dienstverlening, diensten onder de omgevingswet en diensten onder de Europese Dienstenrichtlijn.

De verwachte legesopbrengst mag in totaal niet hoger zijn dan de kosten die we mogen doorberekenen. Voor diensten onder de Europese Dienstenrichtlijn gelden aanvullende grenzen: opbrengsten uit niet samenhangende diensten mogen niet zomaar elkaars tekorten dekken. Voor sommige diensten, zoals paspoorten en rijbewijzen, bepaalt het Rijk een maximumtarief.

Leges en rechten (bedragen x 1.000)	Begroot 2027
Lasten taakvelden	3.558
Inkomsten taakvelden (excl. heffingen)	-29
Netto lasten taakveld	**3.529**
Toe te rekenen lasten:	
Overhead	3.505
BCF-BTW	51
Totale lasten	**7.085**
Opbrengst heffingen	-1.430
Totale baten	**-1.430**
Dekkingspercentage	**20%**

2.1.9 Marktgelden

Op grond van artikel 229 van de Gemeentewet kan de gemeente een recht heffen voor het ter beschikking stellen van een standplaats op een deel van de openbare ruimte die gebruikt wordt voor een markt. Belastingplichtig is degene aan wie de standplaats beschikbaar is gesteld.

Marktgelden (bedragen x 1.000)	Begroot 2027
Lasten taakvelden	58
Inkomsten taakvelden (excl. heffingen)	0
Netto lasten taakveld	**58**
Toe te rekenen lasten:	
Overhead	0
BCF-BTW	12
Totale lasten	**70**
Opbrengst leges	-48
Totale baten	**-48**
Dekkingspercentage	**69%**

2.1.10 Begraafrechten

Voor het gebruik van een gemeentelijke begraafplaats en de bijbehorende diensten rekenen we begraafrechten. De begraaftarieven stijgen jaarlijks met de inflatiecorrectie. De opbrengsten dekken een deel van de kosten.

Begraafrechten (bedragen x 1.000)	Begroot 2027
Lasten taakvelden	401
Inkomsten taakvelden (excl. heffingen)	0
Netto lasten taakveld	**401**
Toe te rekenen lasten:	
Overhead	94
BCF-BTW	5
Totale lasten	**500**
Opbrengst heffingen	-185
Totale baten	**-185**
Dekkingspercentage	**37%**

2.1.11 Woonlastenontwikkeling

De woonlastenontwikkeling wat betreft de meerpersoonshuishoudens van de gemeente is conform eigen berekeningen als volgt:

Woonlasten (bedragen x 1.000)	2026	2027	Mutatie €	Mutatie %
Rioolheffing vast tarief ≤ 500m3	202,01	212,16	10,15	5,02%
Afvalstoffenheffing*	281,12	288,36	7,24	2,58%
OZB	570,4	596,64	26,24	4,60%
Totaal	**1.053,53**	**1.097,16**	**43,63**	**4,14%**

** Dit gemiddelde tarief is gebaseerd op de tarieven (vast en flexibel) maal het aantal aanbiedingen en gedeeld door het aantal objecten dat wordt aangeslagen voor het vaste tarief.*

Hieronder is de woonlastenontwikkeling zoals gepubliceerd wordt door COELO (Centrum voor Onderzoek van de economie van Lagere Overheden) te zien van de gemeente met de gemeenten in Twente en vergeleken met de provincie en Nederland. Deze berekening is niet te vergelijken met bovenstaande berekening, omdat het COELO per gemeente een aantal aannames doet op basis van (inschattingen van) landelijke gemiddelden. Voor onze eigen berekeningen werken we niet met ingeschatte landelijke gemiddelden, maar gaan we uit van onze eigen cijfers. Wel kan de tabel gebruikt worden om de bruto woonlasten van Borne te vergelijken met andere gemeenten.

bruto woonlasten	éénpersoonshuishouden		meerpersoonshuishouden		stijging in % tov 2025	
	2025	2026	2025	2026	1-pers	meerpers
Rijssen-Holten	719	734	767	779	2,0%	1,5%
Dinkelland	942	966	972	994	2,5%	2,4%
Twenterand	951	964	990	999	1,4%	0,9%
Tubbergen	969	1.028	992	1.052	6,1%	6,1%
Hengelo	960	1.004	996	1.042	4,6%	4,6%
Hellendoorn	1.007	998	1.007	1.035	-0,9%	2,8%
Oldenzaal	975	1.002	1.009	1.046	2,8%	3,7%
Wierden	1.010	1.041	1.037	1.070	3,1%	3,1%
Enschede	1.033	1.059	1.061	1.087	2,5%	2,4%
Almelo	1.022	1.032	1.069	1.080	1,0%	1,1%
Borne	1.034	1.084	1.070	1.129	4,8%	5,5%
Losser	1.052	1.088	1.084	1.122	3,4%	3,5%
Hof van Twente	1.067	1.056	1.096	1.085	-1,0%	-1,0%
Haaksbergen	1.125	1.137	1.125	1.137	1,1%	1,1%
Overijssel	945	972	979	1.009	2,9%	3,1%
Nederland	964	1.000	1.053	1.095	3,7%	4,0%

2.2 Weerstandsvermogen en risicobeheersing

Het in kaart brengen van het weerstandsvermogen en dit af te zetten tegen het risicobeeld is nodig om de financiële positie van de gemeente te kunnen beoordelen. Het weerstandsvermogen is de mate waarin de organisatie in staat is middelen vrij te maken, de beschikbare weerstandscapaciteit, om onverwachte financiële tegenvallers (risico's) op te kunnen vangen. De financiële kengetallen geven een aanvullend inzicht in de weer- en wendbaarheid van de gemeente en hoeveel financiële ruimte er is om structurele en incidentele lasten te kunnen dekken. De uitgangspunten bij deze paragraaf zijn te vinden in de Nota risicomanagementbeleid en de Nota reserves, voorzieningen en weerstandsvermogen.

2.2.1 Risicobeeld

Door inzicht te hebben in de risico's wordt de organisatie in staat gesteld om op verantwoorde wijze besluiten te nemen, zodat de risico’s nu en de risico’s gerelateerd aan toekomstige investeringen in verhouding staan tot de vermogenspositie van de organisatie. Een risico is te definiëren als een onzekere gebeurtenis of omstandigheid met één of meerdere mogelijke oorzaken en met negatieve gevolgen op het behalen van de doelstellingen van onze gemeente.

Periodiek worden de risico's van gemeente Borne beoordeeld. In deze cyclus worden stappen als risico-identificatie, risicoanalyse, het ontwerpen en het implementeren van beheersmaatregelen doorlopen. Twee keer per jaar wordt in de risicomanagementrapportage het risicobeeld gedeeld met het managementteam. Het risicobeeld wordt gedeeld met het college als één van de onderwerpen in de besprekingen van de jaarstukken en meerjarenbegroting.

Het actuele beeld van de maximale geldgevolgen (impact) van de risico's is weergegeven in onderstaande tabel.

Risico's (bedragen x 1.000)	Impact (maximaal geldgevolg)	Benodigde weerstandscapaciteit
Lijn en projecten	21.980	4.537
Grondexploitaties	4.920	1.843
Totaal	**26.900**	**6.380**

Per risico is in kaart gebracht welke kans er bestaat dat het risico zich daadwerkelijk voordoet. Hierbij wordt rekening gehouden met de reeds getroffen beheersmaatregelen. Op basis van het volledige risicoprofiel is de benodigde weerstandscapaciteit bepaald met een statistisch rekenmodel. Dit model gaat er vanuit dat niet alle risico's op hetzelfde moment en in volledige vorm plaatsvinden. Hiervoor gebruiken we een zekerheidspercentage van 90%. Op basis van de meest recente risico-inventarisatie en simulatie is de benodigde weerstandscapaciteit € 6,4 miljoen. Recente ontwikkeling in de weerstandscapaciteit komt voort uit risico's rondom rente, de overdracht van parkmanagementvoorzieningen van het regionaal bedrijventerrein (RBT) en hogere kosten van inhuur voor moeilijk in te vullen vacatures. Het risico rondom de migratie van automatisering naar gemeente Hengelo is vervallen doordat de migratie is afgerond. Het risico op vergoeden van nadeelcompensatie bij grondexploitaties is herzien. Doordat deze is opgenomen in de netto contante waarde van de grondexploitatie hoeft hier geen weerstandsvermogen voor te worden aangehouden.

2.2.2 Beschikbare weerstandscapaciteit

Structurele weerstandscapaciteit
Middelen die permanent (structureel) kunnen worden ingezet om tegenvallers in de begroting (exploitatie) op te vangen, zonder dat dit ten koste gaat van de uitvoering van de bestaande taken.

1. *Onbenutte belastingcapaciteit:*

Dit is de financiële ruimte die gemeente Borne heeft om lokale belastingen en heffingen te verhogen tot de ozb-norm volgens artikel 12 van de Financiële verhoudingswet of het landelijk gemiddelde. Er is geen sprake van onbenutte belastingcapaciteit. Voor rioolheffing en afvalstoffenheffing geldt dat deze maximaal 100% kostendekkend mogen zijn.

2. *Begrotingsoverschot komende jaren:*

Het begrote saldo van de meerjarenbegroting kent over de vier jaarschijven in totaal geen begrotingsoverschot. Dit biedt geen mogelijkheid om risico's af te dekken.

Incidentele weerstandscapaciteit.
Het vermogen om calamiteiten en andere eenmalige tegenvallers op te vangen zonder dat deze invloed hebben op de voortzetting van taken op hetzelfde niveau.

Algemene reserve
De algemene reserve kan volledig worden gezien als buffer om financiële tegenvallers op te vangen. Door de gemeenteraad zijn afspraken gemaakt over het doel en het gebruik van deze reserve.

Algemene reserve grondexploitatie
Op grond van het voorzichtigheidsbeginsel worden voorziene verliezen in de jaarrekening opgenomen zodra zij bekend zijn. Positieve resultaten, ofwel winsten, worden pas verwerkt als zij met voldoende zekerheid vaststaan en dus zijn gerealiseerd. Vanwege dit uitgangspunt wordt de stand van de reserve gehanteerd in de berekening van de weerstandscapaciteit.

Reserve beleidsontwikkeling
De reserve beleidsontwikkeling kan, verminderd met verplichtingen die zijn gebaseerd op door de raad genomen besluiten, worden meegenomen als weerstandscapaciteit. De benodigde weerstandscapaciteit en beschikbaar weerstandsvermogen zijn weergegeven in onderstaande tabel. Hierin is ook het verloop van de weerstandscapaciteit en weerstandsvermogen in de afgelopen jaren weergegeven.

De benodigde weerstandscapaciteit naar aanleiding van kwantificering van de risico's (kans x impact) bedraagt € 6,4 miljoen. In de nota Reserves en voorzieningen is uiteengezet dat de verhouding tussen de beschikbare weerstandscapaciteit en benodigde weerstandscapaciteit minimaal 1,4 dient te zijn. Dat betekent dat voor elke € 1 aan risico's € 1,40 aan reserve wordt aangehouden. Deze norm betekent een benodigde weerstandscapaciteit van € 8,9 miljoen.

Weerstandsvermogen (x € 1.000)	Begr 2025	Begr 2026	Begr 2027	MJR 2028	MJR 2029	MJR 2030
Algemene reserve	6.900	7.034	6.534	6.534	6.534	6.534
Reserve grondexploitatie	2.200	1.943	1.643	1.643	1.643	1.643
Reserve beleidsontwikkeling	6.940	4.191	3.381	3.480	2.476	2.186
Stille reserves	0	0	0	0	0	0
Rekeningsaldo voor bestemming		1.015	99	-1.004	-290	429
Totaal weerstandsvermogen	**16.040**	**14.183**	**11.657**	**10.653**	**10.363**	**10.792**
Bestemmingsreserves	22.577	22.943	24.712	23.763	23.714	23.740
Totaal reserves	**38.617**	**37.126**	**36.369**	**34.416**	**34.077**	**34.532**
Totaal weerstandsvermogen	**16.040**	**14.183**	**11.657**	**10.653**	**10.363**	**10.792**
Benodigde weerstandscapaciteit	5.689	6.412	6.380	6.380	6.380	6.380
Ben. weerstandscap. x norm (1,4)	7.965	8.977	8.932	8.932	8.932	8.932
Ratio	**2,8**	**2,2**	**1,8**	**1,7**	**1,6**	**1,7**
Norm	**1,4**	**1,4**	**1,4**	**1,4**	**1,4**	**1,4**

2.2.3 Weerstandsvermogen

Om te bepalen of het weerstandsvermogen toereikend is wordt de relatie gelegd tussen de financieel gekwantificeerde risico's (benodigde weerstandscapaciteit) en de beschikbare weerstandscapaciteit. De benodigde weerstandscapaciteit die uit de risicosimulatie voortvloeit wordt afgezet tegen de beschikbare weerstandscapaciteit. De uitkomst is de ratio weerstandsvermogen.

De ratio weerstandsvermogen ligt de komende jaren tussen 1,6 en 1,8 en scoort daarmee "ruim voldoende". De ratio is nog steeds hoger dan de daarvoor geldende norm van 1,4. Echter zien we ten opzichte van de vorige programmabegroting een daling van de ratio. Dit komt voort uit de ontwikkeling van de reservepositie (daling van de beschikbare weerstandscapaciteit). De benodigde weerstandscapaciteit is door de ontwikkeling van de risico's gestegen ten opzichte van de vorige programmabegroting.

Tabel 2
Weerstandsnorm

Waarderingscijfer	Ratio	Betekenis
A	> 2.0	Uitstekend
B	1.4 - 2.0	Ruim voldoende
C	1.0 - 1.4	Voldoende
D	0.8 - 1.0	Matig
E	0.6 - 0.8	Onvoldoende
F	< 0.6	Ruim onvoldoende

2.2.4 Risicokaart

Risico's waarvan de oorzaken en gevolgen in klassen ingedeeld zijn, kunnen geplaatst worden in een risicokaart. De risicokaart geeft inzicht in de spreiding van de risico's naar kans en impact (gevolg). De cijfers in de onderstaande risicokaart corresponderen met de aantallen risico's die zich in het desbetreffende vak van de risicokaart bevinden. Een risico dat in het groene gebied zit, vormt geen direct gevaar voor de continuïteit van de organisatie. Een risico dat een score heeft die in het oranje gebied zit, vraagt om aandacht. Een risico dat een risicoscore heeft die in het rode gebied zit, vereist directe aandacht om te voorkomen dat de continuïteit van de organisatie wordt bedreigd. Onderstaande tabel toont het nettoresultaat; dat wil zeggen het resultaat van kans maal impact na het nemen van beheersmaatregelen.

geld	**Netto**				
x > €500.000	6	3	4	3	
€250.000 < x < €500.000	5	1	4		
€100.000 < x < €250.000	2	5		5	
€25.000 < x < €100.000	2	2	8	3	
x < €25.000		1			
Geen geldgevolgen					
Kans	10%	30%	50%	70%	90%

2.2.5 Overzicht risico's

Onderstaand is de top tien aan risico's weergegeven.

Onderdeel	Risicogebeurtenis	Netto Kans	Netto geld Maximum
Grondexploitaties	Risico's rond marktontwikkelingen, grondverwerving en bezwaarprocedures die leiden tot afwijkingen ten opzichte van de begrote grondexploitaties.	30%	€ 4.920.000
Financiën	Inflatie is hoger dan compensatie daarvoor via gemeentefonds.	70%	€ 1.000.000
Financiën	Vertraging/ingroei-effect implementatie ombuigingsmaatregelen	50%	€ 1.075.000
Financiën	Stijging exploitatielasten (materiële kosten/diensten) als gevolg van mondiale ontwikkelingen/importheffingen.	70%	€ 740.000
Financiën	Kabinet/kabinetsbeleid is niet stabiel. Dat leidt tot onzekerheid over taken/financiering voor gemeenten.	50%	€ 1.000.000
Financiën	Rente: schommelingen in % leiden mogelijk tot hogere kosten bij herfinanciering.	70%	€ 700.000
Informatieveiligheid	Informatieveiligheid: getroffen worden door een cyberincident (beveiligingsincident).	10%	€ 4.500.000
Participatiewet	Vergoeding kosten voor inburgering, opvang, huisvesting en integratie ter bekostiging van de gevolgen van de instroom van hogere aantallen statushouders valt te laag uit + instroom Oekraïense statushouders in de BUIG per 2027.	50%	€ 1.260.000
Personeel	Beschikbare capaciteit en expertise binnen de ambtelijke organisatie.	50%	€ 500.000
Wmo en Jeugd	Openeinderegeling jeugdzorg en Wmo	50%	€ 750.000

2.2.6 Kengetallen

Netto schuldquote
De netto schuldquote weerspiegelt het niveau van de schuldenlast (saldo van schulden minus vlottende activa) ten opzichte van de baten. Het geeft een indicatie van de mate waarin de gemeente Borne rentelasten en de aflossing kan betalen. Een laag percentage is gunstig. De VNG adviseert om 130% als maximum norm te hanteren en daarboven de schuld af te bouwen. De netto schuldquote van gemeente Borne is lager dan de maximum norm. De netto schuldquote gecorrigeerd voor verstrekte leningen is gelijk aan de netto schuldquote; er zijn geen leningen verstrekt.

Solvabiliteit
Dit cijfer drukt het eigen vermogen uit als percentage van het totale vermogen. Dit geeft inzicht in de mate waarin de gemeente haar bezittingen heeft gefinancierd met eigen middelen. Een solvabiliteit van lager dan 20% wordt als kwetsbaar beschouwd. Het solvabiliteitspercentage zit hier meerjarig boven en schommelt tussen de 21% en 25%.

Grondexploitatie
Dit cijfer geeft aan hoe groot de grondexploitatie is ten opzichte van de baten. De boekwaarde van de grond moet worden terugverdiend bij de verkoop. Kenmerkend voor de grondexploitaties is dat de looptijd meerdere jaren betreft. Naar mate de inkomsten verder in de toekomst liggen, brengt dit meer rentekosten en risico's met zich mee. Een grondexploitatie van 35% of hoger wordt beschouwd als kwetsbaar. Het percentage

bedraagt in 2027 17%. Na een stijging in de jaren 2028 en 2029 zit het percentage in 2030 weer op hetzelfde peil als in 2027 en blijft hierbij in alle jaarschijven binnen de norm.

Structurele exploitatieruimte
Bij dit kengetal wordt het saldo van structurele baten en structurele lasten (inclusief reservemutaties) afgezet tegen de totale baten. Dit geeft inzicht in hoeverre de structurele lasten kunnen worden gedekt met structurele baten. Een positief percentage betekent dat de structurele baten toereikend zijn om de structurele lasten te dekken. De begroting zit op 0% in de eerste en laatste jaarschijf en is hiermee structureel sluitend. In 2028 en 2029 is dit niet geval. Dit wordt veroorzaakt door het ravijn.

Gemeentelijke belastingcapaciteit
Dit kengetal geeft aan hoe de gemiddelde woonlasten binnen de gemeente zich verhouden tot het landelijk gemiddelde. De begrote belastingcapaciteit ligt op 102% en kan daarmee als neutraal worden geduid.

Duiding kengetallen	Laag risico	Neutraal risico	Hoog risico
1a. Netto schuldquote	< 90%	90% - 130%	>130%
1b. Netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen	< 90%	90% - 130%	>130%
2. Solvabiliteitsratio	> 50%	20% - 50%	< 20%
3. Grondexploitatie	< 20%	20% - 35%	> 35%
4. Structurele exploitatieruimte	> 0%		< 0%
5. Belastingcapaciteit	< 95%	95% - 105%	>105%

Kengetallen	Begroting 2027	MJR 2028	MJR 2029	MJR 2030
1a. Netto schuldquote	82%	100%	108%	96%
1b. Netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen	82%	100%	108%	96%
2. Solvabiliteitsratio	25%	22%	21%	23%
3. Grondexploitatie	17%	22%	23%	17%
4. Structurele exploitatieruimte	0%	-2%	0%	0%
5. Belastingcapaciteit	102%	102%	102%	102%

2.3 Onderhoud kapitaalgoederen

De paragraaf onderhoud kapitaalgoederen moet volgens het Besluit begroting en verantwoording ten minste de volgende kapitaalgoederen bevatten: wegen, riolering, water, groen en gebouwen.

De paragraaf onderhoud kapitaalgoederen is een instrument voor de gemeenteraad om jaarlijks de kaderstellende en controlerende taak uit te kunnen voeren. Zij kan algemene kaders stellen over welke kapitaalgoederen de gemeente moet hebben en hoe zij met haar kapitaalgoederen omgaat, invloed uitoefenen op afzonderlijke investeringsbeslissingen en de kwaliteit van de aanwezige kapitaalgoederen bewaken en zo nodig bijsturen. In de openbare ruimte hebben we te maken met verschillende kapitaalgoederen. In deze paragraaf gaan we in op de belangrijkste kapitaalgoederen. Dit zijn wegen, riolering, water, openbaar groen en gebouwen.

In 2026 is gewerkt aan het Beheerplan Openbare Ruimte. In dit beheerplan staat de beheerstrategie en het benodigde onderhoud op verschillende niveaus beschreven:

1. Dagelijks verzorgend onderhoud (grotendeels geborgd in DVO met Twente Milieu en andere meerjarige onderhoudscontracten)
2. Technisch onderhoud (exploitatie)
3. Achterstallig onderhoud wegen (voorziening)
4. Levensduurverlengend onderhoud en vervanging (krediet kapitaalgoederen)
5. Vernieuwing van 9 ‘oude’ wijken (reserve kapitaalgoederen).

In het beheerplan zijn ook de benodigde investeringen voor levensduurverlengend onderhoud en vervangingen in beeld gebracht. Deze zijn opgenomen in de bouwsteen.

Wijkvernieuwing
In het IBOR is de vernieuwingsopgave in beeld gebracht. Dit omvat de vernieuwing van negen zogenoemde oudste wijken. In 2025 is besloten de opbouw van de reserve kapitaalgoederen jaarlijks te laten groeien met € 300.000 (bouwsteen A.26). Het beoogde voorbereidings- en uitvoeringsritme voor de uitvoering van de wijkvernieuwingen is echter nog niet volledig behaald. Hierdoor schuift ook het moment waarop de investeringen worden geactiveerd en de bijbehorende kapitaallasten ontstaan naar achteren. Daarnaast zijn de ervaringen uit ’t Wensink Zuid verwerkt in de financiële doorrekening. Hieruit blijkt dat de investeringskosten voor de gewenste inrichting van de openbare ruimte naar verwachting hoger uitvallen dan de oorspronkelijke beheergerichte ramingen uit het IBOR. Ondanks deze hogere investeringskosten blijkt dat de reserve kapitaalgoederen, gegeven de aangepaste uitvoeringsplanning, voldoende ruimte biedt om de toekomstige kapitaallasten van de momenteel voorziene wijken op te vangen. Hierdoor kunnen de geplande dotaties aan de reserve vanaf 2027 structureel met € 50.000 per jaar worden verlaagd ten opzichte van de bedragen die in het IBOR zijn opgenomen. Dit is uitgewerkt in ombuigingsvoorstel 'Reserve Kapitaalgoederen – Beheer en onderhoud openbare ruimte'.

2.3.1 Wegen

Beleidskader
Het beleid richt zich op het waarborgen van een veilige, toegankelijke en duurzame weginfrastructuur. Daarbij wordt gestuurd op tijdig onderhoud, het beperken van achterstanden en het efficiënt inzetten van beschikbare middelen.

Het meerjarenonderhoud voor het wegbeheer is geprogrammeerd voor de jaren 2026-2030. Deze programmering is gebaseerd op de resultaten van de weginspecties die zijn uitgevoerd in 2025. Op basis van deze inspecties is een actueel en realistische onderhoudsplan opgesteld, waarin zowel de technische staat als de gewenste kwaliteitsniveaus zijn meegenomen.

In 2026 is de wegenlegger ter besluitvorming aangeboden. De eerder geïdentificeerde onderdelen die nadere analyse vereisten zijn inmiddels onderzocht en afgerond. Hiermee beschikt de gemeente over een volledig

overzicht van alle openbare wegen en bijbehorende onderhoudsverplichtingen. Het beleid richt zich op het waarborgen van een veilige, toegankelijke en duurzame weginfrastructuur. Daarbij wordt gestuurd op tijdig onderhoud, het beperken van achterstanden en het efficiënt inzetten van beschikbare middelen.

Uit het beleid voortvloeiende consequenties
In 2026 zijn diverse werkzaamheden aan onze wegen uitgevoerd. De Pr. Bernhardlaan bleek na het winterseizoen in slechte staat te verkeren. Dit wordt opgepakt in het project.

Het verzorgend en klein technisch onderhoud wordt door Twente Milieu verder toegespitst en uitgevoerd volgens het onderhoudsregime zoals beschreven in het beheerplan Open Ruimte. De komende jaren wordt doorgepakt met het wegwerken van het achterstallig onderhoud aan wegen volgens het raamcontract, zodat de onderhoudsachterstanden structureel verder worden afgebouwd en de kwaliteit van de openbare ruimte op peil blijft. Tot 2030 zijn de voorzieningen geactiveerd voor € 2,3 miljoen.

2.3.2 Riolering

Beleidskader

Het beleid, beheer en onderhoud van de kapitaalgoederen is vastgelegd in het watertakenplan 2022-2026. Met de komst van de Omgevingswet krijgt de uitvoering van het plan een ander karakter, namelijk een programma (water en riool). Bestuurlijke besluitvorming van het programma ligt bij het college van burgemeester en wethouders als bevoegd gezag. De gemeenteraad stelt het onderliggende kostendekkingsplan vast. Het kostendekkingsplan is bepalend voor de vaststelling van de jaarlijkse rioolheffing.

Uit het beleid voortvloeiende consequenties
De gemeenteraad heeft in mei 2026 een memo ontvangen voor de aanpak van het participatieproces voor het opstellen van het omgevingsprogramma Water en Riool (OWR). Het participatieproces wordt met externe partijen en interne collega's doorlopen om het fundament van de bouwstenen in het omgevingsprogramma te bepalen en nader uit te werken. Om te komen tot een goed uitgewerkt OWR kan mede in het belang van het participatieproces de duur van de vaststelling enige vertraging oplopen.

Met de jaarlijks geplande rioolinspectie wordt de staat van de riolering goed in beeld gebracht. Vervanging c.q. onderhoud aan de riolering wordt berekend op de resterende levensduur, uitgaande van een afschrijvingsduur van 60 jaar. De jaarlijks geïnspecteerde schadebeelden zijn bepalend voor de geplande rioolvervanging en reparatie.

Kleinschalige beheer- en onderhoudswerkzaamheden van de kapitaalgoederen zijn ondergebracht bij Twente Milieu, in een dienstverleningsovereenkomst (DVO).

Trends en ontwikkelingen
De dienstverleningsovereenkomst met Twente milieu wordt herzien en geactualiseerd. Een belangrijk onderdeel in het proces is de nazorg in de vorm van een jaarlijkse evaluatie. Veel wordt gestuurd op vertrouwen, maar we willen meer grip krijgen op de jaarlijks uitgevoerde taken van Twente Milieu.

Met Twentse gemeenten en waterschap Vechtstromen waternet wordt onderzoek uitgevoerd naar de sanitatie van drukriolering. Drukriolering verzamelt en transporteert het afvalwater mechanisch in het buitengebied. De opdracht wordt uitgewerkt in drie sporen: dataverzameling, ontwikkeling- en handelingsperspectief op langere termijn.

2.3.3 Water

Beleidskader
Het IBOR, gemeentelijk watertakenplan Borne en de klimaatatlas zijn bij planvorming richtinggevend. Op dit moment wordt er gewerkt aan een programma water en riool. Toekomstige (landelijke) waterbeheer ontwikkelingen worden in het samenwerkingsverband van Twents waternet opgepakt. In Twents waternet hebben de Twentse gemeenten, waterschap Vechtstromen, provincie Overijssel en Vitens zitting.

Uit het beleid voortvloeiende consequenties
Veel activiteiten gebeuren in samenwerking met het waterschap Vechtstromen. Borne is een waterrijk gebied, waarbij vele primaire wateren op de leggerkaart van waterschap Vechtstromen staan. Uitgangspunt is dat de wateren hun functie kunnen uitoefenen, de wateren veilig zijn en de kosten beheersbaar zijn.

Trends en ontwikkelingen
Waterschap Vechtstromen heeft vanuit de watervisie een uitgangsnotitie opgesteld hoe om te gaan met water en bodem bij nieuwe ontwikkelingen. De notitie is onderbouwd met een geschiktheidskaart. Deze geeft een indicatie van de geschiktheid voor bebouwing, met een hoge, gemiddelde of lage inspanning. Daarbij is rekening gehouden met de verwachte effecten van klimaatverandering. Vechtstromen wil de gemeenten hiermee een handvat bieden om lokaal een beeld te krijgen van de (on)mogelijkheden voor stedelijke ontwikkeling. Om ontwikkelingen per inspanning mogelijk te maken zijn door het waterschap passende maatregelen geformuleerd. Daarnaast heeft waterschap Vechtstromen advisering toename oppervlak vastgesteld. Effect is dat bij uitbreiding van verhard oppervlak, de waterafvoer, het regionale watersysteem verslechtert. Om verslechtering te voorkomen, moet de toename van verhard oppervlak worden gecompenseerd met maatregelen die neerslag opvangen, bijvoorbeeld door regenwater tijdelijk te bergen in openbaar groen, wadi’s of infiltratievoorzieningen.

2.3.4 Openbaar groen

Beleidskader
Zowel in de omgevingsvisie als in het IBOR is vastgelegd dat we o.a. werken aan het versterken en behouden van bestaande groenstructuren, een sterk boomkroonvolume en de Basiskwaliteit Natuur.

Uit het beleid voortvloeiende consequenties
In 2027 voeren we diverse activiteiten uit die bijdragen aan de gestelde ambities. Zo brengen we de 0-situatie in kaart ten aanzien van de Basiskwaliteit Natuur. Op basis van deze 0-meting kunnen vervolgens vervolgstappen worden bepaald. Ook investeren we in de bestaande groenstructuren door in te zetten op groeiplaatsverbetering. Dit betreft een integrale aanpak in combinatie met wegbeheer. Want door te investeren in de groeiplaats van de boom, verbeteren we de levensverwachting en kwaliteit van de boom en verhelpen we ontstane wortelopdruk in de verhardingen. Uit de in 2025 uitgevoerde inspecties blijkt daarnaast dat diverse plantvakken aan het einde van hun technisch levensduur zijn. Deze zullen moeten worden omgevormd. Jaarlijks wordt hiervoor een plan opgesteld, dat integraal afgewogen kan worden met andere beleidsdomeinen. De omvang van de investeringen past binnen de in de hiervoor opgestelde bouwsteen aangevraagde middelen.

Trends en ontwikkelingen
Steeds meer gemeenten, waaronder Borne, zetten in op toekomstgericht groenbeheer waarin biodiversiteit, klimaatbestendigheid en ecologische waarde centraal staan. Bomen worden strategisch aangeplant om hittestress te beperken, met soorten die beter tegen droogte kunnen. Via de 10-20-30-regel wordt ingezet op een veerkrachtig en divers bomenbestand. Groen krijgt een multifunctionele rol: het biedt verkoeling, vangt water op en vergroot de biodiversiteit. Beheer gebeurt steeds vaker ecologisch, met bloemenweides, sinusmaaien en ruimte voor natuurlijke processen. De Basiskwaliteit Natuur vormt daarbij een uitgangspunt: groen moet ook functioneel zijn als leefgebied voor planten en dieren. Bij herinrichtingen en het terugbrengen van wegen van 50 naar 30 km/u ontstaat bovendien meer ruimte voor groen. Zo groeit het openbaar groen uit tot een krachtig instrument voor een gezonde, leefbare en klimaatbestendige leefomgeving.

2.3.5 Gebouwen

Basis voor het beheer van onze panden is de nota Vastgoedbeleid 2025. De gemeente beheert alle gemeentelijke vastgoedobjecten die in eigen gebruik, voor verhuur of tijdelijk voor strategische doeleinden in eigendom zijn. Om de diverse objecten de waarde te laten behouden en de veiligheid te garanderen, is planmatig onderhoud noodzakelijk. Het meerjarenonderhoudsplan actualiseert de gemeente periodiek volgens de NEN 2767. Het onderhoud voert de gemeente uit op basis van actuele meerjarenonderhoudsplannen (MJOP's).

Uit het beleid voortvloeiende consequenties
Voor alle gebouwen wordt in principe uitgegaan van het plegen van sober, duurzaam en vooral doelmatig onderhoud. De onderhoudsconditie van het vastgoed is gemiddeld redelijk (conditie 3 conform NEN 2767).

Naast het plegen van planmatig onderhoud is er een verduurzamingsopgave voor het gemeentelijke vastgoed die forse investeringen met zich meebrengt.

Trends en ontwikkelingen
De overheid wil energiebesparing een impuls geven. Zo geldt voor alle bedrijven en instellingen dat maatregelen met een terugverdientijd korter dan vijf jaar genomen moeten worden. Deze terugverdientijd gaat in 2027 waarschijnlijk naar zeven jaar. De zogenaamde energiebesparingsplicht. Voor kantoorgebouwen geldt daarnaast dat zij dienen te beschikken over een energielabel C of hoger.

Gemeenten hebben een voorbeeldfunctie als het gaat om het verduurzamen van vastgoed. Bovendien is uit de sectortafel Gebouwde omgeving de ambitie voor gemeenten vastgelegd om in 2050 een energie neutrale vastgoedportefeuille te bezitten. Iedere gemeente bezit in het kader van het Klimaatakkoord een portefeuilleroutekaart voor de verduurzaming van het eigen maatschappelijk vastgoed. Deze portefeuilleroutekaart actualiseren we in 2026-2027.

2.4 Financiering

In deze paragraaf staan de verwachtingen en het beleid over financieringsrisico's. De paragraaf geeft inzicht in de rentelasten, het renteresultaat, de wijze waarop rente aan investeringen, grondexploitaties en taakvelden wordt toegerekend en de financieringsbehoefte.

2.4.1 Kaders

De Wet Financiering Decentrale Overheden (Wet fido) sluit aan bij de ontwikkelingen op de financiële markten en de financieringsbehoefte van decentrale overheden. In deze wet worden de kaders aangegeven waarbinnen decentrale overheden de treasuryactiviteiten moeten uitvoeren. Het doel hiervan is de bevordering van een gezonde financiering en handhaving van de positie van decentrale overheden op de kapitaalmarkt.
Op grond van deze wet zijn gemeenten verplicht een treasurystatuut vast te stellen en in de begroting en de jaarrekening een paragraaf Financiering op te nemen.

2.4.2 Renterisiconorm

Renterisicobeheer omvat het beperken van de invloed van (externe-) rentewijzigingen op de financiële resultaten van de gemeente. Een belangrijk uitgangspunt van de Wet fido is het vermijden van grote fluctuaties in de rentelast van gemeenten. Het doel van de renterisiconorm is het beheersen van de renterisico's op de vaste schuld (schuld met een rente typische looptijd vanaf één jaar). Dit kan door het aanbrengen van spreiding in de looptijden in de leningenportefeuille. De renterisiconorm wordt berekend door een vastgesteld percentage (20% voor de gemeenten) te vermenigvuldigen met het begrotingstotaal.

Renterisiconorm (bedragen x 1.000)	Begroting 2027	MJR 2028	MJR 2029	MJR 2030
Begrotingstotaal	105.873	99.217	92.950	93.399
Renterisiconorm in procenten	20%	20%	20%	20%
Renterisiconorm in bedrag	**21.175**	**19.843**	**18.590**	**18.680**
Renteherzieningen op leningen	0	0	0	0
Betaalde aflossingen	10.468	13.468	13.120	10.620
Renterisico	**10.468**	**13.468**	**13.120**	**10.620**
Ruimte (+) / overschrijding (-) renterisiconorm	**10.707**	**6.375**	**5.470**	**8.060**

2.4.3 Kasgeldlimiet

Voor korte financiering geldt dat het renterisico aanzienlijk kan zijn, aangezien fluctuaties in de rente bij korte financiering direct een relatief grote invloed hebben op de rentelasten. Om een grens te stellen aan korte financiering (rente typische looptijd tot één jaar) is de kasgeldlimiet opgenomen.

De kasgeldlimiet wordt berekend als een percentage (voor gemeenten 8,5%) van het totaal van de jaarbegroting van de gemeente bij aanvang van het jaar. In de Wet fido wordt de gemiddelde korte financiering (de netto vlottende schuld) per kwartaal getoetst aan de kasgeldlimiet. De kasgeldlimiet mag drie kwartalen worden overschreden, na overschrijding van het derde kwartaal dient een plan met maatregelen opgesteld te worden en te worden voorgelegd aan de toezichthouder.

Kasgeldlimiet	Begroting 2027	MJR 2028	MJR 2029	MJR 2030
Begrotingstotaal	105.873	99.217	92.950	93.399
Kasgeldlimiet in procenten	8,5%	8,5%	8,5%	8,5%
Kasgeldlimiet in bedrag	**8.999**	**8.433**	**7.901**	**7.939**

2.4.4 Financiering en rente

Borne hanteert het principe van totaalfinanciering. Periodiek wordt gekeken naar de planning van alle liquide uitgaven en inkomsten. Aan de hand daarvan wordt bepaald wanneer en hoeveel lang geld er aangetrokken dient te worden, met inachtneming van de renterisiconorm en kasgeldlimiet.

In deze paragraaf wordt ingegaan op de verplichtingen die het BBV meegeeft. Dat wil zeggen dat de som van de aangegane langlopende geldleningen en aflossingen voor de komende jaren in tabel 1 zijn weergegeven. In tabel 2, het renteschema, wordt weergegeven wat de rentelast in 2027 is en hoe rente wordt toegerekend aan de grondexploitaties en taakvelden.

Een prognose over het volume van onze langlopende leningen blijkt uit de meerjarenbalans, hoofdstuk 2.1 van de financiële begroting. Hier wordt ook de relatie gelegd tussen langlopende leningen, eigen vermogen en de activazijde van de balans.

Financieringsoverzicht per 1-1 boekjaar (bedragen x 1.000)	2027	2028	2029	2030
Saldo langlopende geldleningen	62.876	52.408	38.940	25.820
Aflossingen langlopende geldleningen	10.468	13.468	13.120	10.620

2. Renteschema	Begroting 2027	
De externe rentelasten over de korte en lange financiering	2.117	
De externe rentebaten (idem)	85	
Saldo rentelasten en rentebaten	**2.032**	
De rente die aan de grondexploitatie moet worden doorberekend	119	
De rente van projectfinanciering die aan het betreffende taakveld moet worden toegerekend	-	
De rentebaat van doorverstrekte leningen indien daar een specifieke lening voor is aangetrokken, die aan het betreffende taakveld moet worden toegerekend	-	
Saldo	**119**	
Aan taakvelden toe te rekenen externe rente	**1.913**	
Rente over eigen vermogen	15	
Rente over voorzieningen	-	
Totaal aan taakvelden toe te rekenen rente	**1.928**	
De aan taakvelden toegerekende rente (renteomslag 2,0%)	**2.219**	
Renteresultaat op het taakveld Treasury	**-291**	**V**

De boekwaarde van de activa (incl. grondexploitaties) die integraal zijn gefinancierd per 1 januari 2027 bedraagt € 116,4 miljoen. Bij een renteomslagpercentage van 2% wordt er meer rente doorbelast dan de totaal toe te rekenen rente, waardoor een rentevoordeel van € 291.000 op taakveld Treasury ontstaat. Deze afwijking blijft met 15% echter ruim binnen de door BBV gestelde norm van 25%.

Bij eventuele nieuwe beleidswensen die leiden tot een investering en een begrotingswijziging wordt voorzichtigheidshalve gerekend met een rentepercentage van 3%.

2.5 Bedrijfsvoering

2.5.1 Algemeen

Doeltreffendheid/doelmatigheid
In de artikel 213a van de Gemeentewet is bepaald dat het college periodiek onderzoek verricht naar de doelmatigheid en de doeltreffendheid van het door hem gevoerde bestuur. In de verordening Onderzoeken doelmatigheid en doeltreffendheid bestuur (art 213a Gemeentewet) van gemeente Borne is nader geduid hoe het onderzoek wordt verricht; minimaal één onderzoek per jaar naar de doelmatigheid dan wel doeltreffendheid van (een onderdeel van) een organisatie-eenheid van de gemeente of de uitvoering van een taak door de gemeente. In 2027 wordt onderzoek gedaan naar de doeltreffendheid/doelmatigheid van de inzet van de buitengewoon opsporingsambtenaren (boa's).

2.5.2 Personeelsmanagement

Ons doel is een organisatie waar medewerkers met plezier en toewijding werken, waar talent wordt herkend en benut, en waar ruimte is voor ontwikkeling en vernieuwing. Alleen zo kunnen we ook in de toekomst goed inspelen op maatschappelijke opgaven en verwachtingen van inwoners, bedrijven en samenwerkingspartners.

Om dit te kunnen bereiken hebben we een toekomstbestendige HR-functie nodig, die flexibel kan inspelen op de veranderende behoeften in de organisatie en op de arbeidsmarkt.

In de periode 2027-2030 werken we aan:
1. Het versterken en professionaliseren van onze HR-functie;
2. Een heldere HR-visie en duidelijke afspraken over de HR-dienstverlening (bouwsteen A.8);
3. Actueel HR-beleid;
4. Het verbeteren van onze processen.

2.5.3 Juridische ondersteuning

We beschikken over een sterke juridische functie die bijdraagt aan rechtmatige, uitvoerbare en maatschappelijk gedragen besluiten. Daarmee versterken we de kwaliteit van onze dienstverlening, beperken we juridische risico's en vergroten we het vertrouwen in het gemeentebestuur.

De juridische opgaven voor gemeenten worden steeds complexer door nieuwe wet- en regelgeving, strengere rechtspraak, privacyvraagstukken, maatschappelijke ontwikkelingen en een mondigere samenleving. Daarom investeren we in deskundige, toegankelijke en toekomstbestendige juridische ondersteuning die bestuur, organisatie en samenleving met elkaar verbindt.

In 2027:
1. Versterken we de juridische kennis en expertise door opleiding, kennisdeling en samenwerking tussen vakgebieden;
2. Werken we aan een goede bezetting van de juridische functie, met specifieke aandacht voor het sociaal domein (bouwsteen A.24);
3. Zorgen we voor duidelijke rollen, verantwoordelijkheden en verwachtingen binnen de organisatie;
4. Actualiseren en uniformeren we werkprocessen, standaarden en sjablonen om de kwaliteit en efficiëntie van de juridische ondersteuning te vergroten.

2.5.4 Informatievoorziening

Een goede informatievoorziening is een belangrijke randvoorwaarde voor dienstverlening, bedrijfsvoering en besluitvorming. Daarom blijven we investeren in de verdere professionalisering van informatiemanagement en de sturing op de informatievoorziening. Hierbij is aandacht voor eigenaarschap, samenhang tussen ontwikkelingen en een goede aansluiting op organisatiebrede opgaven.

Daarnaast blijven informatiebeveiliging, privacy en de kwaliteit van de informatiehuishouding onverminderd belangrijk. Wet- en regelgeving, technologische ontwikkelingen en toenemende digitale afhankelijkheden vragen om blijvende aandacht voor een veilige, betrouwbare en toekomstbestendige informatievoorziening.

2.5.5 Inkoop- en contractmanagement

In 2027 wordt de inkoopfunctie verder versterkt. De nadruk ligt op professioneel inkopen, maatschappelijk verantwoord opdrachtgeven en inkopen (MVOI) en het vergroten van de grip op contracten. Naar aanleiding van de ondertekening van het Manifest MVOI wordt uitvoering gegeven aan duurzaam inkoopbeleid. Daarbij worden duurzaamheidscriteria nadrukkelijker toegepast in aanbestedingen.

De uitbreiding van team Inkoop met een contractbeheerder draagt bij aan meer inzicht in contracten, betere naleving van afspraken en een doelmatigere inzet van gemeentelijke middelen. Met een actuele inkoopkalender worden aanbestedingen tijdig gepland en worden vakteams beter ondersteund bij de voorbereiding en uitvoering van inkooptrajecten.

Borne neemt deel aan de regionale inkoopsamenwerking met de Twentse gemeenten, waarbij per procedure wordt beoordeeld of regionale samenwerking meerwaarde biedt.

2.5.6 Financieel management

We houden de gemeente financieel gezond, zodat ook toekomstige generaties kunnen rekenen op een veilige, leefbare en duurzame gemeente:

1. De programmabegroting en meerjarenraming blijven structureel en reëel sluitend, in de eerste en laatste jaarschijf.
2. De weerstandsratio blijft ten minste op het niveau voldoende.
3. De financiële kengetallen blijven binnen de gestelde signaleringswaarden en ontwikkelen zich niet richting een financieel risicovol profiel.

Dit doen we door integrale afwegingen te maken tussen ambities, investeringen en beschikbare middelen. Ook brengen we risico's periodiek in beeld en actualiseren we het risicomanagement. Daarnaast dienen de kengetallen zich niet te ontwikkelen naar een risicovolle (rode) score. Hiervoor actualiseren we jaarlijks het risicoprofiel.

2.5.7 Integrale verbeteragenda

Met behulp van de verbeteragenda wordt de planning, voortgang en verantwoording in kaart gebracht van verbeterpunten in de interne procesvoering en procesbeheersing. Verbeterpunten komen onder andere tot stand vanuit de aanbevelingen die de accountant doet in de managementletter naar aanleiding van de interim controle. Ook aanbevelingen vanuit eigen interne controles worden opgenomen in de verbeteragenda. Op dit moment zijn er zeventig openstaande verbetermogelijkheden. Ten opzichte van voorgaand jaar is het aantal openstaande verbetermogelijkheden met tien gedaald.

2.5.8 Procesmanagement

Effectief procesmanagement is van cruciaal belang om als organisatie wendbaar, doelgericht en betrouwbaar te functioneren. Wij versterken en professionaliseren het procesmanagement, met als doel om processen beter te beheersen, te optimaliseren en te laten aansluiten bij de strategische doelstellingen van de organisatie.

Onze ambities zijn:

1. Inzicht en eigenaarschap: We brengen de belangrijkste primaire en ondersteunende processen in kaart, maken verantwoordelijkheden expliciet en zorgen voor heldere procesafspraken.
2. Standaardisatie en vereenvoudiging: Waar mogelijk worden processen geharmoniseerd en gestroomlijnd om efficiëntie te verhogen en foutgevoeligheid te verminderen.
3. Resultaatgericht sturen: Door het ontwikkelen van procesindicatoren en monitoringmechanismen kunnen we beter sturen op prestaties, doorlooptijden en kwaliteit.
4. Digitale ondersteuning: We investeren in digitale hulpmiddelen voor procesmodellering, monitoring en workflowbeheer om grip te krijgen op onze processen en deze continu te kunnen verbeteren.
5. Cultuur en competenties: Procesgericht werken vraagt om een organisatiebrede cultuurverandering. We ondersteunen dit met training, begeleiding en kennisdeling, zodat medewerkers en teams procesmatig denken en werken.

Met deze aanpak professionaliseren we onze werkwijze, versterken we de samenhang tussen afdelingen en vergroten we de toegevoegde waarde van onze dienstverlening aan inwoners, bedrijven en partners. Zo brengen we procesmanagement structureel op het niveau dat past bij een moderne, lerende en transparante organisatie.

2.5.9 Interne communicatie

We zorgen ervoor dat medewerkers goed geïnformeerd zijn, gemakkelijk kennis met elkaar kunnen delen en zich verbonden voelen met de organisatie en elkaar.

Goede interne communicatie helpt medewerkers om betrokken te blijven bij wat er binnen de organisatie gebeurt. Door informatie toegankelijk te maken en ruimte te bieden voor ontmoeting en kennisdeling, versterken we de samenwerking en het gevoel van verbondenheid.

1. Beezzz blijft ons belangrijkste platform voor het delen van nieuws, ontwikkelingen en kennis binnen de organisatie.
2. We blijven medewerkers stimuleren om actief informatie te delen. Interne communicatie is een gezamenlijke verantwoordelijkheid van iedereen.
3. In het Huis van Borne creëren we mogelijkheden voor ontmoeting, inspiratie en kennisuitwisseling, passend bij onze manier van werken.
4. We besteden aandacht aan onderwerpen die voor de hele organisatie van belang zijn, zoals ondermijning, focus op maatschappelijke en bestuurlijke opgaven en het gebruik van de schrijfwijzer.

2.5.10 Begrotingsrechtmatigheid

Het college van b en w legt in de jaarrekening verantwoording af over het rechtmatig handelen van de gemeente. Eén van de criteria daarbij is het begrotingscriterium. Daarbij wordt er gekeken of er lasten en investeringen zijn geweest die niet zijn begroot. De andere criteria betreffen het voorwaardencriterium (houden aan wet- en regelgeving) en misbruik/oneigenlijk gebruik.

Voor de begrotingsrechtmatigheid geldt volgens de BBV-richtlijnen een verantwoordingsgrens van 2%. Dat betekent dat het totaal van fouten en onzekerheden niet groter mag zijn dan 2% van het totaal van de lasten exclusief toevoegingen aan reserves. In de paragraaf bedrijfsvoering in de jaarrekening worden de geconstateerde afwijkingen (fouten of onduidelijkheden) groter dan € 100.000 nader toegelicht.

2.6 Verbonden partijen

Verbonden partijen
Een gemeenschappelijke regeling is een samenwerkingsverband tussen verschillende Nederlandse overheden. Dit soort samenwerking kan vooral nuttig zijn in situaties waarbij diensten op diverse gebieden zoals gezondheid, veiligheid en omgeving beter gecoördineerd of op grotere schaal aangeboden moeten worden. Iets wat individuele gemeenten moeilijk alleen kunnen bereiken.

Verbonden partijen leveren een forse bijdrage aan de realisatie van maatschappelijke doelen. Participatie in verbonden partijen levert gemeenten niet alleen voordelen op, maar ook financiële en bestuurlijke risico's. Om voordelen optimaal te benutten en risico's te beheersen, is grip en sturing op verbonden partijen belangrijk. De herziene Wet gemeenschappelijke regelingen (Wgr, sinds 1 juli 2022) versterkt de democratische controle door gemeenteraden op deze organisaties, waarbij verplichte rapportage over begroting en jaarrekening geldt.

Deze paragraaf geeft een beeld van de doelstellingen van onze verbonden partijen en de wijze waarop deze resultaten bijdragen aan het beleid en belang van Borne.

2.6.1 Nota samenwerking

De gemeente Borne werkt samen met verbonden partijen en andere partners om maatschappelijke opgaven te realiseren. Het geactualiseerde beleidskader samenwerking ondersteunt de gemeenteraad, het college en de ambtelijke organisatie bij hun rollen en verantwoordelijkheden. In 2027 zijn bestuurlijk relevante samenwerkingen voorzien van een passend sturingsarrangement en een transparante informatievoorziening, waardoor beter zicht bestaat op doelen, prestaties, kosten, risico’s en maatschappelijke effecten en de gemeenteraad zijn kaderstellende en controlerende rol effectiever kan invullen.

2.6.2 Overzicht verbonden partijen

Onderstaand zijn alle verbonden partijen opgenomen, verdeeld in gemeenschappelijke regelingen, vennootschappen en coöperaties en organisaties met een bestuurlijk belang en een maatschappelijk of algemeen belang.

Naam verbonden partij	Juridische vorm	Vertegenwoordiging/ aandeelhouderschap	Verplichte samenw.
Gemeenschappelijke regelingen			
1. Openbaar Lichaam Crematoria Twente	Openbaar Lichaam	College	NEE
2. Euregio	Openbaar Lichaam	Raad	NEE
3. Gemeentelijk Belastingkantoor Twente	Openbaar Lichaam	College	NEE
4. Recreatieschap Twente	Openbaar Lichaam	College	NEE
5. SamenTwente	Openbaar Lichaam	College	JA / NEE
6. Sociaal Werkleerbedrijf Midden Twente	Openbaar Lichaam	College	NEE
7. Stadsbank Oost Nederland	Openbaar Lichaam	College	NEE
8. Veiligheidsregio Twente	Openbaar Lichaam	College	JA
9. Omgevingsdienst Twente	Openbaar Lichaam	College	JA
10. Regionaal Bedrijventerrein Twente (in liquidatie)	Openbaar Lichaam	College	NEE
Vennootschappen en coöperaties			
11. COGAS	N.V.	College	NEE
12. Enexis	N.V.	College	NEE
13. Bank Nederlandse Gemeenten	N.V.	College	NEE
14. Twence Holding	B.V.	College	NEE
15. Twente Milieu	N.V.	College	NEE
16. Vitens	N.V.	College	NEE
17. Wadinko	N.V.	College	NEE

Gemeenschappelijke regelingen

1. Openbaar Lichaam Crematoria Twente (OLCT)

Formele naam verbonden partij:	Gemeenschappelijke Regeling Openbaar Lichaam Crematoria Twente.
Programma:	Draagt bij aan de doelstellingen vallend onder Programma 1 Dienstverlening en samenwerking.
Vorm verbonden partij:	Openbaar lichaam, gemeenschappelijke regeling, collegeregeling.
Belang:	Doel van de gemeenschappelijk regeling is om cremeren een basisvoorziening te laten zijn voor de regio. Inmiddels kiest 68% van de inwoners voor cremeren. Crematoria Twente beheert vier moderne, sfeervolle crematielocaties met een goede regionale dekking in Twente. Gemeentelijke eigendom geeft de mogelijkheid om het recht van inwoners op gelijke toegang tot de crematoria, ongeacht of en hoe men verzekerd is, te laten prevaleren boven commerciële belangen.
Omvang van het belang:	Borne heeft zitting in het dagelijks en algemeen bestuur. Daarnaast heeft Borne een financieel belang in de gemeenschappelijke regeling van 5%.
Financiële bijdrage (op jaarbasis 2027):	Niet van toepassing.
Eigen vermogen (op basis van begroting 2027):	Per 31 december 2027: € 2.398.308.
Vreemd vermogen (op basis van begroting 2027):	Per 31 december 2027 € 12.220.
Risico's: Laag Toelichting:	De bedrijfsrisico's van CT BV vormen indirect een risico voor OLCT omdat deze consequenties kunnen hebben voor de hoogte van het dividend dat OLCT ontvangt. De aandeelhouder OLCT heeft in 2023 ingestemd met het Dividendbeleid 2023-2027 van CT BV. Dit heeft er in 2025 toe geleid dat er beleid is vastgesteld, waarbij er voor een periode van vier jaren jaarlijks € 350.000 aan dividend wordt uitgekeerd. De winst vanuit de CT BV staat onder druk in verband een groeiend volume aan investeringen de komende jaren.
Verwacht resultaat over 2027: Toelichting op resultaat:	€ 210.650. Crematoria Twente volgt de ontwikkelingen op het gebied van lijkbezorging om hier tijdig op in te kunnen spelen. Er wordt hiermee gedoeld op het resomeren als nieuwe techniek om het lichaam op te lossen in vloeistof en duurzamer cremeren op waterstof in plaats van gas. Dit levert nieuwe ambities op bij de BV die vragen om financiering, ook deels met eigen vermogen. Van de verwachte jaarwinst 2027 wordt € 350.000 uitgekeerd aan dividend aan de aandeelhouders. Voor Borne een bedrag van € 18.791. Het restant van de jaarwinst 2027 wordt gestort in een egalisatiereserve.

2. Openbaar Lichaam EUREGIO

Formele naam verbonden partij:	Gemeenschappelijke Regeling Openbaar Lichaam Crematoria Twente.
Programma:	Draagt bij aan de doelstellingen vallend onder Programma 1 Dienstverlening en samenwerking.
Vorm verbonden partij:	Openbaar lichaam, raadsregeling.
Belang:	De Euregio is een verbonden partij van de gemeente Borne, gericht op grensoverschrijdende samenwerking en lobby op Europees niveau. De gemeente neemt deel om de positie in de regio te versterken.
Omvang van het belang:	Vanuit gemeente Borne heeft er één raadslid zitting in het Algemeen Bestuur.
Financiële bijdrage (op jaarbasis 2027):	€ 7.308 (€ 0,29 per inwoner).
Eigen vermogen (op basis van begroting 2027):	Per 31 december 2027: € 2.683.734.
Vreemd vermogen (op basis van begroting 2027):	Per 31 december 2027: € 56.388.174.
Risico's:	Laag.
Toelichting:	Gelet op het beperkte financiële en beleidsmatige belang van EUREGIO wordt het risico bepaalt op laag.
Verwacht resultaat over 2027:	€ 40.840.

3. Gemeentelijk Belastingkantoor Twente (GBTwente)

Formele naam verbonden partij:	Gemeenschappelijke Regeling Gemeentelijk Belastingkantoor Twente
Programma:	Draagt bij aan de doelstellingen vallend onder draagt bij aan de doelstellingen vallend onder Programma 1 Dienstverlening en samenwerking.
Vorm verbonden partij:	Openbaar lichaam, gemeenschappelijke regeling, collegeregeling
Belang:	Hoofdtaken zijn het waarderen van vastgoed volgens de Wet WOZ en heffen, bezwaarafhandeling en invorderen van belastingen.;
Omvang van het belang:	Borne heeft zitting in het dagelijks en algemeen bestuur. Daarnaast heeft Borne een belang in de gemeenschappelijke regeling van 4,1%.
Financiële bijdrage (op jaarbasis 2027):	€ 725.603.
Eigen vermogen (op basis van begroting 2027):	Per 31 december 2027: € 846.000.

Vreemd vermogen (op basis van begroting 2027):	Per 31 december 2027: € 9.524.000.
Risico's:	Laag.
Toelichting:	GBTwente ziet voor 2027 vooral risico's door nieuwe landelijke en Europese regels voor digitalisering, archivering, formatiebeveiliging en AI. Deze kunnen extra kosten en personeel vragen. Ook blijft GBTwente afhankelijk van externe ICT-leveranciers, terwijl de kosten van softwarelicenties blijven stijgen. Cyberveiligheid en het voldoen aan nieuwe beveiligingsregels vragen extra aandacht en investeringen. De kwaliteit van gegevens van gemeenten, vooral uit de BAG-administratie, is een risico voor een goede uitvoering van de WOZ-taken. Onjuiste of onvolledige data kunnen leiden tot meer bezwaren en extra werk.

4. Recreatieschap Twente

Formele naam verbonden partij:	Recreatieschap Twente.
Programma:	Draagt bij aan de doelstellingen vallend onder programma Leefomgeving en veiligheid.
Vorm verbonden partij:	Openbaar lichaam, gemeenschappelijke regeling, collegeregeling.
Belang:	De vrijetijdseconomie is een cruciale pijler voor Twente, aangezien deze een substantiële bijdrage levert aan de economie (toeristische bestedingen, arbeidsplaatsen en inkomsten); Recreatieschap Twente is verantwoordelijk voor het beheer en onderhoud van de drie grote recreatieparken in Twente, Het Hulsbeek, Het Rutbeek en Het Lageveld, en de Routenetwerken Twente. De recreatieparken trekken jaarlijks ongeveer 1,5 miljoen bezoekers, terwijl de Routenetwerken Twente jaarlijks door ruim 40 miljoen gebruikers worden benut. Daarmee bevordert Recreatieschap Twente recreatie en toerisme in de regio en is het van wezenlijk belang voor de vrijetijdseconomie van Twente en het 'Bruto Twents Geluk'. Daarnaast fungeert het Recreatieschap Twente als doorstroomportaal voor de subsidie die door de 14 Twentse gemeenten beschikbaar wordt gesteld aan Twente Marketing.
Omvang van het belang:	Naar rato van het aantal inwoners levert iedere gemeente een financiële bijdrage aan het Recreatieschap. Het tarief per inwoner bedraagt afgerond € 6,83.
Bestuurlijke betrokkenheid:	Zitting in het Algemeen Bestuur.
Financiële bijdrage:	in 2027 € 171.044 (op basis van 25.039 inwoners).
Eigen vermogen:	Prognose 2027: €2.374.000.
Vreemd vermogen:	Prognose 2027: € 5.126.000.
Risico's:	Laag.
Toelichting:	Het Recreatieschap is een relatief kleinschalige GR met duidelijke uitvoeringstaken waardoor de risico's goed beheersbaar zijn.
Resultaat over 2027:	0 (programmabegroting 2027).

Toelichting op het resultaat:	De begroting is sluitend. De bijdrages van de 14 Twentse gemeenten kent een stijging (123.439 in totaal, met voor Borne 7.471) als gevolg van onder meer: prijs- en looncompensatie, rentelasten en de inzet vanuit SamenTwente (volgens Twentse afspraken).

5. SamenTwente

Formele naam verbonden partij:	SamenTwente.
Programma:	Draagt bij aan de doelstellingen vallend onder programma Jeugd, ondersteuning en bestaanszekerheid.
Vorm verbonden partij:	Openbaar lichaam, gemeenschappelijke regeling, collegeregeling.
Doel:	Een gezond, veilig en vitaal Twente en daarmee een gezond, veilig en vitaal Borne.
Belang:	Onder SamenTwente zijn afspraken gemaakt over de financiering, organisatie en uitvoering van diensten. Een groot aantal taken is vanuit landelijk belegd bij GR, zoals de uitvoering van de Jeugdgezondheidszorg en het rijksvaccinatieprogramma, de inkoop van jeugdhulp en de veilig thuis organisatie. In sommige gevallen kiezen gemeenten samen om taken te beleggen bij een GR, zoals Twentse Koers. Door samen te werken is er hogere kwaliteit van zorg, bredere expertise, en kunnen kosten effectiever beheerd worden.
Bestuurlijke betrokkenheid:	Zitting in het Algemeen Bestuur.
Omvang van het belang:	Naar rato van het aantal inwoners levert iedere gemeente een financiële bijdrage aan Samen Twente (Borne in 2027 € 1.962.226).
Financiële bijdrage (op jaarbasis – 2027):	Per 1 januari 2027: € 1.962.226.
Eigen vermogen (op basis van programmabegroting 2027):	Per 1 januari 2027: € 3.447.000. Dit is het totaal van de algemene reserve en de egalisatiereserves per 31-12-2027 volgens de geprognosticeerde balans.
Vreemd vermogen (op basis van ontwerpbegroting 2027):	€ 18.820.000.
Risico:	Matig risico.
Toelichting:	SamenTwente bestaat voor het grootste deel uit een wettelijk verplichte uitvoeringsorganisatie waar lokale gemeenten een rijksbijdrage voor ontvangen die wordt doorgezet naar SamenTwente. De financiële bijdrage wordt jaarlijks geraamd, de invloed op de bedrijfsvoering is beperkt en SamenTwente heeft een solide weerstandsvermogen heeft (ratio 0,82). De belangrijkste risico's zijn gerelateerd aan ICT/informatiebeveiliging, arbeidsmarkt, ziekteverzuim en incidentele tegenvallers, maar deze zijn grotendeels afgedekt door reserves en beheersmaatregelen. De solvabiliteit is met 15,5% weliswaar onder de gewenste norm, maar de netto schuldquote is zeer laag (-2,2%), wat de financiële druk beperkt houdt.

Resultaat over 2027 (op basis van ontwerpprogramma-begroting 2027):	€ 0.
Toelichting op resultaat:	De begroting 2027 is sluitend. Het saldo van baten en lasten is € 8.000 positief, maar na mutaties in de reserves resteert een resultaat van € 0. Dit betekent dat alle lasten en baten, inclusief incidentele posten, volledig zijn afgedekt binnen de begroting en reserves. Het negatieve structurele saldo (-2,3%) in 2027 wordt veroorzaakt door incidentele financiering van de Prioritaire Agenda Jeugdzorg, maar dit wordt in de meerjarenraming vanaf 2028 opgelost.

Strategisch Programma SamenTwente
In het Strategisch programma is vastgelegd dat de ambities jaarlijks worden uitgewerkt in concrete en haalbare stappen. Daarom wordt vanaf de begroting 2027 gewerkt met een organisatiejaarplan dat uit twee onderdelen bestaat: de uitwerking van het Strategisch programma en de uitwerking van de kerntaken van SamenTwente.

De uitwerking van het Strategisch programma vormt het opgavendeel. Dit betreft de meer dynamische werkzaamheden en beleidsrijke ontwikkelingen die nodig zijn om de opgaven uit het Strategisch programma te realiseren. Daarnaast is SamenTwente voor een groot deel een uitvoeringsorganisatie met reguliere, zogenoemde going-concern werkzaamheden. Deze zijn ondergebracht in het onderdeel Kerntaken van het organisatiejaarplan. Het gaat om essentiële taken die ook bijdragen aan het realiseren van de ambities en basisprincipes uit het Strategisch programma. In deze begroting is ook op deze onderdelen een verbeterslag gemaakt bij het formuleren van concretere doelen en prestatie indicatoren.

Het Strategisch programma 2026-2030 is het eerste meerjarige beleidsprogramma. Een belangrijk uitgangspunt daarin is het opgavegericht werken. Dit is voor een nieuwe manier van werken. Het formuleren van concrete doelen en meetbare indicatoren is een belangrijk onderdeel van deze ontwikkeling.

GGD gaat inzetten op:

- Uitvoeren van de Twentse visie ‘Gezonde Generaties in Twente’, met focus op mentale gezondheid, gezonde leefstijl, bescherming tegen infectieziekten en een gezonde leefomgeving;
- Implementatie van de Landelijke Nota Gezondheidsbeleid 2025-2028 in Twente;
- Extra aandacht voor suïcidepreventie, het structureel maken van de Gezonde Schoolaanpak, en het versterken van pandemische paraatheid.

VTT gaat inzetten op:

- Verbeteren van de kwaliteit en snelheid van hulp bij onveiligheid thuis;
- Investeren in deskundigheid, samenwerking en het terugdringen van hermeldingen;
- VTT ontwikkelt zich tot een lerende organisatie, met meer aandacht voor klanttevredenheid, klachten en structurele verbeteringen in de dienstverlening.

OZJT gaat inzetten op:

- Uitvoeren van de Prioritaire Agenda Jeugdzorg: betere sturing op kwaliteit en kwantiteit van jeugdzorg, minder uithuisplaatsingen, meer hulp thuis of dichtbij;
- Implementatie van een regionaal sturingsplan met duidelijke indicatoren en datagedragen werken;
- Versterken van de samenwerking met gemeenten, aanbieders en andere partners om de jeugdzorg robuuster en effectiever te maken.

6. Sociaal Werkleerbedrijf Midden Twente (SWB)

Formele naam verbonden partij:	Gemeenschappelijke regeling Sociaal Werk-Leerbedrijf Midden Twente.
Programma:	Draagt bij aan de doelstellingen vallend onder programma Jeugd, ondersteuning en bestaanszekerheid.
Vorm verbonden partij:	Gemeenschappelijke regeling.
Belang:	Het doel van SWB is het ondersteunen van mensen met arbeidspotentieel in hun ontwikkeling, het benutten van hun talenten en hen begeleiden naar duurzaam, passend werk. Daarnaast treedt zij op als dienstverlener voor arbeidsontwikkeling en werkgever voor beschut werk.
Omvang van het belang:	De gemeente Borne is een van de drie deelnemende GR-Gemeenten naast Hengelo en Hof van Twente. Het relatieve belang van Borne is een aandeel van ongeveer 14,12%.
Financiële bijdrage (op jaarbasis 2027):	€ 51.227.
Eigen vermogen (op basis van begroting 2027):	Per 31 december 2027: € 7.808.000.
Vreemd vermogen (op basis van begroting 2027):	€7.328.000.
Risico's:	Matig.
Toelichting:	De risicocapaciteit bedraagt € 4,55 miljoen. De algemene reserve bedraagt in 2027 € 4,9 miljoen. Daarmee is er op dit moment voldoende ruimte om risico's op te vangen. De minimale ondergrens is € 1,82 miljoen. De verwachting is echter dat de reserve de komende jaren snel afneemt door forse tekorten in de exploitatie. Over de hele planperiode is het weerstandsvermogen daarom nog net voldoende.
Verwacht resultaat over 2027:	€ 538.000.

7. Stadsbank Oost Nederland (SON)

Formele naam verbonden partij:	Stadsbank Oost Nederland.
Programma: `	Draagt bij aan de doelstellingen vallend onder programma Jeugd, ondersteuning en bestaanszekerheid.
Vorm verbonden partij:	Gemeenschappelijke regeling.
Belang:	Het doel van SON is het wegnemen van geldzorgen en het terugbrengen van waarde voor inwoners. Het specifieke doel is het creëren van directe financiële rust voor klanten en het bereiken van duurzame financiële stabiliteit en optimale redzaamheid. Als expertisepartner van de gemeenten richt de Stadsbank zich op het leveren van maatschappelijke waarde en het beperken van maatschappelijke kosten.
Omvang van het belang:	De Stadsbank is een samenwerkingsverband van 21 gemeenten, waaronder de gemeente Borne. De kosten voor het in stand

	houden van de bank (bestaanskosten) worden verdeeld via een vaste verdeelsleutel: 25% op basis van het aantal huishoudens en 75% naar rato van de omvang van de afgenomen standaard dienstverlening. Voor de gemeente Borne betreft dit een aandeel gebaseerd op 10.340 huishoudens op een totaal van 399.671 huishoudens binnen de gehele regeling.
Financiële bijdrage (op jaarbasis 2027):	€ 199.191.
Eigen vermogen (op basis van begroting 2027):	Per 31 december 2027: € 1.786.700.
Vreemd vermogen (op basis van begroting 2027):	€ 8.296.700.
Risico's:	Laag.
Toelichting:	De financiële risico's van de GR zijn op dit moment beperkt. De weerstandsratio van 1,56 is ruim voldoende en biedt een goede buffer om financiële tegenvallers op te vangen. Ook de netto schuldquote ligt ruim onder de kritische VNG-grens van 130% en het renterisico blijft ruim binnen de wettelijke norm.
Verwacht resultaat over 2027:	€ 0. De begroting 2027 kent een stijging van de lasten ten opzichte van de vorige begroting, met name als gevolg van de autonome loonontwikkeling. Hierbij worden de richtlijnen van de deelnemende gemeenten gevolgd. SON kijkt continu naar het efficiënt en effectief inzetten van onze dienstverlening en het optimaliseren van achterliggende processen om onze klant zo goed mogelijk van dienst te zijn.

8. Veiligheidsregio Twente

Formele naam verbonden partij:	Veiligheidsregio Twente.
Programma:	Draagt bij aan de doelstellingen vallend onder programma Leefomgeving en veiligheid;
Vorm verbonden partij:	Openbaar lichaam, gemeenschappelijke regeling, collegeregeling.
Belang:	Doel van de gemeenschappelijke regeling is versterking van de (fysieke) veiligheid en weerbaarheid in Twente.
Omvang van het belang:	Borne heeft, met de overige Twentse gemeenten zitting in het algemeen bestuur. Het financiële belang in de gemeenschappelijke regeling is zo'n 7%.
Bestuurlijke betrokkenheid:	Zitting in het Algemeen Bestuur.
Financiële bijdrage: (op jaarbasis begroting 2027)	€ 2.005.483.
Eigen vermogen: (op basis van begroting 2027)	€ 3.308.00.
Vreemd vermogen:	€ 89.573.000; (op basis van programmabegroting 2027).

Risico's:	Matig.
Toelichting:	Niet het gehele bedrag van de risico's is afgedekt met weerstandsvermogen. Het gaat dan om ongeveer € 900.000. Verder is de zeggenschap binnen het AB beperkt en daarmee is de invloed op besluitvorming, ook financieel, beperkt.
Resultaat over 2027 (o.b.v. ontwerpbegroting):	0.
Toelichting op het resultaat:	De Veiligheidsregio presenteert een sluitende begroting. Mogelijk dat loon- en prijsindexeringen nog voor (kleine) wijzigingen zorgen.

9. Omgevingsdienst Twente (ODT)

Formele naam verbonden partij:	Omgevingsdienst Twente.
Programma:	Draagt bij aan de doelstellingen vallend onder programma Leefomgeving en veiligheid;
Vorm verbonden partij:	Gemeenschappelijke regeling.
Belang:	Doel is een wezenlijke bijdrage te leveren aan een veilige, gezonde en duurzaam gebruik van de leefomgeving, zodat iedereen in Twente veilig kan wonen, werken en leven. Ze ondersteunen en adviseren onze inwoners en bedrijven en zijn gespecialiseerd in toezicht en handhaving op het gebied van veiligheid, lucht, geluid, energie, afval, bodem en meer. De Omgevingsdienst Twente geeft advies, verleent vergunningen en verzorgen toezicht en handhaving op het gebied van milieu. Dit doen ze in opdracht van alle Twentse gemeenten en de provincie.
Bestuurlijke betrokkenheid:	Zitting in het Algemeen Bestuur en dagelijks bestuur.
Omvang van het belang:	Borne heeft een financieel belang in de gemeenschappelijke regeling van de inleg van zo'n 3%.
Financiële bijdrage (op jaarbasis, ontwerpbegroting 2027 bijdrage gemeente Borne):	€ 583.000. Deze bijdrage is in zijn geheel verwerkt in onze eigen begroting.
Eigen vermogen (op basis van ontwerpbegroting 2027):	€ 902.000.
Vreemd vermogen (op basis van ontwerpbegroting 2027):	€2.327.000
Risico's:	Laag.
Toelichting:	Het risico dat de gemeente loopt is relatief laag. Het is een verplichte GR. Daarnaast is gemeente Borne goed voor zo'n 3% van de begroting van de ODT wat ons de kleinste deelnemer maakt qua omvang.
Resultaat over 2027 (op basis van ontwerpbegroting 2027:	€ 0.
Toelichting op resultaat:	Op het moment is het resultaat 0. De praktijk van de afgelopen jaren is dat de ODT een positief resultaat laat zien. Dit komt deels

doordat gemeenten in werkelijkheid meer aanvragen dan van tevoren is geraamd. Deze plus aan in inkomsten wordt naar rato weer verdeeld onder de deelnemers.

10. Regionaal Bedrijventerrein Twente in liquidatie

Formele naam verbonden partij:	Regionaal Bedrijventerrein Twente in liquidatie.
Programma:	Draagt bij aan de doelstellingen vallend onder programma Wonen en ondernemen.
Vorm verbonden partij:	Openbaar lichaam, gemeenschappelijke regeling, collegeregeling.
Belang:	Doel van de gemeenschappelijke regeling is om te komen tot een gezamenlijke ontwikkeling, realisatie en beheer van een, qua verschijningsvorm hoogwaardig, grootschalig en duurzaam bedrijventerrein van bovengemeentelijke betekenis, aard en omvang. Daarmee voorziet Borne, in samenwerking met de overige deelnemende partijen in de gemeenschappelijke regeling, in de behoefte aan een bedrijventerrein voor ondernemingen die qua aard grootschalige locaties nodig hebben.
Bestuurlijke betrokkenheid:	Zitting in de liquidatiecommissie.
Omvang van het belang:	Borne heeft een financieel belang in de gemeenschappelijke regeling van de inleg van 8 %.
Financiële bijdrage (op jaarbasis – 2027-):	0.
Eigen vermogen:	Per 31 december 2025: € 22,3 mln.; (op basis van jaarstukken 2025).
Vreemd vermogen:	Per 31 december: 2025 € 53,1 mln.; (op basis van jaarstukken 2025).
Risico's:	Matig.
Toelichting:	Het bedrijventerrein is zo goed als uitgegeven en per 31 december 2025 is de gemeenschappelijke regeling in liquidatie. De grondexploitatie is inmiddels afgesloten, daarover wordt geen risico gelopen. De gemeenteraad heeft daarmee in 2025 ingestemd. Momenteel handelt de liquidatiecommissie, als opvolger van het DB van de gemeenschappelijke regeling in liquidatie, de lopende zaken af. Er is daarom ook geen begroting meer opgesteld. De jaarstukken 2025 van de GR in liquidatie zijn de meest recente stukken op basis waarvan de bijdrage ten behoeve van deze paragraaf is opgesteld. Het belangrijkste onderwerp dat aandacht behoeft is de overdracht van de parkmanagementvoorzieningen. Over de voorwaarden waaronder en wanneer deze voorzieningen worden overgedragen is met de corporatie nog geen overeenstemming. De opvattingen van beide partijen hierover liggen uiteen. Op het moment dat de programmabegroting 2027 is opgesteld, is daarover nog geen duidelijkheid. Dat is de reden dat het risico dat op dit onderwerp geclassificeerd wordt als matig.

Resultaat over 2025: € 4,2 mln.

Toelichting op resultaat: Op het erfpachtbedrijf is een positief resultaat behaald van ongeveer € 4,2 miljoen. Daarvan hangt € 1,1 miljoen samen met de overdracht van de laad- en loskade aan de gemeente Almelo. Op de overdracht van de laad- en loskade is een boekwinst van € 0,7 miljoen gerealiseerd, omdat de marktwaarde hoger is dan de door RBT verrichte investeringen. Ook viel als gevolg van de overdracht de voorziening voor de verplichting tot betaling van een erfpachtcanon aan de staat vrij (€ 0,4 miljoen). Dit omdat (als onderdeel van de transactie) het in erfpacht verkregen perceel van de staat aan de gemeente is overgedragen. Ook hangt een deel van het resultaat, ter grootte van ongeveer €99.000, samen met onder-uitputting van het door het AB voor het project Energyhub beschikbaar gestelde budget van € 150.000. Het resultaat is positiever dan begroot. Reden hiervoor is dat in de (vooruitlopend op het liquidatieplan opgestelde) begroting 2025 nog geen rekening was gehouden met een overdracht van de laad- en loskade. Tweede verklaring dat RBT in 2025 minder rente betaalde dan begroot.

Vennootschappen en coöperaties

Van de deelnemingen zijn de begrotingen nog niet uitgebracht. Onderstaande cijfers zijn gebaseerd op de jaarrekeningen van 2025.

Overzicht vennootschappen en coöperaties 2025 (per 31 december 2025, bedragen x 1.000)

Naam vennootschap/coöperatie	(in mln €) Financieel belang	Aandeel Borne op totaal	(in mln €) EV per 01/01	(in mln €) EV per 31/12	(in mln €) VV per 01/01	(in mln €) VV per 31/12	(in mln €) Resultaat 2025
11. COGAS	0,191	7,50%	150	157	107	105	11
12. ENEXIS	0,033	0,02%	5.441	5.811	3.551	6.055	400
13. Bank Nederlandse Gemeenten	0,268	0,19%	4.889	4.863	109.885	110.701	294
14. Twence Holding	0,028	2,79%	171	174	163	170	15
15. Twente Milieu	0,041	5,36%	14	14	20	21	0,5
16. Vitens	0,026	0,44%	714	809	1.856	1.434	73
17. Wadinko	0,006	2,30%	85	87	10	10	3

11. COGAS

Formele naam verbonden partij: Cogas Holding N.V.

Programma: Deze deelneming levert een bijdrage aan het realiseren van de doelstelling vallend onder programma Veiligheid en leefomgeving.

Vorm verbonden partij: Naamloze Vennootschap.

Belang: De missie van Cogas is: Samen met onze maatschappelijke partners zorgen wij voor een toekomstbestendige energie-infrastructuur, dragen wij bij aan de energietransitie en de leefbaarheid in onze regio. Hierbij hoort de volgende visie: Cogas wil het duurzame netwerkbedrijf zijn dat zich vanuit haar maatschappelijke rol en regionale positionering actief richt op zowel excellent netbeheer als het bijdragen aan de

	energietransitie in haar regio.
Omvang van het belang:	€ 190.500 (7,5%).
Financiële bijdrage (op jaarbasis – 2025-):	Niet van toepassing.
Eigen vermogen (op basis van jaarstukken 2025):	Per 31 december 2025: € 156.643.000.
Vreemd vermogen (op basis van jaarstukken 2025):	Per 31 december 2025: € 104.916.000.
Risico's:	Laag.
Toelichting:	Het is de ambitie van Cogas, naast uitstekend netbeheer van bestaande netwerken, te investeren in de aanleg van nieuwe energie-infrastructuren, zoals warmte- en biogasnetwerken, om daarmee de verduurzaming van de warmtevoorziening mogelijk te maken en de energietransitie in de regio te faciliteren. Cogas wil een bijdrage leveren aan en positie nemen in de Energietransitie en is partner in de RES Twente.
Resultaat over 2025:	€ 11.390.000.
Toelichting op resultaat:	Cogas sloot 2025 af met een positief resultaat na belastingen van € 11,4 miljoen. Dat is met € 1,4 miljoen een verbetering ten opzichte van het jaar 2024. Onderliggend nam het bedrijfsresultaat € 2,1 miljoen toe doordat de toename van de netto omzet uit netwerken toereikend was om de sterk gestegen operationele kosten te dekken. Anderzijds nam het positieve saldo van financiële baten en lasten dit jaar met € 0,5 miljoen af door met name lagere opbrengsten uit beleggingen.

12. Enexis

Formele naam verbonden partij:	Enexis Holding N.V.
Programma:	Draagt bij aan de doelstellingen vallend onder programma Veiligheid en leefomgeving.
Vorm verbonden partij:	Naamloze Vennootschap.
Belang:	Gemeente Borne houdt aandelen in Enexis om invloed te hebben op een cruciale nutsvoorziening. Het doel is niet commercieel, maar maatschappelijk: zorgen dat inwoners en bedrijven kunnen rekenen op een betrouwbaar, betaalbaar en duurzaam energienet, nu en in de toekomst.
Omvang van het belang:	Borne heeft een financieel belang van 0,02% in Enexis Holding N.V.
Financiële bijdrage (op jaarbasis 2025):	Niet van toepassing.
Eigen vermogen (op basis van jaarstukken 2025):	Per 31 december 2025: € 5.811.000.000.

Vreemd vermogen (op basis van jaarstukken 2025):	Per 31 december 2025 € 6.055.000.000.
Risico's:	Laag.
Toelichting:	Enexis is een netbeheerder die elektriciteit en gas naar huizen en bedrijven in Noord-, Oost- en Zuid-Nederland transporteert. Het is een grote speler in de energietransitie. Het jaar 2025 stond voor Enexis in het teken van investeren en bouwen. Het elektriciteitsnet raakt steeds voller, waardoor grootzakelijke klanten niet meer aangesloten kunnen worden op het net. En ook zijn er geen mogelijkheden meer om grootschalige duurzaam opgewekte elektriciteit terug te leveren aan het net. Enexis werkt dan ook hard aan het uitbreiden van haar infrastructuur. Het gaat om de extra aanleg van kabels en leidingen, het verzwaren van midden-spanningsstations, maar ook in de wijken moeten er extra laag-spanningsstations en trafohuisjes bij komen. De financiering van de investeringen is een opgave. Enexis heeft toename van eigen vermogen nodig om solvabel te blijven en de A-status bij kredietbeoordelaars te behouden. Dit is nodig om leningen tegen een gunstige rente te kunnen afsluiten. Een ander gevolg is dat de netwerktarieven voor inwoners en bedrijven toenemen, omdat investeringslasten door worden berekend. Om financiering te borgen heeft Essent het Rijk gevraagd om mee te denken en te overwegen om eigen vermogen te verschaffen. Hier is positief op gereageerd. De verwachting is dat Enexis het Rijk niet nodig heeft voor 2030. Wel is er in 2025 medewerking verleend door de aandeelhouders door in te stemmen dat het uit te keren dividend gemaximeerd wordt op € 100 miljoen.
Resultaat over 2025:	€ 400.000.000.

13. Bank Nederlandse Gemeenten (BNG)

Formele naam verbonden partij:	BNG Bank N.V.
Programma:	Draagt bij aan de doelstellingen vallend onder programma Dienstverlening en samenwerking.
Vorm verbonden partij:	Naamloze Vennootschap.
Belang:	BNG Bank is de bank van en voor overheden en instellingen voor het maatschappelijk belang. De bank draagt duurzaam bij aan het laag houden van de kosten van maatschappelijke voorzieningen voor de burger.
Omvang van het belang:	De raad van bestuur en de directie bestaan beiden uit 3 leden waarvan geen leden afkomstig uit de gemeenten. De gemeenten zijn aandeelhouders. Gemeente Borne heeft een belang van 0,19% in BNG.
Financiële bijdrage (op jaarbasis – 2025-):	Niet van toepassing.
Eigen vermogen (op basis van jaarstukken 2025):	Per 31 december 2025: € 4.863.000.000.
Vreemd vermogen	

(op basis van jaarstukken 2025):	Per 31 december 2025 € 110.701.000.000.
Risico's:	Laag.
Toelichting:	De BNG Bank is de bankier van en voor overheden en voor instellingen met een maatschappelijk belang. De bank ziet zichzelf als publieke bank met dezelfde maatschappelijke doelen als haar klanten. Met de strategie 'Ons kompas naar impact' ligt de focus ligt op maatschappelijke impact, meer dan op winst. Kernwaarden: duurzaam, betrouwbaar en professioneel. BNGBank is één van de weinige banken met een tripleA-rating, wat staat namelijk onder druk in verband een groeiend volume aan investeringen de komende jaren.
Resultaat over 2025:	€ 142.000.000.
Toelichting op resultaat:	BNG (Bank Nederlandse Gemeenten) heeft in de eerste helft van 2025 een nettowinst van €142 miljoen behaald, wat een lichte daling is ten opzichte van de €158 miljoen in dezelfde periode in 2024. De bank blijft sterk presteren in een uitdagende markt, met een grote vraag naar kredieten van woningcorporaties en een robuuste kapitaalpositie.

14. Twence

Formele naam verbonden partij:	Twence Holding B.V.
Programma:	Draagt bij aan de doelstellingen vallend onder programma Veiligheid en leefomgeving.
Vorm verbonden partij:	Besloten Vennootschap.
Belang:	Behouden van verwerkingscapaciteit voor huishoudelijk afval tegen marktconforme tarieven. In stand houding van een bedrijf dat op een duurzame wijze afval verwerkt tot grondstoffen en energie.
Omvang van het belang:	Twence is een overheidsbedrijf (uitsluitend gemeentelijke aandeelhouders) voor de verwerking van afval tot grondstoffen en energie. De Twentse gemeenten hebben gezamenlijk een aandeel van 96,35 % in Twence Holding B.V. Gemeente Borne een financieel belang in de gemeenschappelijke regeling van 3,49%.
Financiële bijdrage (op jaarbasis 2025):	Niet van toepassing.
Eigen vermogen (op basis van jaarstukken 2025):	Per 31 december 2025: € 173.800.000.
Vreemd vermogen (op basis van jaarstukken 2025):	Per 31 december 2025 € 169.700.000.
Risico's:	Laag.
Toelichting:	1. Schommelingen in energieprijzen: Sterke volatiliteit van gas- en elektriciteitsprijzen beïnvloedt omzet en budgetzekerheid. Twence heeft de energiehandelsstrategie aangescherpt om dit op te vangen.

	2. Onvoldoende aanbod van afval: Beschikbaarheid van voldoende afvalstromen is cruciaal voor een optimale benutting van installaties. Minder aanbod door circulariteit en recycling vormt een risico. 3. Wijzigingen in wet- en regelgeving: Nieuwe regels (bijv. CO_2-heffing, afbouw verbrandingscapaciteit, plasticheffing) kunnen grote financiële impact hebben en zijn moeilijk voorspelbaar. 4. Onverwachte stilstand van installaties: Stilstand van kapitaalintensieve installaties kan leiden tot productieverlies en niet voldoen aan leververplichtingen. Dit risico wordt beheerst via ISO55000-principes en LTARP (Long Term Asset Replacement Plan).
Resultaat over 2025:	€ 15.096.000.

15. Twente Milieu

Formele naam verbonden partij:	Twente Milieu N.V.
Programma:	Draagt bij aan de doelstellingen vallend onder programma Veiligheid en leefomgeving.
Vorm verbonden partij:	Naamloze Vennootschap.
Belang:	Belang is tweeledig, namelijk enerzijds de inzameling van afvalstromen binnen de gemeente Borne en anderzijds het onderhoud van de openbare ruimte in de gemeente Borne.
Omvang van het belang:	Twente Milieu is een afval- en reinigingsbedrijf (uitsluitend gemeentelijke aandeelhouders) dat in opdracht van tien Twentse en twee Achterhoekse gemeenten zorgt voor een schone leefomgeving. Ze zamelen huishoudelijk afval in, beheren milieuparken, onderhouden de openbare ruimte en adviseren over milieubeleid. Gemeente Borne heeft een belang van 3,68% in Twente Milieu;
Financiële bijdrage (op jaarbasis 2025):	Er is een DVO met Twente Milieu voor de operationele taken. Er is geen financiële bijdrage voor het in stand houden van de onderneming.
Eigen vermogen (op basis van jaarstukken 2025):	Per 31 december 2025: € 14.013.482.
Vreemd vermogen (op basis van jaarstukken 2025):	Per 31 december 2025 € 21.229.985.
Risico's: Toelichting:	Laag. Stijgende kosten voor afvalverwerking, personeel of brandstoffen kunnen doorwerken in de tarieven die de gemeente betaalt.
Resultaat over 2025:	€ 495.000.

16. Vitens

Formele naam verbonden partij:	Vitens N.V.
Programma:	Draagt bij aan de doelstellingen vallend onder programma Veiligheid en leefomgeving.
Vorm verbonden partij:	Naamloze Vennootschap.
Belang:	Het bezit van aandelen in drinkwaterbedrijf Vitens is primair gericht op het waarborgen van het publiek belang en het veiligstellen van de drinkwatervoorziening, in plaats van het behalen van winst. Omdat de Drinkwaterwet bepaalt dat drinkwaterbedrijven in publieke handen moeten blijven, garandeert dit eigendom dat de watervoorziening niet in commerciële handen valt.
Omvang van het belang:	Gemeente heeft een belang van 0,44% in Vitens.
Financiële bijdrage (op jaarbasis 2025):	€ 0.
Eigen vermogen (op basis van jaarstukken 2025):	Per 31 december 2025: € 809.100.000.
Vreemd vermogen (op basis van jaarstukken 2025):	Per 31 december 2025 € 1.856.000.000.
Risico's:	Laag.
Toelichting:	Het financiële risico voor aandeelhouders (gemeenten/provincies) is beperkt tot de hoogte van het nominale aandelenkapitaal. Gelet op het feit dat drinkwater een primaire levensbehoefte is, kan door crisissituaties sprake zijn van verhoogde risico's. Op dit moment is hier geen sprake van.
Resultaat over 2025:	€ 90.600.000.

17. Wadinko

Formele naam verbonden partij:	Wadinko N.V.
Programma:	Draagt bij aan de doelstellingen vallend onder programma Veiligheid en leefomgeving.
Vorm verbonden partij:	Naamloze Vennootschap.
Belang:	Wadinko N.V. is een regionale participatiemaatschappij en wordt in de gemeentelijke paragraaf verbonden partijen vaak opgenomen als een (indirecte) deelneming die werkgelegenheid en bedrijvigheid in de regio (Overijssel, Zuidwest-Drenthe, Noordoostpolder) bevordert. Gemeenten zijn aandeelhouder om economische structuurversterking te realiseren.
Omvang van het belang:	Gemeente heeft een belang van 2,30% in Wadinko.
Financiële bijdrage (op jaarbasis 2025):	€ 0.

Eigen vermogen (op basis van jaarstukken 2025):	Per 31 december 2025: € 86.958.117.
Vreemd vermogen (op basis van jaarstukken 2025):	Per 31 december 2025 € 10.424.874.
Risico's:	Laag.
Toelichting:	De gemeente loopt een financieel risico, al is dit bij Wadinko vaak gericht op het behalen van maatschappelijk en economisch rendement in plaats van enkel financieel gewin.
Resultaat over 2025:	€ 3.451.213.

2.7 Grondbeleid

Inleiding
Gemeente Borne wil sturing geven aan (de kwaliteit van) ruimtelijke ontwikkelingen. Om dit te realiseren voorziet de herziene Nota grondbeleid uit 2025 over een effectief instrumentarium om zowel ruimtelijke ontwikkelingen te regisseren als faciliteren. Het herziene grondbeleid is hierdoor een middel om ruimtelijke doelstellingen op het gebied van volkshuisvesting, lokale economie, natuur en groen, infrastructuur en maatschappelijke voorzieningen te verwezenlijken.

Ondanks dat de gemeente Borne over een effectief instrumentarium beschikt om ontwikkelingen over te laten aan de markt, kunnen er situaties ontstaan waarin de gemeente Borne zelf investeert in maatschappelijk gewenste, (soms) financieel onrendabele ontwikkelingen. Per situatie wordt bezien welke vorm van grondbeleid en bijpassend instrument het beste passen bij de te realiseren doelen van het ruimtelijk beleid. De exploitatie van bouwgrond wordt jaarlijks gerapporteerd in de Meerjaren Prognose Grondexploitatie (MPG).

2.7.1 Visie en uitvoering

Doelstellingen
Grondbeleid is een instrument dat wordt ingezet om doelstellingen op andere beleidsvelden te kunnen realiseren. Vanuit de beleidsvelden volkshuisvesting, economie & werkgelegenheid, maatschappelijke ontwikkeling en verkeer en vervoer worden de zogenaamde w-vragen (wat? waar? wanneer?) ingevuld en vastgelegd in de Omgevingsvisie 'Samen Borne'.

Relaties met overig beleid: bovenlokaal beleid
Provinciale doelstellingen van het grondbeleid vertonen slechts een gedeeltelijke overlap met het gemeentelijk grondbeleid. Provinciaal beleid is gericht op de aanleg van nieuwe natuur, wegen, recreatie- en bedrijventerreinen.

In maart is de Woondeal Twente herijkt, hierin zijn de sleutelprojecten voor Twente opgenomen. Voor Borne zijn de sleutelprojecten Zenderen, Jonge Poerink en Bornerbroeksestraat toegevoegd. Daarnaast is het aantal woningen in het al bestaande sleutelproject de Bornsche Maten verhoogd voor de periode 2024-2030 naar 1.310. Daarbij is het voor gemeenten mogelijk voor lokale en bovenlokale behoefte te bouwen. Belangrijk uitgangspunt is dat alle gemeenten streven naar 30% sociale huur, 40% betaalbare koop en middenhuur en 30% overig. In 2025 zijn de prestatieafspraken voor 2026-2029 ondertekend, waarbij uitgegaan wordt van de toevoeging van 250 sociale huurwoningen tot en met 2029.

In de in 2023 vastgestelde Woonvisie 2022+ van de gemeente Borne is het woonbeleid van de gemeente verder vertaald. Met deze woonvisie kijken we naar de toekomst van het wonen in Borne en bieden we een basis voor de afwegingen die we in de komende jaren maken. Zo zorgen we er voor dat Borne ook de komende tien jaar voldoende passende woningen kan blijven bieden voor haar inwoners en dat Borne een belangrijke woonfunctie blijft vervullen voor de regio Twente. Voor Borne geldt dat er een uitbreidingsbehoefte is aan verschillende typen woningen, vooral voor starters en senioren.

Tijdelijk beheer
Aangekocht onroerend goed in het kader van de grondexploitaties wordt zo mogelijk verhuurd of verpacht tot het nodig is voor de ontwikkelingen ter plaatse. Hierbij worden zoveel als mogelijk is marktconforme prijzen gerekend. Indien verhuren of verpachten niet tot de mogelijkheden behoort, wordt het onroerend goed onderhouden tot het nodig is voor de ontwikkelingen ter plaatse. Opbrengsten komen ten gunste van het betreffende project, kosten ten laste ervan. De opbrengsten en uitgaven worden verantwoord in de betreffende grondexploitaties.

Pacht
Voor het verpachten van gronden heeft het college van B en W op 1 oktober 2024 een besluit genomen om de selectieprocedure met randvoorwaarden en het voorkeurscriterium vast te stellen en jaarlijks toe te passen. Door de vaststelling voldoet de verpachting van gronden met bijbehorende selectieprocedure aan het Didam arrest.

2.7.2 Boekwaarde en te verwachten resultaten

Overzicht boekwaarde en te verwachten planresultaten
In de onderstaande tabel worden de boekwaarden, de verwachte eindjaren en te verwachten planresultaten van de grondexploitaties weergegeven. Hierbij betekent boekwaarde het saldo van de gerealiseerde kosten en opbrengsten, bij een negatieve boekwaarde zijn er dus meer opbrengsten dan kosten geweest.

In 2026 is grondexploitatie Rheineplein 1 toegevoegd aan de grondexploitatieportefeuille. Daarmee is de restboekwaarde Rheineplein 1 opgenomen in de grondexploitatie.

De onderstaande tabel geeft een totaaloverzicht van de grondexploitaties die na 1 januari 2027 nog lopen.

Boekwaarde en te verwachten planresultaten grondexploitaties per 31-12-2025 (bedragen x 1.000)	Boekwaarde*	Boekwaarde Borns aandeel	Looptijd t/m eind	Eindwaarde*	Contante waarde per 1-1-2026*
B.M. fase 3a Esch-Maten I	-6.413	-6.413	2027	6.042	5.807
B.M. fase 3b Esch-Maten II	-2.729	-2.729	2029	2.121	1.960
B.M. fase 3c Park Oud Borne	3.273	3.273	2030	-2.675	-2.422
B.M. fase 3d De Horsten	4.752	4.752	2030	2.342	2.121
B.M. fase 4 De Marken	3.150	3.150	2033	882	753
Rheineplein 1	-	-	2030	191	173
Olde Engberink*	4.846	2.423	2028	1.123	1.058
Uitbreiding Hertme II	-103	-103	2028	569	536
Subtotaal woningbouw	**6.778**	**4.354**			**9.985**
Totaal grondexploitaties	**6.778**	**4.354**			**9.985**

** bedragen voor het gehele project weergegeven; Olde Engberink 50% aandeel gemeente Borne*

Verwachte verloop boekwaarde
In 2027 daalt de boekwaarde licht door de verwachte afronding van het project Westermaat De Veldkamp. Deze daling is gering, omdat er in 2027 veel kosten verwacht worden voor het bouw- en woonrijp maken van verschillende projecten. Deze voorbereidingen zijn nodig om de projecten goed te kunnen starten en verder uit te voeren. Daardoor blijven de uitgaven in 2027 relatief hoog gevolgd door het jaar 2028 en 2029 waar veel kosten worden verwacht. Na 2029 zal de boekwaarde dalen, als er geen nieuwe projecten meer worden gestart.

2.7.3 Winstnemingen en verliesvoorzieningen

Wanneer een grondexploitatie een tekort vertoont, moet hiervoor een voorziening worden getroffen. Deze voorziening moet worden getroffen zodra het tekort bekend is. Voor winstgevende grondexploitaties wordt conform wet- en regelgeving per 31-12 tussentijds winst genomen op basis van de Percentage of Completion (POC) methode. Deze winstneming wordt, net als de verliesvoorziening, niet verrekend in de boekwaarde van het betreffende complex en is in de jaarrekening terug te vinden in de exploitatie en op de balans.

Gemeente Borne heeft in 2027 nog één grondexploitatie met een verliesvoorziening (een verlieslatend project waarvoor een voorziening is getroffen). Dit is Bornsche Maten fase 3c Park Oud Borne.

De onderstaande tabel geeft een totaaloverzicht van de grondexploitaties die na 1 januari 2027 nog lopen. Per project is óf de winstneming óf de verliesvoorziening weergegeven.

Winstnemingen en verliesvoorzieningen (bedragen x 1.000)	Winstneming per 1-1-2026*	Winstneming Borns aandeel	Verliesvoorziening per 1-1-2026
B.M. fase 3a Esch-Maten I	5.795	5.795	-
B.M. fase 3b Esch-Maten II	1.310	1.310	-
B.M. fase 3c Park Oud Borne	-	-	-2.422
B.M. fase 3d De Horsten	-	-	-
B.M. fase 4 De Marken	-	-	-
Rheineplein 1	-	-	-
Olde Engberink*	521	260	-
Uitbreiding Hertme II	81	81	-
Subtotaal woningbouw	**7.706**	**7.446**	**-2.422**
Totaal grondexploitaties	**7.706**	**7.446**	**-2.422**

** bedragen gehele project weergegeven; Olde Engberink 50% aandeel gem. Borne*

Warme gronden
Gemeenten kunnen gronden verwerven met het oog op gebiedsontwikkeling, waarvoor nog geen operationele grondexploitatie is vastgesteld. Dergelijke gronden worden in de regel geduid als ‘warme gronden’. Deze gronden moeten worden verantwoord onder materiële vaste activa (artikel 52 lid 1 sub a BBV) tegen de verkrijgingsprijs. Over grond als materiële vaste activa kan worden gesteld, dat deze grond een vaste functie heeft, en niet in een transformatieproces zit. Dit geldt ook voor gronden die anticiperend en strategisch zijn aangekocht maar waarbij geen sprake is van gebiedsontwikkeling. De warme gronden die Borne in eigendom heeft zijn delen van Bornsche Maten die in het verleden uit de actieve grondexploitatie zijn gehaald. Onderstaande tabel geeft een overzicht van de waarde van deze gronden.

Gronden	Boekwaarde
Bornsche Maten Fase 1C (Rondweg)	837
Totaal	**837**

2.7.4 Algemene reserve grondexploitatie

De algemene reserve grondexploitatie is onderdeel van het weerstandsvermogen en wordt ingezet om risico’s uit de grondexploitaties op te vangen. Het uitgangspunt is om de impact van de risico’s te minimaliseren. Het nemen van winst, het instellen van verliesvoorzieningen beïnvloeden het exploitatieresultaat in het boekjaar.

Volgens de nota reserves en voorzieningen maakt de algemene reserve grondexploitatie onderdeel uit van het weerstandsvermogen. Deze reserve wordt alleen ingezet om risico’s uit de grexen op te vangen. Het uitgangspunt hierbij is, de risico’s volgend uit de risico-inventarisatie maal de in de nota reserves en voorzieningen vastgelegde weerstandsratio van 1,4. Dit leidt ertoe dat er in de algemene reserve grondexploitatie € 1.643.000 zit. Meer duiding over risico's wordt gegeven in de paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheersing.

2.8 Openbaarheid

In 2026 is duidelijk geworden dat de uitbreiding van de informatie die overheden verplicht openbaar moeten maken op grond van de Wet open overheid (Woo) vertraging heeft opgelopen. Wanneer deze uitbreiding alsnog ingaat, is nog niet bekend.

Gemeente Borne voldoet op dit moment aan de wettelijke verplichtingen. We maken de zeven informatiecategorieën uit de eerste fase van de Woo actief openbaar. Daarnaast publiceren we, vooruitlopend op toekomstige verplichtingen, ook al enkele andere documenten. Het gaat onder andere om Woo-verzoeken en Woo-besluiten, het jaarverslag van de commissie bezwaarschriften en het jaarverslag klachtenbehandeling.

We blijven de ontwikkelingen rondom de Woo volgen en passen onze werkwijze aan wanneer nieuwe verplichtingen van kracht worden.

B. Financiële begroting

1 Overzicht van baten en lasten per programma

Onderstaand overzicht geeft de begroting 2027-2030 weer inclusief de actualisatie van bestaand beleid. Het overzicht is onderverdeeld naar de baten en lasten per programma. Volgens het BBV zijn ter vergelijking ook de cijfers van de jaarrekening 2025 en de actuele begroting 2026 opgenomen. In deel A Beleidsbegroting is bij elk programma een nadere specificatie opgenomen van de baten en lasten. De algemene dekkingsmiddelen, onvoorzien, vennootschapsbelasting, overhead en de reservemutaties maken in de programmaverantwoording deel uit van programma Dienstverlening en samenwerking.

Programma (bedragen x 1.000)	Jaarrekening 2025			Begroting 2026 (act.)			Begroting 2027		
	Baten	Lasten	Saldo	Baten	Lasten	Saldo	Baten	Lasten	Saldo
Dienstverlening en samenwerking	737	4.408	-3.670	522	4.167	-3.645	428	3.770	-3.342
Leefomgeving en veiligheid	8.530	18.923	-10.393	8.898	18.481	-9.583	6.742	17.685	-10.943
Wonen en ondernemen	13.214	15.491	-2.277	12.382	12.485	-104	15.709	16.757	-1.047
Cultuur, sport en onderwijs	1.707	9.426	-7.719	1.791	9.688	-7.897	2.153	10.243	-8.090
Jeugd, ondersteuning en bestaanszekerheid	13.802	42.340	-28.537	13.491	43.793	-30.302	13.078	43.817	-30.739
Totaal programma's	**37.991**	**90.587**	**-52.596**	**37.084**	**88.613**	**-51.530**	**38.109**	**92.271**	**-54.162**
Algemene uitkering	51.275	6	51.269	52.564	-	52.564	54.190	-	54.190
Lokale heffingen	9.001	423	8.578	9.609	391	9.218	10.108	379	9.729
Dividend	1.369	-	1.369	801	-	801	711	-	711
Saldo financieringsfunctie	106	82	24	86	98	-12	85	-220	304
Overig	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Totaal algemene dekkingsmiddelen	**61.751**	**512**	**61.240**	**63.059**	**488**	**62.571**	**65.094**	**160**	**64.934**
Overhead	377	11.919	-11.542	64	13.595	-13.531	45	12.786	-12.742
Vennootschapsbelasting	248	451	-203	-	-	-	-	-	-
Onvoorzien	-	-	-	-	2	-2	-	15	-15
Resultaat voor bestemming	**100.367**	**103.469**	**-3.102**	**100.207**	**102.699**	**-2.492**	**103.248**	**105.232**	**-1.984**
Reservemutaties	9.238	6.467	2.771	6.178	3.685	2.492	2.723	640	2.083
Resultaat	**109.605**	**109.936**	**-331**	**106.384**	**106.384**	**-**	**105.971**	**105.873**	**99**

Programma (bedragen x 1.000)	MJR 2028			MJR 2029			MJR 2030		
	Baten	Lasten	Saldo	Baten	Lasten	Saldo	Baten	Lasten	Saldo
Dienstverlening en samenwerking	710	5.013	-4.303	941	5.987	-5.045	1.234	7.665	-6.430
Leefomgeving en veiligheid	6.780	17.533	-10.753	6.865	17.037	-10.173	6.865	17.334	-10.469
Wonen en ondernemen	14.054	15.058	-1.004	8.891	9.744	-854	7.579	8.404	-825
Cultuur, sport en onderwijs	2.201	10.104	-7.903	2.200	10.102	-7.902	2.200	10.117	-7.917
Jeugd, ondersteuning en bestaanszekerheid	8.125	38.091	-29.966	8.212	36.686	-28.474	8.341	36.555	-28.214
Totaal programma's	**31.871**	**85.800**	**-53.929**	**27.109**	**79.557**	**-52.448**	**26.219**	**80.075**	**-53.856**
Algemene uitkering	53.844	-	53.844	54.019	-	54.019	56.153	-	56.153
Lokale heffingen	10.178	379	9.799	10.228	379	9.849	10.228	379	9.849
Dividend	601	-	601	576	-	576	576	-	576
Saldo financieringsfunctie	84	-242	327	84	-87	171	83	-98	182
Overig	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Totaal algemene dekkingsmiddelen	**64.707**	**137**	**64.570**	**64.907**	**292**	**64.615**	**67.040**	**281**	**66.759**
Overhead	45	12.625	-12.580	45	12.536	-12.491	45	12.478	-12.434
Vennootschapsbelasting	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Onvoorzien	-	15	-15	-	15	-15	-	15	-15
Resultaat voor bestemming	**96.623**	**98.576**	**-1.953**	**92.060**	**92.399**	**-339**	**93.304**	**92.849**	**455**
Reservemutaties	1.589	640	949	600	551	49	524	551	-26
Resultaat	**98.213**	**99.217**	**-1.004**	**92.660**	**92.950**	**-290**	**93.828**	**93.399**	**429**

Het begrotingstotaal neemt in 2028 en 2029 af door de onzekerheid over de financiering van de Oekraïnemiddelen en door de afname van het volume van de grondexploitaties.

De begrotingssaldi zijn ook de structurele saldi omdat de incidentele baten en lasten via de reserve beleidsontwikkeling budgetneutraal zijn verwerkt.

1.1 Dienstverlening en samenwerking

PR1 Dienstverlening en samenwerking (bedragen x 1.000)	Jaarrek. 2025	Begroting (act.) 2026	Begroting 2027	MJR 2028	MJR 2029	MJR 2030
Lasten:						
0.1 Bestuur	2.729	1.781	1.747	1.747	1.747	1.747
0.2 Burgerzaken	1.265	1.102	1.375	1.250	1.125	1.125
0.4 Overhead	11.919	13.595	12.786	12.625	12.536	12.478
0.5 Treasury	97	114	-201	-223	-69	-80
0.61 OZB woningen	316	297	292	292	292	292
0.62 OZB niet-woningen	42	41	38	38	38	38
0.64 Belastingen overig	65	52	49	49	49	49
0.7 Alg.uitkeringen en overige uitk.gemeentefonds	6	0	0	0	0	0
0.8 Overige baten en lasten	399	1.270	643	2.011	3.111	4.789
0.9 Vennootschapsbelasting (VpB)	451	0	0	0	0	0
0.10 Mutaties reserves	6.467	3.685	640	640	551	551
0.11 Resultaat van de rekening van baten en lasten	0	0	0	0	0	0
Totaal lasten	**23.756**	**21.938**	**17.371**	**18.430**	**19.380**	**20.989**
Baten:						
0.1 Bestuur	178	0	0	0	0	0
0.2 Burgerzaken	544	414	426	426	376	376
0.4 Overhead	377	64	45	45	45	45
0.5 Treasury	1.476	888	797	687	661	661
0.61 OZB woningen	5.713	6.140	6.475	6.525	6.575	6.575
0.62 OZB niet-woningen	2.974	3.229	3.398	3.418	3.418	3.418
0.64 Belastingen overig	314	240	235	235	235	235
0.7 Alg.uitkeringen en overige uitk.gemeentefonds	51.275	52.564	54.190	53.844	54.019	56.153
0.8 Overige baten en lasten	14	107	0	283	564	857
0.9 Vennootschapsbelasting	248	0	0	0	0	0
0.10 Mutaties reserves	9.238	6.178	2.723	1.589	600	524
0.11 Resultaat van de rekening van baten en lasten	0	0	0	0	0	0
Totaal baten	**72.351**	**69.823**	**68.290**	**67.052**	**66.492**	**68.843**
Saldo	**48.595 V**	**47.885 V**	**50.919 V**	**48.622 V**	**47.113 V**	**47.854 V**

1.2 Leefomgeving en veiligheid

PR2 Leefomgeving en veiligheid (bedragen x 1.000)	Jaarrek. 2025	Begroting (act.) 2026	Begroting 2027	MJR 2028	MJR 2029	MJR 2030
Lasten:						
0.3 Beheer overige gebouwen en gronden	1.328	1.501	1.272	1.007	1.023	1.024
1.1 Crisisbeheersing en brandweer	2.020	2.017	2.135	2.135	2.135	2.135
1.2 Openbare orde en veiligheid	630	787	1.496	1.496	956	956
2.1 Verkeer en vervoer	3.644	3.753	3.050	3.147	3.184	3.479
2.2 Parkeren	173	317	223	257	254	252
5.7 Openbaar groen en (openlucht) recreatie	3.068	3.190	3.347	3.308	3.244	3.255
7.2 Riolering	1.758	1.510	1.527	1.557	1.615	1.608
7.3 Afval	3.126	2.563	2.668	2.700	2.700	2.700
7.4 Milieubeheer	2.769	2.439	1.565	1.526	1.526	1.526
7.5 Begraafplaatsen en crematoria	407	402	401	400	399	398
Totaal lasten	**18.923**	**18.481**	**17.685**	**17.533**	**17.037**	**17.334**
Baten:						
0.3 Beheer overige gebouwen en gronden	513	1.454	629	629	629	629
1.1 Crisisbeheersing en brandweer	92	95	0	0	0	0
1.2 Openbare orde en veiligheid	25	4	4	4	4	4
2.1 Verkeer en vervoer	444	1.039	32	32	32	32
2.2 Parkeren	13	10	10	10	10	10
5.7 Openbaar groen en (openlucht) recreatie	86	93	41	41	41	41
7.2 Riolering	2.618	2.358	2.489	2.489	2.574	2.574
7.3 Afval	2.771	3.234	3.346	3.385	3.385	3.385
7.4 Milieubeheer	1.800	430	0	0	0	0
7.5 Begraafplaatsen en crematoria	169	182	190	190	190	190
Totaal baten	**8.530**	**8.898**	**6.742**	**6.780**	**6.865**	**6.865**
Saldo	**-10.393 N**	**-9.583 N**	**-10.943 N**	**-10.753 N**	**-10.173 N**	**-10.469 N**

1.3 Wonen en ondernemen

PR3 Wonen en ondernemen (bedragen x 1.000)	Jaarrek. 2025	Begroting (act.) 2026	Begroting 2027	MJR 2028	MJR 2029	MJR 2030
Lasten:						
3.1 Economische ontwikkeling	32	38	39	39	39	39
3.2 Fysieke bedrijfsinfrastructuur	1.154	939	127	127	127	126
3.3 Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	262	244	243	243	243	243
3.4 Economische promotie	59	46	49	49	49	49
8.1 Ruimte en leefomgeving	405	565	505	505	405	405
8.2 Grondexploitaties (niet-bedrijventerreinen)	11.613	8.633	13.829	12.226	7.062	5.750
8.3 Wonen en bouwen	1.965	2.020	1.965	1.870	1.820	1.792
Totaal lasten	**15.491**	**12.485**	**16.757**	**15.058**	**9.744**	**8.404**
Baten:						
3.1 Economische ontwikkeling	0	0	0	0	0	0
3.2 Fysieke bedrijfsinfrastructuur	946	2.099	113	111	111	111
3.3 Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	29	46	48	48	48	48
3.4 Economische promotie	18	25	72	72	72	72
8.1 Ruimte en leefomgeving	72	28	28	28	28	28
8.2 Grondexploitaties (niet-bedrijventerreinen)	11.186	8.633	13.829	12.226	7.062	5.750
8.3 Wonen en bouwen	963	1.550	1.620	1.570	1.570	1.570
Totaal baten	**13.214**	**12.382**	**15.709**	**14.054**	**8.891**	**7.579**
Saldo	**-2.277 N**	**-104 N**	**-1.047 N**	**-1.004 N**	**-854 N**	**-825 N**

1.4 Cultuur, sport en onderwijs

PR4 Cultuur, sport en onderwijs (bedragen x 1.000)	Jaarrek. 2025	Begroting (act.) 2026	Begroting 2027	MJR 2028	MJR 2029	MJR 2030
Lasten:						
4.1 Openbaar basisonderwijs	416	470	320	320	320	320
4.2 Onderwijshuisvesting	1.738	2.243	2.267	2.243	2.465	2.436
4.3 Onderwijsbeleid en leerlingzaken	1.189	1.125	1.169	990	990	990
5.1 Sportbeleid en activering	547	801	828	828	828	828
5.2 Sportaccomodaties	4.039	3.613	4.300	4.403	4.179	4.223
5.3 Cultuurpresentatie, -productie en -participatie	713	674	615	615	615	615
5.4 Musea	64	63	63	63	63	63
5.5 Cultureel erfgoed	162	120	106	106	106	106
5.6 Media	558	579	576	537	537	537
Totaal lasten	**9.426**	**9.688**	**10.243**	**10.104**	**10.102**	**10.117**
Baten:						
4.1 Openbaar basisonderwijs	22	20	20	20	20	20
4.2 Onderwijshuisvesting	157	172	172	172	172	172
4.3 Onderwijsbeleid en leerlingzaken	214	163	163	163	163	163
5.1 Sportbeleid en activering	330	373	395	395	395	395
5.2 Sportaccomodaties	925	1.042	1.381	1.429	1.428	1.428
5.3 Cultuurpresentatie, -productie en -participatie	9	0	0	0	0	0
5.4 Musea	0	0	0	0	0	0
5.5 Cultureel erfgoed	27	0	0	0	0	0
5.6 Media	23	21	21	21	21	21
Totaal baten	**1.707**	**1.791**	**2.153**	**2.201**	**2.200**	**2.200**
Saldo	**-7.719 N**	**-7.897 N**	**-8.090 N**	**-7.903 N**	**-7.902 N**	**-7.917 N**

1.5 Jeugd, ondersteuning en bestaanszekerheid

PR5 Jeugd, ondersteuning en bestaanszekerheid (bedragen x 1.000)	Jaarrek. 2025	Begroting (act.) 2026	Begroting 2027	MJR 2028	MJR 2029	MJR 2030
Lasten:						
6.1 Samenkracht en burgerparticipatie	7.501	7.714	8.076	2.897	2.895	2.894
6.21 Toegang en eerstelijnsvoorzieningen WMO	0	0	0	0	0	0
6.22 Toegang en eerstelijnsvoorzieningen Jeugd	496	515	544	416	341	291
6.23 Toegang en eerstelijnsvoorzieningen Integraal	0	0	-2	-2	-2	-2
6.3 Inkomensregelingen	9.471	10.186	10.096	10.213	10.279	10.279
6.4 WSW en beschut werk	2.970	2.752	2.610	2.513	2.419	2.419
6.5 Arbeidsparticipatie	447	338	338	338	338	338
6.60 Hulpmiddelen en diensten (WMO)	1.511	1.457	1.338	1.338	1.338	1.338
6.711 Huishoudelijke hulp (WMO)	3.919	4.278	4.331	4.331	3.148	3.118
6.712 Begeleiding (WMO)	2.552	2.763	2.727	2.697	2.647	2.597
6.713 Dagbesteding (WMO)	556	588	588	588	588	588
6.714 Overige maatwerkarrangementen (WMO)	0	0	0	0	0	0
6.791 PGB WMO	103	106	106	106	106	106
6.811 Beschermd wonen (WMO)	342	48	110	110	110	110
6.812 Maatschappelijke- en vrouwenopvang (WMO)	46	111	111	111	111	111
6.751 Jeugdhulp ambulant lokaal	1.102	1.479	1.259	996	996	996
6.752 Jeugdhulp ambulant regionaal	6.457	6.002	6.332	6.267	6.201	6.201
6.753 Jeugdhulp ambulant landelijk	0	0	0	0	0	0
6.761 Jeugdhulp met verblijf lokaal	61	93	95	95	95	95
6.762 Jeugdhulp met verblijf regionaal	1.857	1.637	1.637	1.637	1.637	1.637
6.763 Jeugdhulp met verblijf landelijk	0	0	0	0	0	0
6.792 PGB Jeugd	-20	85	85	85	85	85
6.821 Jeugdbescherming	811	727	903	903	903	903
6.822 Jeugdreclassering	136	91	91	91	91	91
6.91 Coördinatie en beleid WMO	0	0	0	0	0	0
6.92 Coördinatie en beleid Jeugd	251	806	654	654	654	654
7.1 Volksgezondheid	1.769	2.018	1.792	1.710	1.710	1.710
Totaal lasten	**42.340**	**43.793**	**43.817**	**38.091**	**36.686**	**36.555**

Baten:						
6.1 Samenkracht en burgerparticipatie	6.534	5.995	5.743	743	743	743
6.21 Toegang en eerstelijnsvoorzieningen WMO	0	0	0	0	0	0
6.22 Toegang en eerstelijnsvoorzieningen Jeugd	2	0	0	0	0	0
6.23 Toegang en eerstelijnsvoorzieningen Integraal	0	0	0	0	0	0
6.3 Inkomensregelingen	6.349	6.882	6.917	7.044	7.131	7.260
6.4 WSW en beschut werk	0	0	0	0	0	0
6.5 Arbeidsparticipatie	0	0	0	0	0	0
6.60 Hulpmiddelen en diensten (WMO)	11	11	11	11	11	11
6.711 Huishoudelijke hulp (WMO)	268	211	211	211	211	211
6.712 Begeleiding (WMO)	0	6	6	6	6	6
6.713 Dagbesteding (WMO)	0	0	0	0	0	0
6.714 Overige maatwerkarrangementen (WMO)	0	0	0	0	0	0
6.791 PGB WMO	0	0	0	0	0	0
6.811 Beschermd wonen (WMO)	319	0	0	0	0	0
6.812 Maatschappelijke- en vrouwenopvang (WMO)	0	0	0	0	0	0
6.751 Jeugdhulp ambulant lokaal	-70	22	22	22	22	22
6.752 Jeugdhulp ambulant regionaal	7	0	0	0	0	0
6.753 Jeugdhulp ambulant landelijk	0	0	0	0	0	0
6.761 Jeugdhulp met verblijf lokaal	0	67	67	67	67	67
6.762 Jeugdhulp met verblijf regionaal	0	0	0	0	0	0
6.763 Jeugdhulp met verblijf landelijk	0	0	0	0	0	0
6.792 PGB Jeugd	0	0	0	0	0	0
6.821 Jeugdbescherming	14	0	0	0	0	0
6.822 Jeugdreclassering	0	0	0	0	0	0
6.91 Coördinatie en beleid WMO	0	0	0	0	0	0
6.92 Coördinatie en beleid Jeugd	30	0	0	0	0	0
7.1 Volksgezondheid	339	299	103	24	24	24
Totaal baten	**13.802**	**13.491**	**13.078**	**8.125**	**8.212**	**8.341**
Saldo	**-28.537 N**	**-30.302 N**	**-30.739 N**	**-29.966 N**	**-28.474 N**	**-28.214 N**

2 Uiteenzetting van de financiële positie

In dit hoofdstuk wordt de financiële positie van gemeente Borne toegelicht. Allereerst wordt op basis van het meerjarige begrotingssaldo de geprognosticeerde meerjarenbalans weergegeven. Deze meerjarenbalans geeft inzicht in het verloop van onze bezittingen en hoe we deze hebben gefinancierd. Daarna wordt ingegaan op het EMU-saldo. Dit wordt door het Rijk gebruikt als informatiebron in het kader van Europese afspraken. Bij de arbeidskostengerelateerde verplichtingen wordt kort aangegeven welke voorzieningen arbeidskosten gerelateerd zijn.

In het investeringsoverzicht worden naast de boekwaarden en afschrijvingslasten van onze activa ook de investeringen die we de komende jaren gaan doen weergegeven. Vervolgens wordt inzicht gegeven in onze reserve- en voorzieningenpositie. Van onze reservepositie wordt expliciet aangegeven welke mutaties structureel zijn. Tot slot wordt inzicht gegeven in de incidentele baten en lasten.

2.1 Prognose meerjarenbalans

Prognose meerjarenbalans	Jaarrek. 2025	P-Begroting 2026	Begroting 2027	MJR 2028	MJR 2029	MJR 2030
ACTIVA						
Vaste activa						
Immateriële vaste activa	234	200	200	150	100	50
Materiële vaste activa	101.427	114.073	109.628	116.477	119.164	115.220
Financiële vaste activa	8.064	8.000	9.000	9.000	9.000	9.000
Totaal vaste activa	**109.725**	**122.273**	**118.828**	**125.627**	**128.264**	**124.270**
Vlottende activa						
Voorraden	30.524	14.502	17.589	21.556	21.263	15.629
Uitzettingen < 1 jr.	1.705	3.000	3.000	3.000	3.000	3.000
Liquide middelen	38	20	20	20	20	20
Overlopende activa	10.360	8.000	8.000	8.000	8.000	8.000
Totaal vlottende activa	**42.627**	**25.522**	**28.609**	**32.576**	**32.283**	**26.649**
Totaal activa	**152.352**	**147.795**	**147.437**	**158.203**	**160.547**	**150.919**
PASSIVA						
Vaste passiva						
Eigen vermogen	40.843	37.126	36.369	34.416	34.078	34.532
Voorzieningen	8.526	6.106	6.837	6.854	6.871	6.888
Langlopende schulden	73.344	79.063	78.731	91.433	94.098	83.999
Totaal vaste passiva	**122.713**	**122.295**	**121.937**	**132.703**	**135.047**	**125.419**
Vlottende passiva						
Netto vlottende schulden < 1 jr.	15.760	12.500	12.500	12.500	12.500	12.500
Overlopende passiva	13.878	13.000	13.000	13.000	13.000	13.000
Totaal vlottende passiva	**29.639**	**25.500**	**25.500**	**25.500**	**25.500**	**25.500**
Totaal passiva	**152.352**	**147.795**	**147.437**	**158.203**	**160.547**	**150.919**

2.2 EMU-saldo

In onderstaande tabel is het EMU-saldo van de gemeente Borne over de jaren 2025 t/m 2030 weergegeven. Dit overzicht dient ter monitoring en als informatiebron voor het EMU-saldo van de totale overheid in het kader van Europese afspraken.

EMU Saldo (bedragen x 1.000)			Jaarrek. 2025	Begroting (act.) 2026	Begroting 2027	MJR 2028	MJR 2029	MJR 2030
1	+	Exploitatiesaldo vóór toevoeging aan c.q. onttrekkingen uit reserves (zie BBV, artikel 17c)	-3.102	-2.492	-1.984	-1.953	-339	455
2	+	Afschrijvingen ten laste van de exploitatie	4.040	3.500	4.664	4.777	4.830	4.929
3	+	Bruto dotatie aan voorzieningen ten laste van de exploitatie	5.766	-	17	17	17	17
4	-	Investeringen in (im)materiële vaste activa die op de balans worden geactiveerd	-	-	-	-	-	-
5	+	Baten uit bijdragen van andere overheden, de Europese Unie en overigen, die niet op de exploitatie zijn verantwoord en niet al in mindering zijn gebracht bij post 4	-	-	-	-	-	-
6	+	Desinvesteringen in (im)materiële vaste activa. Baten uit desinvesteringen in (im)materiële vaste activa (tegen verkoopprijs), voor zover niet in de exploitatie verantwoord	-	-	-	-	-	-
7	-	Aankoop van grond en de uitgaven aan bouw-, woonrijp maken e.d. (alleen transacties met derden die niet in de exploitatie staan)	-	-	-	-	-	-
8	+	Baten bouwgrondexploitatie Baten voorzover transacties niet in de exploitatie verantwoord	-	-	-	-	-	-
9	-	Lasten op balanspost Voorzieningen voorzover deze transacties met derden betreffen	-	-	-	-	-	-
10	-	Lasten ivm transacties met derden, die niet via de onder post 1 genoemde exploitatie lopen, maar rechtstreeks ten laste van de reserves (inclusief fondsen en dergelijke) worden gebracht en die nog niet vallen onder één van bovenstaande posten	-	-	-	-	-	-
11a		Worden er deelnemingen en/of aandelen verkocht (ja/nee)	Nee	Nee	Nee	Nee	Nee	Nee
11b	-	Boekwinst bij verkoop van deelnemingen en aandelen in jaar	-	-	-	-	-	-
Totaal			**6.704**	**1.008**	**2.697**	**2.841**	**4.508**	**5.401**

2.3 Arbeidskosten gerelateerde verplichtingen

Op grond van het Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten (BBV) mogen voor jaarlijks terugkerende arbeidskosten en gerelateerde verplichtingen van vergelijkbaar volume geen voorzieningen worden gevormd. Voor de pensioenverplichtingen aan (oud) wethouders is wel een voorziening (voorziening Appa) gevormd, omdat het jaarlijkse volume kan fluctueren. In 2028 is de overgang van de Appa naar de ABP gepland. Financieel is daar al op voorgesorteerd. Daarnaast is er een voorziening gevormd voor wachtgeld van wethouders, overtollige verlofsaldi en voor het verlofsparen van het personeel.

2.4 Investerings- en financieringsoverzicht

In onderstaand overzicht wordt van de materiële vaste activa het verloop weergegeven van de afschrijvingslast en de boekwaarde voor de komende vier jaren.

Afschrijvings- en boekwaardeoverzicht materiële vaste activa (bedragen x 1.000)	Begroting 2027	MJR 2028	MJR 2029	MJR 2030
Investering met een economisch nut	3.580	3.573	3.553	3.533
Investering met een economisch nut, dekking door heffing	365	387	416	416
Investeringen met een maatschappelijk nut vóór 2017	80	80	80	80
Investeringen met een maatschappelijk nut vanaf 2017	589	687	731	850
Totale afschrijvingslast	**4.614**	**4.727**	**4.780**	**4.879**
Investering met een economisch nut	82.288	86.371	83.068	80.052
Investering met een economisch nut, dekking door heffing	8.005	9.428	9.012	8.596
Investeringen met een maatschappelijk nut vóór 2017	1.474	1.394	1.315	1.236
Investeringen met een maatschappelijk nut vanaf 2017	17.861	19.284	25.769	25.336
Totale boekwaarde	**109.628**	**116.477**	**119.164**	**115.220**

Te voteren kredieten

De onderstaande kredieten worden in deze begroting gevoteerd. Voorgesteld wordt om deze kredieten in de onderstaande boekjaren beschikbaar te stellen.

Te voteren kredieten (bedragen x 1.000)	Bouwsteen	2027	2028	2029	2030
Kulturhus: Revisie liften	A.12		80		
Kulturhus: Revisie luchtbehandelingskasten	A.12		246		
Zwembad: vervanging filters	A.12		50		
Zwembad: Revisie beweegbare vloer	A.12			250	
IBOR: Bomen	A.13	200	200	200	200
IBOR: Groen	A.13	150	150	150	150
IBOR: Spelen	A.13	68	68	68	68
Fontein Dorsetplein	A.15	75			
F35 Borne-Almelo	A.17	1.500			
Verduurzaming verlichting De Veste	A.23	160			
IHP: voorbereidingskrediet St.Aegidius	n.v.t.	220			
IHP: voorbereidingskrediet St.Stephanus	n.v.t.	297			

In onderstaand overzicht worden de toekomstige investeringen weergegeven. De hoogte van het krediet wordt weergegeven in het laatste jaar van uitvoering volgens planning. De kapitaallast begint het daaropvolgende jaar te lopen.

Investeringsoverzicht (bedragen x 1.000)	Begroting 2027	MJR 2028	MJR 2029	MJR 2030	Jaarlijkse afschrijflast	Afschrijvingstermijn
Investering met een economisch nut						
Sportveld BZSV	100				4	(25 jaar)
Verduurzaming verlichting De Veste	160				11	(15 jaar)
Kulturhus: Revisie liften		80			5	(15 jaar)
Kulturhus: Revisie luchtbehandelingskasten		246			16	(15 jaar)
Zwembad: vervanging filters		50			3	(15 jaar)
IHP: ver(nieuw)bouw De Flora		6.700			168	(40 jaar)
Sporthal de Veste: krachthonk		300			15	(20 jaar)
Sporthal de Veste: uitbreiding kleedkamers		280			14	(20 jaar)
Zwembad: Revisie beweegbare vloer			250		17	(15 jaar)
IHP: voorbereidings(krediet) St. Aegidius				220	6	(40 jaar)
IHP: voorbereidings(krediet) St. Stephanus				297	7	(40 jaar)
Investering met een economisch nut (heffing)						
Rioolvervanging Prins Bernhardlaan	1.000				17	(60 jaar)
Herinrichting Wensink Zuid fase 2-riool		1.810			30	(60 jaar)
Fontein Dorsetplein	75				5	(15 jaar)
Investeringen met een maatschappelijk nut						
Parkeeroplossing 't Wooldrik	1.000				17	(60 jaar)
Herinrichting Prins Bernhardlaan	1.487				59	(25 jaar)
Rotonde Azelosestraat/Twickelerblokweg fietspad	231				8	(30 jaar)
IBOR: Bomen	200	200	200	200	7	(30 jaar)
IBOR: Groen	150	150	150	150	5	(30 jaar)
IBOR: Spelen	68	68	68	68	5	(15 jaar)
Herinrichting Wensink Zuid fase 2-wegen		1.149			19	(60 jaar)
Herinrichting Wensink Zuid fase 2-groen		487			16	(30 jaar)
Herinrichting Wensink Zuid fase 2-spelen		56			4	(15 jaar)
F35 Borne-Almelo			1.500		25	(60 jaar)
Reconstructie Oonksweg			4.100		68	(60 jaar)
Fietsonderdoorgang Bornerbroeksestraat			1.200		20	(60 jaar)
Totale investering	**4.471**	**11.576**	**7.468**	**935**		

2.5 Reserves en voorzieningen

2.5.1 Reserves

Reserves (bedragen x 1.000)	Jaarrek. 2025	Begroting (act.)2026	Mutaties 2027	Begroting 2027	MJR 2028	MJR 2029	MJR 2030
Rekeningsaldo							
Rekeningsaldo voor bestemming	-331	-	99	99	-1.004	-290	429
Totaal rekeningsaldo	**-331**	**-**	**99**	**99**	**-1.004**	**-290**	**429**
Algemene reserves							
Algemene reserve	6.900	6.534	-	6.534	6.534	6.535	6.534
Reserve Beleidsontwikkeling	7.870	5.468	-2.088	3.381	3.480	2.476	2.186
Alg. reserve grondexploitatie	2.200	1.643	-	1.643	1.643	1.643	1.643
Totaal algemene reserves	**16.970**	**13.644**	**-2.088**	**11.558**	**11.657**	**10.654**	**10.363**
Bestemmingsreserves							
Gezondheidscentrum	425	386	-	386	386	386	386
Verplichtingen exploitatie	628	1.208	65	1.273	164	44	-
Verplichtingen kapitaallasten	6.142	5.818	-226	5.592	5.306	5.021	4.735
Budgetoverheveling	1.088	-	-	-	-	-	-
Onderhoud vastgoed	411	691	-220	471	531	591	651
Programma Organisatie	282	-	-	-	-	-	-
Bomenplan	148	148	-	148	148	148	148
Kapitaalgoederen	600	776	71	847	918	899	880
Huisvesting en bijbehorende voorzieningen	6.240	6.313	-	6.313	6.313	6.313	6.313
Onderwijs Oekraïense oorlogsvluchtelingen	60	60	-	60	60	60	60
Vloedbeltverbinding	5.857	5.857	-	5.857	5.857	5.857	5.857
Duurzaamheid	217	454	-	454	454	454	454
Bodemsaneringen	1.304	1.304	-	1.304	1.304	1.304	1.304
Herontwikkeling N743 Borne	464	1.214	-	1.214	1.214	1.214	1.214
Herontwikkeling N743/N744 Zenderen	-	100	-	100	100	100	100
Reserve Wet Open Overheid	120	120	-	120	120	120	120
Reserve Omgevingswet	220	258	-	258	258	258	258
Reserve Realisatiestimulans	-	-	315	315	630	945	1.260
Totaal bestemmingsreserves	**24.204**	**24.706**	**6**	**24.712**	**23.763**	**23.714**	**23.740**
			-				
Totaal reserves	**40.843**	**38.351**	**-1.983**	**36.369**	**34.416**	**34.078**	**34.532**

2.5.2 Reservemutaties

In dit hoofdstuk worden in de tabellen de reservemutaties in 2027 per reserve zichtbaar gemaakt. Aan het einde van de mutaties worden ook de structurele reservemutaties gepresenteerd.

Hieronder is de incidentele onttrekking zichtbaar van de incidentele middelen uit deze (meerjaren)begroting.

Reserve beleidsontwikkeling (bedragen x 1.000)	AF/BIJ	Inc./Str.	Bedrag
Bouwsteen externe veiligheid	AF	Inc.	-25
Bouwsteen nota omgevingskwaliteit	AF	Inc.	-45
Bouwsteen continuïteit en weerbaarheid	AF	Inc.	-1.080
Bouwsteen sociale basis lange termijn	AF	Inc.	-100
Bouwsteen incidenteel budget HR	AF	Inc.	-90
Bouwsteen sociale basis korte termijn	AF	Inc.	-85
Bouwsteen wet digitale overheid	AF	Inc.	-50
Bouwsteen inhuur (C)ISO coördinator/projectleider informatiebeveiliging	AF	Inc.	-423
Bouwsteen gebouw automatiserings- en controlesysteem (GACS)	AF	Inc.	-25
Bouwsteen versterking procesmanagement	AF	Inc.	-30
Bouwsteen Overstap naar API-standaarden	AF	Inc.	-40
Bouwsteen gestandaardiseerde ontsluiting gemeentelijke gegevens	AF	Inc.	-25
Bouwsteen starterslening	AF	Inc.	-70
Totaal mutaties 2027			**-2.088**

Hieronder is de storting en onttrekking zichtbaar in verband met de gemaakte afspraken.

Reserve gezondheidscentrum (bedragen x 1.000)	AF/BIJ	Inc./Str.	Bedrag
Contractuele toevoeging	BIJ	Str.	15
Verwachte besteding 2027	AF	Str.	-15
Totaal mutaties 2027			**0**

Hieronder wordt de storting gepresenteerd voor de incidentele middelen die benodigd zijn in de volgende begrotingsjaren en de onttrekking van het begrotingsjaar 2027.

Reserve verplichtingen exploitatie (bedragen x 1.000)	AF/BIJ	Inc./Str.	Bedrag
Bouwsteen continuïteit en weerbaarheid	BIJ	Inc.	540
Bouwsteen inhuur (C)ISO coördinator/projectleider informatiebeveiliging	BIJ	Inc.	283
Bouwsteen starterslening	BIJ	Inc.	45
Dekking inc. middelen jaarschijf 2027 nota kaderstelling 2025/2028	AF	Inc.	-289
Dekking inc. middelen jaarschijf 2027 kadernota 2026/2029	AF	Inc.	-514
Totaal mutaties 2027			**65**

Hieronder is de onttrekking in de reserve verplichtingen kapitaallasten zichtbaar ter dekking van de kapitaallasten in 2027.

Reserve verplichtingen kapitaallasten (bedragen x 1.000)	AF/BIJ	Inc./Str.	Bedrag
Te dekken kapitaallasten 2027	AF	Str.	-226
Totaal mutaties 2027			**-226**

Hieronder is de structurele toevoeging en de incidentele onttrekking zichtbaar ter dekking van de kosten van het MJOP in 2027.

Reserve onderhoud vastgoed (bedragen x 1.000)	AF/BIJ	Inc./Str.	Bedrag
Bouwsteen MJOP	BIJ	Str.	60
Dekking planmatig onderhoud in 2027	AF	Inc.	-280
Totaal mutaties 2027			**-220**

Hieronder is de jaarlijkse dotatie aan de reserve kapitaalgoederen opgenomen Daarnaast is een onttrekking voor de kapitaallasten van twee projecten gepresenteerd.

Reserve kapitaalgoederen (bedragen x 1.000)	AF/BIJ	Inc./Str.	Bedrag
Structurele dotatie	BIJ	Str.	250
Dekking kapitaallast Spanjaardwijk en voorb.krediet Wensink-Zuid fase 2-4	AF	Str.	-179
Totaal mutaties 2027			**71**

Hieronder wordt de structurele dotatie aan de reserve Realisatiestimulans gepresenteerd.

Reserve Realisatiestimulans (bedragen x 1.000)	AF/BIJ	Inc./Str.	Bedrag
Str. dotatie middelen Realisatiestimulans	BIJ	Inc.	315
Totaal mutaties 2027			**315**

Structurele reservemutaties
In onderstaand overzicht staan alle structurele reservemutaties.

De onttrekkingen binnen het programma Dienstverlening en samenwerking hebben betrekking op kapitaallasten.

De stortingen en onttrekkingen binnen het programma Leefomgeving en veiligheid hebben te maken met de mutaties in de reserve kapitaalgoederen.

De structurele stortingen in programma Wonen en ondernemen zijn de middelen voor de Realisatiestimulans.

Tot slot heeft de budgetneutrale storting en onttrekking binnen het programma Jeugd, ondersteuning en bestaanszekerheid te maken met de reserve Gezondheidscentrum. Hierin dient jaarlijks een bedrag ter hoogte van 4% (rente) van de omvang van deze bestemmingsreserve gestort te worden. Dit bedrag wordt ook weer onttrokken en ingezet op het gebied van Volksgezondheid.

Programma	2027		2028		2029		2030	
Bedragen (bedragen x 1.000)	**Onttrekk.**	**Storting.**	**Onttrekk.**	**Storting.**	**Onttrekk.**	**Storting.**	**Onttrekk.**	**Storting.**
PR1 Dienstverlening en samenwerking	226	60	286	60	286	60	286	60
PR2 Leefomgeving en veiligheid	179	250	179	250	179	160	179	160
PR3 Wonen en ondernemen		315		315		315		315
PR4 Cultuur, sport en onderwijs								
PR5 Jeugd, ondersteuning en bestaanszekerheid	15	15	15	15	15	15	15	15
Totaal	**420**	**640**	**480**	**640**	**480**	**550**	**480**	**550**
Mutatie structureel		**220**		**160**		**70**		**70**

2.5.3 Voorzieningen

Voorzieningen (bedragen x 1.000)	Jaarrek. 2025	Begroting (act.)2026	Mutaties 2027	Begroting 2027	MJR 2028	MJR 2029	MJR 2030
Verplichtingen en risico's							
Wet APPA	2.934	2.934	-	2.302	2.302	2.302	2.302
Wachtgeld wethouders	288	288	-	14	14	14	14
Onderhoud kapitaalgoederen	2.725	1.717	-	1.717	1.717	1.717	1.717
Verlofsaldo	549	439	-	439	439	439	439
IKB verlofsparen	218	151	-	151	151	151	151
Totaal verplichtingen/risico's	**6.714**	**5.529**	**-906**	**4.623**	**4.623**	**4.623**	**4.623**
Middelen van derden							
Riolering	1.055	1.598	17	1.615	1.632	1.649	1.666
Reiniging	758	678	-79	599	599	599	599
Totaal middelen van derden	**1.813**	**2.276**	**-62**	**2.214**	**2.231**	**2.248**	**2.265**
Totaal voorzieningen	**8.526**	**7.805**	**-968**	**6.837**	**6.854**	**6.871**	**6.888**

2.6 Incidentele baten en lasten

Nr.	Overzicht Incidentele baten en lasten (bedragen x 1.000)	Begroting 2027	MJR 2028	MJR 2029	MJR 2030
	Incidentele lasten				
	Programma 1: Dienstverlening en Samenwerking				
1	Communicatie en participatie	30			
2	Beleidsimpuls dienstverlening	98	98		
3	Bedrijfscontinuïteitsmanagement	32	32		
4	Wet digitale overheid (Wdo)	50			
5	(C)ISO coördinator/projectleider informatiebeveiliging	140	140	95	48
6	Versterking procesmanagement	30			
7	Overstap naar API-standaarden	40			
8	Gestandaardiseerde ontsluiting gemeentelijke gegevens	25			
9	Tijdelijke HR-consulent met 1 jaar verlengen	90			
	Programma 2: Leefomgeving en veiligheid				
10	Verbeteren vastgoedmanagement	25	20		
11	Aanpakken onrechtmatig grondgebruik snippergroen	170	105		
12	Gebouw automatiserings- en controlesysteem (GACS)	25			
13	Continuiteit en weerbaarheid - bedrijfscontinuiteit	400	400		
14	Continuiteit en weerbaarheid - samenleving & crisis	140	140		
15	Externe veiligheid	25			
	Programma 3: Wonen en ondernemen				
16	Bevorderen leefbaarheid Zenderen	100	100		
17	Werkbudget Samen Bouwen	50	50		
18	Starterslening	25	25	25	-4
19	Nota omgevingskwaliteit	45			
	Programma 4: Cultuur, sport en onderwijs				
20	Lokale omroep	40			
	Programma 5: Jeugd, ondersteuning en bestaandszekerheid				
21	Kind en gezin	81			
22	Pilot waakvlam	178			
23	Sociale Basis strategische ontwikkelingen	100			
24	Sociale Basis korte termijn	85			
	Totaal incidentele lasten	**2.024**	**1.110**	**120**	**44**
	Incidentele baten				
	Programma 1: Dienstverlening en samenwerking				
25	Onttrekking reserve verplichtingen Exploitatie		1.110	120	44
25	Onttrekking reserve beleidsontwikkeling	2.024			
	Totaal incidentele baten	**2.024**	**1.110**	**120**	**44**
	Saldo van incidentele baten en lasten	**-**	**-**	**-**	**-**

Hieronder wordt per punt een korte toelichting gegeven van de incidentele post:

1. Project dat inhoudt een doorontwikkeling van de communicatie per doelgroep en het breder inzetten op participatie. Het project loopt sinds 2025 en eindigt in 2027.
2. Inzet van (extern) beleidsadvies bovenop bestaande capaciteit om de verschillende onderdelen van onze dienstverlening te verbeteren. Het project eindigt in 2028 en liep vanaf 2026.
3. Tijdelijke uitbreiding van de capaciteit met 0,25 fte voor het op een aanvaardbaar niveau brengen van de bedrijfscontinuïteit. Het project is gestart in 2026 en wordt in 2027 afgerond.
4. Incidenteel bedrag in 2027 voor het verbeteren van websites en formulieren naar aanleiding van de bevindingen uit de audits. Er is in de Begroting 2027-2030 ook een structurele component opgenomen.
5. Inzet van externe capaciteit boven op de bestaande krachten om de functie goed te kunnen waarborgen en de collega's optimaal in te werken. Het project eindigt in 2030.
6. Incidenteel bedrag in 2027 voor de implementatie van software voor de versterking van het procesmanagement. Er is in de Begroting 2027-2030 ook een structurele component opgenomen.
7. Incidenteel bedrag in 2027 voor het ombouwen (migreren en inrichten) van de koppelingen naar API-standaarden. Er is in de Begroting 2027-2030 ook een structurele component opgenomen.
8. Eenmalige kosten voor de implementatie van de overgang van de gestandaardiseerde gegevens. In de begroting is ook een structurele component opgenomen.
9. Incidentele extra capaciteit boven op de bestaande formatie om de HR-dienstverlening op basisniveau te borgen.
10. Incidentele kosten voor het ervoor zorgen dat de verhuur voldoet aan de Wet Markt en Overheid. Het project is gestart in 2026 en loopt door tot en met 2028.
11. Incidentele kosten voor het aanpakken van het onrechtmatig gebruik van gemeentegrond. Dit project is gestart in 2026 en loopt door tot 2028.
12. Onderzoek naar de effecten voor het invoeren van de GACS. De eventuele structurele kosten die daaruit voortvloeien worden later in de financiële documenten verwerkt.
13. TIjdelijke uitbreiding van capaciteit voor projectsturing en vervanging van vakspecialisten voor de jaren 2027 en 2028.
14. Zie punt hierboven.
15. Incidenteel budget in 2027 voor het vernieuwen van het kader van externe veiligheid zodat het juist bij nieuwe projecten kan worden toepast.
16. Incidentele middelen voor een project om de leefbaarheid van Zenderen te vergroten in samenwerking met de inwoners. Het project is gestart in 2026 en loopt door tot en met 2028.
17. Incidenteel budget voor diverse eenmalige projecten die uiterlijk in 2028 gereed zijn.
18. Incidentele bedragen met betrekking tot een bijstorting wat betreft de starterslening aan het SVN.
19. Incidentele uitbreiding in 2027 voor externe expertise voor het aanpassen van de nota omgevingskwaliteit.
20. Incidentele middelen bovenop bestaande middelen naar aanleiding van een amendement om de lokale omroep in staat te stellen haar taak naar behoren uit te voeren in afwachting van besluitvorming van het Rijk.
21. Uitvoering geven aan Toekomst Scenario Kind & Gezin vanuit het Rijk. Dit project is gestart in 2025 en loopt door tot en met 2027.
22. Incidentele kosten voor pilot waakvlam. Het project heeft een harde einddatum in 2027.
23. Richting geven aan de verdere uitwerking van deze ambitie door een integrale ontwikkelrichting voor de sociale basis vast te stellen. Incidenteel bedrag in 2027. De eventuele structurele kosten worden later verwerkt.
24. Versterken van de sociale basis op korte termijn door diverse incidentele projecten in 2027.

25. Alle incidentele bedragen in 2027 worden onttrokken aan de reserve beleidsontwikkeling. De bedragen voor de latere jaren worden onttrokken aan de reserve verplichtingen exploitatie nadat de totalen in 2027 gestort zijn in de reserve beleidsontwikkeling. Per saldo zijn de incidentele baten en lasten met elkaar in evenwicht.

3 Baten en lasten per taakveld

Taakveld (bedragen x 1.000)	Begroting 2027 baten	Begroting 2027 lasten	Begroting 2027 saldo	
0.1 Bestuur	0	1.747	-1.747	
0.2 Burgerzaken	426	1.375	-949	
0.3 Beheer overige gebouwen en gronden	629	1.272	-643	
0.4 Overhead	45	12.786	-12.742	
0.5 Treasury	797	-201	998	
0.61 OZB Woningen	6.475	292	6.183	
0.62 OZB niet-woningen	3.398	38	3.360	
0.64 Belastingen overig	235	49	186	
0.7 Algemene uitkering en overige uitkeringen gemeentefonds	54.190	0	54.190	
0.8 Overige baten en lasten	0	643	-643	
0.9 Vennootschapsbelasting (VpB)	0	0	0	
0.10 Mutaties reserves	2.723	640	2.083	
0.11 Resultaat van de rekening van baten en lasten	0	0	0	
0. Bestuur en Ondersteuning	**68.919**	**18.643**	**50.276**	**V**
1.1 Crisisbeheersing en brandweer	0	2.135	-2.135	
1.2 Openbare orde en veiligheid	4	1.496	-1.492	
1. Veiligheid	**4**	**3.632**	**-3.628**	**N**
2.1 Verkeer en vervoer	32	3.050	-3.017	
2.2 Parkeren	10	223	-213	
2. Verkeer, Vervoer en Waterstaat	**42**	**3.272**	**-3.230**	**N**
3.1 Economische ontwikkeling	0	39	-39	
3.2 Fysieke bedrijfsinfrastructuur	113	127	-14	
3.3 Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	48	243	-195	
3.4 Economische promotie	72	49	23	
3. Economie	**233**	**458**	**-225**	**N**
4.1 Openbaar onderwijs	20	320	-299	
4.2 Onderwijshuisvesting	172	2.267	-2.095	
4.3 Onderwijsbeleid en leerlingzaken	163	1.169	-1.006	
4. Onderwijs	**356**	**3.755**	**-3.400**	**N**
5.1 Sportbeleid en activering	395	828	-433	
5.2 Sportaccommodaties	1.381	4.300	-2.919	
5.3 Cultuurpresentatie, cultuurproductie en cultuurparticipatie	0	615	-615	
5.4 Musea	0	63	-63	
5.5 Cultureel erfgoed	0	106	-106	
5.6 Media	21	576	-555	
5.7 Openbaar groen en (openlucht) recreatie	41	3.347	-3.306	

5. Sport, Cultuur en Recreatie	**1.838**	**9.835**	**-7.997**	**N**
6.1 Samenkracht en burgerparticipatie	5.743	8.076	-2.333	
6.21 Toegang en eerstelijnsvoorzieningen WMO	0	0	0	
6.22 Toegang en eerstelijnsvoorzieningen Jeugd	0	544	-544	
6.23 Toegang en eerstelijnsvoorzieningen Integraal	0	-2	2	
6.3 Inkomensregelingen	6.917	10.096	-3.179	
6.4 WSW en beschut werk	0	2.610	-2.610	
6.5 Arbeidsparticipatie	0	338	-338	
6.60 Hulpmiddelen en diensten (WMO)	11	1.338	-1.327	
6.711 Huishoudelijke hulp (WMO)	211	4.331	-4.120	
6.712 Begeleiding (WMO)	6	2.727	-2.721	
6.713 Dagbesteding (WMO)	0	588	-588	
6.714 Overige maatwerkarrangementen (WMO)	0	0	0	
6.751 Jeugdhulp ambulant lokaal	22	1.259	-1.237	
6.752 Jeugdhulp ambulant regionaal	0	6.332	-6.332	
6.753 Jeugdhulp ambulant landelijk	0	0	0	
6.761 Jeugdhulp met verblijf lokaal	67	95	-28	
6.762 Jeugdhulp met verblijf regionaal	0	1.637	-1.637	
6.763 Jeugdhulp met verblijf landelijk	0	0	0	
6.791 PGB WMO	0	106	-106	
6.792 PGB Jeugd	0	85	-85	
6.811 Beschermd wonen (WMO)	0	110	-110	
6.812 Maatschappelijke- en vrouwenopvang (WMO)	0	110	-110	
6.821 Jeugdbescherming	0	903	-903	
6.822 Jeugdreclassering	0	91	-91	
6.91 Coördinatie en beleid WMO	0	0	0	
6.92 Coördinatie en beleid Jeugd	0	654	-654	
6. Sociaal Domein	**12.975**	**42.025**	**-29.050**	**N**
7.1 Volksgezondheid	103	1.792	-1.689	
7.2 Riolering	2.489	1.527	962	
7.3 Afval	3.346	2.668	678	
7.4 Milieubeheer	0	1.565	-1.565	
7.5 Begraafplaatsen en crematoria	190	401	-211	
7. Volksgezondheid en Milieu	**6.129**	**7.953**	**-1.825**	**N**
8.1 Ruimte en leefomgeving	28	505	-477	
8.2 Grondexploitatie (niet-bedrijventerreinen)	13.829	13.829	0	
8.3 Wonen en bouwen	1.620	1.965	-345	
8. Volkshuisvesting, Leefomgeving en Stedelijke Vernieuwing	**15.476**	**16.299**	**-822**	**N**
Totaal	**105.971**	**105.872**	**99**	**V**

C. Bijlagen

1 Verplichte beleidsindicatoren

Nr.	Naam Indicator	Eenheid	Waarde	Periode
1	Formatie	Fte per 1.000 inwoners	8,1	2027
2	Bezetting	Fte per 1.000 inwoners	7,0	2025
3	Apparaatskosten	Kosten per inwoner	511,4	2027
4	Externe inhuur	Kosten als % van totale loonsom + totale kosten inhuur externen	1,4%	2027
5	Overhead	% van totale lasten	12,1%	2027
6	Verwijzingen Halt	Aantal per 1.000 jongeren	6,0	2025
7	Misdrijven - Geweldsmisdrijven	Per 1.000 inwoners	2,2	2025
8	Misdrijven - Vernielingen en misdrijven tegen openbare orde en gezag	Per 1.000 inwoners	4,2	2025
9	Misdrijven - Diefstallen uit woning	Per 1.000 inwoners	0,8	2025
10	Misdrijven - Winkeldiefstallen	Per 1.000 inwoners	1,9	2025
11	Functiemenging	%	44,3	2025
12	Vestigingen (van bedrijven)	Per 1.000 inw.15 t/m 64jr	161,5	2025
13	Absoluut verzuim	Per 1.000 leerlingen	0,0	2021
14	Relatief verzuim	Per 1.000 leerlingen	17,0	2025
15	Vroegtijdig schoolverlaters zonder startkwalificatie (vsv'ers)	%	1,8	2025
16	Niet-sporters	%	38,1	2024
17	Omvang huishoudelijk restafval	Kg/inwoner	83,0	2024
18	Hernieuwbare elektriciteit	%	43,7	2024
19	Gemiddelde WOZ-waarde	x €1.000	440,0	2026
20	Nieuwgebouwde woningen	Per 1.000 woningen	6,3	2024
21	Demografische druk	%	85,7	2026
22	Gemeentelijke woonlasten éénpersoonshuishouden	€	1.084	2026
23	Gemeentelijke woonlasten meerpersoonshuishouden	€	1.129	2026
24	Banen	Per 1.000 inwoners van 15-64 jaar	565,7	2025
25	Jongeren met een delict voor de rechter	%	1,0	2023
26	Achterstand onder jeugd - Kinderen in uitkeringsgezin	%	2,0	2024
27	Achterstand onder jeugd - Werkloze jongeren	%	2,0	2024
28	Netto arbeidsparticipatie	%	75,9	2025
29	Personen met een bijstandsuitkering	Per 10.000 inwoners	161,6	2025
30	Lopende re-integratievoorzieningen	Per 10.000 inwoners van 15-64 jaar	114,9	2025
31	Jongeren met jeugdhulp	% van alle jongeren tot 18 jaar	13,5	2025
32	Jongeren met jeugdbescherming	%	1,0	2025
33	Jongeren met jeugdreclassering	%	0,8	2025
34	Cliënten met een maatwerkvoorziening Wmo	Per 10.000 inwoners	800,0	2025

2 Lijst van afkortingen

Nr.	Afkorting	Verklaring
1	AB	Algemeen bestuur.
2	ABP	Algemeen Burgerlijk Pensioenfonds; pensioenfonds voor overheid en onderwijs.
3	AOW	Algemene Ouderdomswet. AOW-norm: de inkomensnorm die is afgeleid van de AOW-uitkering.
4	Appa/APPA	Algemene pensioenwet politieke ambtsdragers.
5	APV	Algemene plaatselijke verordening.
6	AZWA	Aanvullend Zorg- en Welzijnsakkoord.
7	BAG	Basisregistratie Adressen en Gebouwen.
8	BBV	Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten.
9	BCF	Btw-compensatiefonds. BCF-BTW in de tabellen verwijst naar de btw die samenhangt met dit fonds.
10	BCM	Business Continuity Management; bedrijfscontinuïteitsmanagement, gericht op het doorgaan van belangrijke werkzaamheden bij verstoringen.
11	Bibob	Bevordering integriteitsbeoordelingen door het openbaar bestuur; de Wet Bibob helpt voorkomen dat de overheid criminele activiteiten faciliteert.
12	B.M.	Bornsche Maten; de gebiedsontwikkeling en bijbehorende grondexploitaties.
13	BOR	Begeleide Omgangsregeling; ondersteuning door Humanitas bij contact tussen kinderen en gescheiden ouders.
14	BUIG	Bundeling uitkeringen inkomensvoorziening aan gemeenten; het budget voor onder meer bijstandsuitkeringen en loonkostensubsidies.
15	BV/B.V.	Besloten vennootschap.
16	B&W	Burgemeester en wethouders; het college. Komt voor in de bestandsnaam van de conceptbegroting.
17	BZSV	Bornse Zaterdag Sportvereniging; voetbalvereniging BZSV de Blauwwitters.
18	CAO	Collectieve arbeidsovereenkomst.
19	(C)ISO	Chief Information Security Officer/Information Security Officer; functionaris die de informatiebeveiliging coördineert.
20	COELO	Centrum voor Onderzoek van de Economie van de Lagere Overheden.

21	CPI	Consumentenprijsindex; maatstaf voor de prijsontwikkeling van goederen en diensten die huishoudens kopen.
22	CRM	Customer Relationship Management; beheer van contacten en relaties met inwoners en andere betrokkenen.
23	CT	Crematoria Twente; in de begroting CT BV.
24	DB	Dagelijks bestuur.
25	DVO	Dienstverleningsovereenkomst; in deze begroting onder meer de afspraken met Twente Milieu.
26	EMU	Economische en Monetaire Unie. Het EMU-saldo geeft het financieringssaldo weer volgens Europese definities.
27	F35	Aanduiding van de fietssnelweg in Twente.
28	fte/Fte	Fulltime-equivalent; rekeneenheid voor de personeelsomvang, waarbij 1 fte één volledige arbeidsplaats is.
29	GACS	Gebouwautomatiserings- en controlesysteem; systeem voor het bewaken en regelen van gebouwinstallaties.
30	GALA	Gezond en Actief Leven Akkoord.
31	GBTwente	Gemeentelijk Belastingkantoor Twente.
32	GEMMA	Gemeentelijke Modelarchitectuur; referentiearchitectuur voor de informatievoorziening van gemeenten.
33	GGD	Gemeentelijke gezondheidsdienst; in deze begroting GGD Twente.
34	GPK	Gehandicaptenparkeerkaart.
35	GR	Gemeenschappelijke regeling; samenwerking tussen overheden op basis van de Wet gemeenschappelijke regelingen.
36	Halt	Het ALTernatief; organisatie voor de aanpak en preventie van jeugdcriminaliteit.
37	HR	Human Resources; personeelsbeleid en personeelszaken.
38	I/Inc.	Incidenteel; eenmalige of tijdelijke baten en lasten.
39	IBOR	Integraal Beheer Openbare Ruimte; het integrale beleid en beheer voor de openbare ruimte.
40	ICT	Informatie- en communicatietechnologie.
41	IHP	Integraal Huisvestingsplan; in deze begroting voor onderwijshuisvesting.
42	IKB	Individueel keuzebudget; arbeidsvoorwaardenbudget voor medewerkers, onder meer in relatie tot verlofsparen.

43	IMOC	Index materiële overheidsconsumptie; prijsindex die in de begroting wordt gebruikt voor prijscompensatie.
44	I/S	Incidenteel en/of structureel; aanduiding van het karakter van baten en lasten.
45	ISO 55000	Internationale norm voor assetmanagement: het beheer van bezittingen en installaties. ISO staat voor International Organization for Standardization; dit verschilt van de beveiligingsfunctie in (C)ISO.
46	Km/u	Kilometer per uur.
47	Kwh	Kilowattuur; eenheid voor energieverbruik of energiebesparing.
48	LTARP	Long Term Asset Replacement Plan; langetermijnplan voor vervanging van installaties en andere bedrijfsmiddelen.
49	m^3/m3	Kubieke meter; eenheid voor volume, hier gebruikt bij de rioolheffing.
50	MJOP	Meerjarenonderhoudsplan.
51	Mln	Miljoen.
52	MPG	Meerjarenprognose Grondexploitatie.
53	MVOI	Maatschappelijk verantwoord opdrachtgeven en inkopen.
54	NV .V.	Naamloze vennootschap.
55	ODT	Omgevingsdienst Twente.
56	OLCT	Openbaar Lichaam Crematoria Twente.
57	OWR	Omgevingsprogramma Water en Riool.
58	OZB/ozb	Onroerendezaakbelasting.
59	OZJT	Organisatie voor Zorg en Jeugdhulp in Twente.
60	P&C	Planning en control; de cyclus van plannen, begroten, volgen, bijsturen en verantwoorden.
61	PGB	Persoonsgebonden budget; budget waarmee iemand zelf passende zorg of ondersteuning kan inkopen.
62	PM	Pro memorie; een post waarvoor nog geen concreet bedrag is ingevuld.
63	POH	Praktijkondersteuner huisarts; in deze begroting POH Jeugd.
64	RIEC	Regionaal Informatie- en Expertisecentrum; ondersteunt de aanpak van ondermijnende criminaliteit.
65	S/Str.	Structureel; blijvend of jaarlijks terugkerend.
66	SON	Stadsbank Oost-Nederland.

67	STOMP	Stappen, Trappen, Openbaar vervoer, Mobiliteit als dienst en Privéauto; volgorde van prioriteit bij mobiliteitskeuzes.
68	SVn/SVN	Stimuleringsfonds Volkshuisvesting Nederlandse gemeenten; onder meer uitvoerder van startersleningen.
69	SWB	Sociaal Werkleerbedrijf Midden Twente; regionaal werk-leerbedrijf.
70	VNG	Vereniging van Nederlandse Gemeenten.
71	VpB	Vennootschapsbelasting.
72	VV	Vreemd vermogen.
73	Wdo	Wet digitale overheid.
74	Wgr	Wet gemeenschappelijke regelingen.
75	Wmo/WMO	Wet maatschappelijke ondersteuning 2015.
76	Woo	Wet open overheid.
77	WOZ	Waardering onroerende zaken; de Wet WOZ regelt de waardebepaling van onroerende zaken.
78	WSW	Wet sociale werkvoorziening.

3 Overzicht bouwstenen en ombuigingen